

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Ewaluacja zewnętrzna lokalnej strategii rozwoju za okres od 23.05.2016 do 31.12.2021

Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „SIEDLISKO”

connected_{_ness}

Warszawa, 2022

1. Streszczenie najważniejszych wyników badania.

1. Analiza pomysłów, diagnoza obszaru LGD „Siedlisko”, a także możliwości finansowe pozwoliły na ustalenie trzech celów ogólnych (głównych) wraz z sześcioma celami szczegółowymi. Cele dotyczyły następujących obszarów. Pierwszy cel: zachowanie i promowanie lokalnych tradycji, produktów, zwyczajów, dziedzictwa kulturowego, rekreacji oraz wzmacnianie kapitału społecznego. W ramach, którego zadbano o formy aktywnego spędzania czasu, promocję walorów turystycznych i rekreacyjnych oraz wspierania organizacji społecznych. W drugim celu głównym skupiono się na wykorzystaniu lokalnych zasobów kulturowych i środowiskowych dla rozwoju turystyki, rekreacji i wypoczynku w obszarze LGD „Siedlisko”. W ramach tego punktu: wyznaczono cele szczegółowe i zadania dzięki, którym dążono do poprawy stanu infrastruktury publicznej, społecznej i turystycznej. Trzeci cel ogólny miał za zadanie podniesienie aktywności gospodarczej na terenie LGD poprzez tworzenie i rozwój działalności gospodarczej z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych.
2. Stopień osiągnięcia wskaźników postępu finansowego, można ocenić bardzo dobrze. Większość zaplanowanych celów zostało zrealizowanych na poziomie bliskim 100%. Szczególnie w pierwszym celu, wskaźniki te są bardzo wysokie, udało się zrealizować wszystkie cele i wydać wszystkie przeznaczone na nie pieniądze. Nieco niższe wyniki osiągnięto w realizacji celu drugiego, związanego z budową i poprawą infrastruktury. Warto podkreślić jednak, że niższy wynik procentowy opisanego wskaźnika wynika z dodatkowych funduszy, które zostały przeznaczone na ten cel, co skutkowało podwyższeniem wskaźnika z 6 na 10 sztuk. Dodatkowo obecny wynik tj. 44% jest rezultatem późnego okresu naborów, który odbył się pod koniec roku (w grudniu 2021 r.), natomiast wybór wniosków nastąpił w styczniu 2022 roku. Realizacja trzeciego celu ogólnego: podniesienie aktywności gospodarczej na terenie LGD „Siedlisko”. Wskaźnik związany z podejmowaniem nowych działalności oraz z tworzeniem i rozwijaniem działalności na obecną chwilę został zrealizowany na poziomie powyżej 60%, warto jednak nadmienić, iż LGD „Siedlisko” podwyższyło swój budżet o kwotę 415 000,00 EURO, w tym na przedsięwzięcie 3.1.1 tj. podejmowanie działalności gospodarczej w kwocie 150 000,00 EURO, czego skutkiem było zwiększenie wskaźnika produktu dla tego przedsięwzięcia z 14 na 20 sztuk. Analizując przedstawione zmienne oraz badając cały okres działalności LGD „Siedlisko” nie ma żadnych obaw co do nie osiągnięcia wskaźników.
3. Warta podkreślenia jest bardzo duża ilość zrealizowanych projektów grantowych, które w stopniu znacznym dotyczyły organizacji czasu wolnego, edukacji, promocji zdrowego stylu życia, dla różnych grup wiekowych mieszkańców, a w szczególności dzieci i młodzieży.
4. W ramach projektów współpracy zrealizowano jeden projekt na poziomie krajowym: „Turystyczny szlak dobrego smaku” to projekt mający na celu: zaprezentowanie oferty turystycznej każdego z sześciu regionów, pozwalając na wypromowanie mało jeszcze znanych obiektów, zabytków, gospodarstw agroturystycznych czy restauracji. Dodatkowymi celami projektu były: tworzenie spójnej sieci połączeń między lokalnymi przedsiębiorcami, tworząc tym samym ujednoczoną ofertę turystyczną dla lokalnych mieszkańców i turystów oraz wzmocnienie kapitału społecznego gmin członkowskich LGD.

5. Do grup defaworyzowanych na obszarze LGD zaliczono: osoby długotrwale bezrobotne, młode osoby bezrobotne (do 30 roku życia), osoby bezrobotne w wieku 50+ , osoby niepełnosprawne i korzystające z opieki społecznej oraz dzieci i młodzież. W dokumencie LSR zauważono, że większość gmin obszaru LGD ma problemy demograficzne. Warto zwrócić uwagę na rosnącą liczbę osób w wieku poprodukcyjnym, która jest równa lub nieznacznie przewyższa liczebność grupy w wieku przedprodukcyjnym we wszystkich gminach członkowskich. Temat migracji młodej ludności gmin, starzejącego się społeczeństwo oraz potrzeby zwiększenia opieki nad starszymi mieszkańcami okazał się ważnym tematem dla obecnego i przyszłego okresu programowania strategii LSR.
6. W diagnozie LSR temat turystyki oraz wykorzystywania zasobów naturalnych, historycznych i kulturowych został ujęty w pierwszym celu głównym, uznając duży potencjał terenów LGD w kierunku przedsiębiorczości, w formie turystyki aktywnej, ekoturystyki lub agroturystyki. Za pozytywny znak można więc uznać świadomość LGD "Siedlisko" swoich mocnych stron i zasobów, oraz docenić starania skierowane ku wzmocnieniu wymienionych zasobów.
7. Funkcjonowanie biura LGD „Siedlisko” należy ocenić bardzo dobrze i to zarówno pod względem działań animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, jak i doradczych. Kampania informacyjna skierowana do mieszkańców "Siedliska" spełniła swoje zadanie, nie odnotowano problemów z naborami, szczególnie w kategorii zakładania i rozwijania przedsiębiorstw, gdzie złożonych wniosków było bardzo dużo. Ankietowani beneficjenci pozytywnie ocenili kompetencje pracowników biura, wszyscy wnioskodawcy skorzystali z konsultacji na różnych etapach przygotowania i składania wniosków.
8. W trakcie pracy nad LSR "Siedliska" zwrócono uwagę na aspekt innowacyjności w oparciu o rozwój i powstawanie nowych przedsiębiorstw co zostało ujęte w trzecim celu głównym dokumentu strategicznego. Diagnoza LSR wskazała, że obszar "Siedliska" cechuje dość niski wskaźnik innowacyjności zarówno wśród firm istniejących, jaki i wniosków składanych podczas naboru. Temat ten wzbudził również zakłopotanie wśród Rady, Zarządu i Pracowników Biura, niejednokrotnie z powodu zbyt ogólnikowych kryteriów i punktacji ciężko było ocenić czy dany projekt jest innowacyjny lub w jakim stopniu.
9. Realizacja założonych wskaźników nie budzi obaw, w szczególności mając na uwadze dotychczasowe działania oraz zdobyte doświadczenia z poprzednich okresów programowania oraz działań z innymi funduszami, istnieje bardzo duża szansa na osiągnięcie wysokich wskaźników realizacji celów zawartych w Lokalnej Strategii Działania.

2. Spis treści.

1. STRESZCZENIE NAJWAŻNIEJSZYCH WYNIKÓW BADANIA.	2
2. SPIS TREŚCI.....	4
3. OPIS PRZEDMIOTU BADANIA UWZGLĘDNIAJĄCY CELE I ZAKRES EWALUACJI.....	5
4. OPIS METODOLOGII WRAZ Z OPISEM SPOSOBU REALIZACJI BADANIA.....	7
5. OPIS WYNIKÓW BADANIA WRAZ Z ICH INTERPRETACJA.....	9
5.1. OCENA LSR	9
5.2. REALIZACJA CELÓW STRATEGII	21
5.3. REALIZACJA PLANU DZIAŁANIA (BUDŻET)	43
5.4. PROJEKTY WSPÓŁPRACY	50
5.5. PROJEKTY POZA RLKS	56
5.6. DZIAŁALNOŚĆ BIURA LGD	60
ROZDZIAŁ 6 ODPOWIEDZI NA PYTANIA BADAWCZE.....	74
6.1. OCENA WPŁYWU NA GŁÓWNY CEL LSR	74
6.2. OCENA WPŁYWU NA KAPITAŁ SPOŁECZNY	75
6.3. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ	76
6.4. TURYSTYKA I DZIEDZICTWO KULTUROWE	76
6.5. GRUPY DEFAWORYZOWANE	77
6.6. INNOWACYJNOŚĆ	78
6.7. PROJEKTY WSPÓŁPRACY	78
6.8. OCENA FUNKCJONOWANIA LGD	78
6.9. OCENA PROCESU WDRAŻANIA	79
6.10. WARTOŚĆ DODANA PODEJŚCIA LEADER.....	79
7. PODSUMOWANIE. WNIOSKI I REKOMENDACJE.	81
8. SPIS TABEL I WYKRESÓW	83
8.1 SPIS TABEL:.....	83
8.2 SPIS WYKRESÓW	83
8.3 SPIS ILUSTRACJI.....	84
9. ANKIETY TWORZONE W TOKU REALIZACJI BADANIA.	85

3. Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji.

Raport jest efektem badania ewaluacyjnego przeprowadzonego przez Spółkę Conectedness przy merytorycznym wsparciu Fundacji Socjometr. Przedmiotem badania była ewaluacja procesu wdrażania Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność prowadzonego przez Lokalną Grupę Działania "Siedlisko" w okresie programowania Unii Europejskiej 2014-2020.

Spółka Conectedness jest podmiotem, który specjalizuje się między innymi w przygotowywaniu dokumentów ewaluacyjnych i strategicznych, natomiast Fundacja Socjometr jest niezależnym podmiotem specjalizującym się w badaniach społecznych, który spełnia wymogi stawiane ewaluatorom zewnętrznym określone w Wytocznych Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr 5/3/2017 w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Głównym celem badania ewaluacyjnego było zgromadzenie szerokiego zestawu danych, które pozwalają na wszechstronną ocenę całego procesu przygotowania i wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Kluczową kwestią jest tu z całą pewnością odpowiedź na pytanie czy oceniany dokument strategiczny trafnie diagnozował potrzeby mieszkańców obszaru LGD oraz jego potencjał rozwojowy. Na tej podstawie możliwe jest formułowanie wniosków na temat zakresu ewentualnego wpływu Lokalnej Grupy Działania na rozwój lokalnej społeczności.

Szczegółowe cele badania zostały sformułowane na podstawie wspomnianych powyżej Wytocznych wydanych w 2017 roku przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Skupiały się one w kilku obszarach tematycznych, w ramach których postawiono pytania badawcze.

Obszary badań oraz przypisane do nich pytania badawcze:

1. Ocena wpływu na główny cel LSR
  - a. Jaki jest stopień osiągnięcia celu głównego i przypisanych do niego wskaźników LSR?
2. Ocena wpływu na kapitał społeczny
  - a. Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
  - b. W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?
3. Przedsiębiorczość
  - a. W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
  - b. Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?
4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe

- a. W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
- b. W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?
5. Grupy defaworyzowane
  - a. Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
  - b. Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
  - c. Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?
6. Innowacyjność
  - a. W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
  - b. Jakie można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?
7. Projekty współpracy
  - a. Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania projektów współpracy?
  - b. Jaką formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w przyszłości?
8. Ocena funkcjonowania LGD
  - a. Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR?
  - b. Jaka jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
  - c. Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?
9. Ocena procesu wdrażania
  - a. Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR odbywała się zgodnie z planem?
  - b. Czy procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów?
  - c. Czy kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR)?
  - d. Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach?
10. Wartość dodana podejścia LEADER
  - a. Czy działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi aktorami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie?
  - b. Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany?
  - c. Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia?
  - d. Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określonego w LSR?

Szczegółowe obszary działań, które były poddawane ocenie:

1. Działalność biura LGD, w tym w szczególności jakość i efektywność świadczonego doradztwa dla wnioskodawców (rzeczywistych i potencjalnych) oraz beneficjentów.

2. Realizacja planu komunikacji, rozpoznawalność LGD, wymiana informacji z mieszkańcami obszaru oraz jakość podejmowanych działań komunikacyjnych.
3. Realizacja rzeczowo-finansowa Lokalnej Strategii Rozwoju.
4. Funkcjonowanie organów LGD.
5. Działania na rzecz aktywizacji społeczności lokalnej oraz włączenia społecznego (w szczególności wsparcie udzielone przedstawicielom grupy defaworyzowanej).
6. Działania LGD w zakresie rozwoju przedsiębiorczości oraz turystyki i dziedzictwa kulturowego.
7. Promowanie innowacyjności na obszarze objętym LSR.
8. Realizacja projektów współpracy.

4. Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania.

Badanie ewaluacyjne zostało przeprowadzone w pierwszej połowie 2022 roku. W jego ramach poddano analizie dwie grupy danych:

1. Dane zastane, w tym:
  - a. dane ze statystyk publicznych,
  - b. dane gromadzone przez Lokalną Grupę Działania w ramach monitoringu,
2. Dane wywołane, w tym:
  - b. dane zebrane za pomocą technik jakościowych,
  - c. dane zebrane za pomocą technik ilościowych.

Dane pochodzące ze statystyk publicznych dostarczyły wysoce obiektywnych informacji na temat zmian na obszarze LGD, które dokonały się w okresie realizacji ocenianej Strategii RLKS. Dane te dotyczyły między innymi zjawisk demograficznych, rynku pracy, lokalnej gospodarki oraz sytuacji społecznej. Wszystkie te dane zostały zaprezentowane w tabelach lub na wykresach. Szczegółowy wykaz ilustracji zawarty w raporcie, który umieszczony jest na jego końcu pozwala na szybkie zapoznanie się z zakresem poddanych analizie danych, które pochodziły z Głównego Urzędu Statystycznego.

Lokalne Grupy Działania gromadzą istotne dane na temat procesu wdrażania Strategii RLKS, które musiały być poddane analizie. Wśród tych danych należy wskazać w szczególności informacje o prowadzonych naborach, dane o postępie rzeczowo-finansowym, wskaźniki realizacji planu komunikacji oraz dane dotyczące doradztwa. Analiza tej kategorii danych zastanych pozwoliła na ocenę skuteczności działań prowadzonych przez LGD oraz wskazała, w których obszarach działalność LGD pokrywała się ze zmianami na obszarze objętym LSR sugerowanymi przez wyniki analizy danych pochodzących z GUS.

Badacze przeprowadzili również badania jakościowe. Obejmowały one wywiady z pracownikami LGD oraz wywiady z przedstawicielami jego organów – Zarządu i organu decyzyjnego (Rady). Rozmowy te odegrały istotną rolę w procesie powstawania raportu.

Pozwoliły one na pogłębienie wiedzy na temat przebiegu procesu wdrażania LSR, rozpoznanie problemów pojawiających się w jego trakcie oraz sposobu reagowania na nie przez przedstawicieli Lokalnej Grupy Działania.

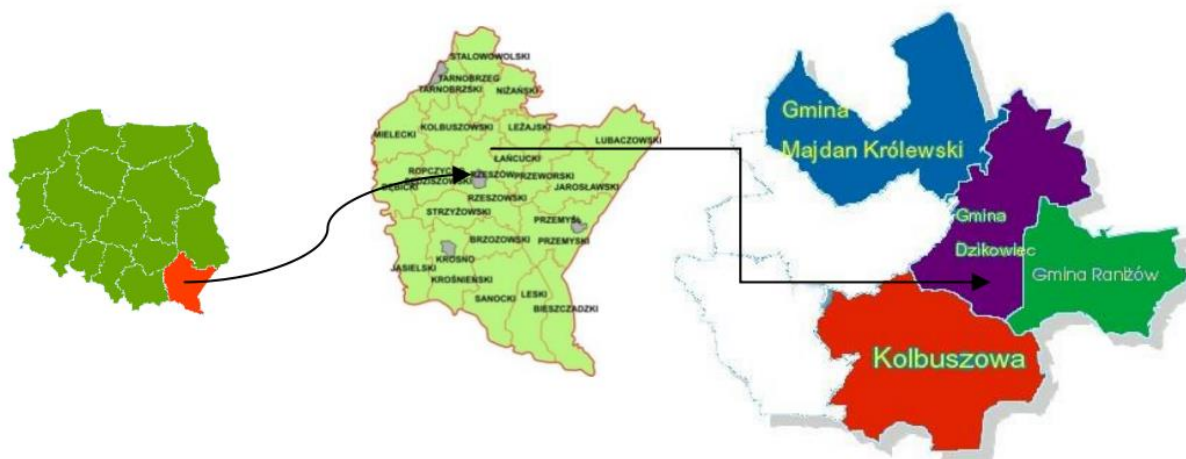
W ramach ewaluacji zewnętrznej zbierano także dane ilościowe. Przygotowano dwa kwestionariusze ankiety. Pierwszy z nich kierowany był do mieszkańców obszaru objętego Strategią RLKS, a drugi do beneficjentów wsparcia osób i przedstawicieli organizacji, które realizowały operacje w ramach jej wdrażania. Zastosowano technikę CAWI (*computer-assisted web interview*), co oznacza, że ankieta przeprowadzona została za pomocą platformy internetowej. Za dystrybucję linka do ankiety odpowiedzialni byli pracownicy Lokalnej Grupy Działania.

5. Opis wyników badania wraz z ich interpretacją.

5.1. Ocena LSR

Ogólna prezentacja obszaru

Rysunek 1 Obszar LGD "Siedlisko"

Lokalna Grupa Działania „Siedlisko” obejmuje obszar 4 gmin powiatu kolbuszowskiego zlokalizowane w północno-zachodniej części województwa podkarpackiego. „Siedlisko” tworzą 3 gminy wiejskie: Dzikowiec, Majdan Królewski, Raniżów oraz Kolbuszowa jako gmina miejsko-wiejska. Wszystkie gminy tworzą spójny terytorialnie obszar. Powierzchnia Lokalnej Grupy Działania wynosi 545 km², co stanowi 3,05% powierzchni województwa podkarpackiego i 70,41% powiatu kolbuszowskiego.

Łączna liczba mieszkańców „Siedliska” w roku 2013 wynosiła 48 599 os. z czego 81% mieszka na wsi, a 19% w mieście Kolbuszowa. Wg. danych zawartych w dokumencie LSR w latach 2012-2014 zaobserwowano pozytywny trend związany z przyrostem naturalnym w Gminach Kolbuszowa i Raniżów, jedynie w Gminie Dzikowiec ta tendencja jest spadkowa. Wzrost liczby ludności na terenach wiejskich związany jest z większym udziałem przyrostu naturalnego na tych obszarach oraz postępującymi procesami suburbanizacji tj. rozprzestrzeniania się osadnictwa miejskiego poza granice administracyjne miast oraz przekształceniami osadnictwa wiejskiego.

Udział procentowy mieszkańców LGD „Siedlisko” na tle województwa podkarpackiego i powiatu kolbuszowskiego wynosi odpowiednio: 2,28% i 77,44%. Na przestrzeni lat 2015-2020 możemy zaobserwować na terenie każdej z gmin niewielki, ale sukcesywny spadek liczby ludności. Dane na rok 2020 wskazują łączną liczbę ludności na poziomie 47 928 mieszkańców, tym samym notując spadek w porównaniu z rokiem 2013 o 671 osób. Gmina o największej liczbie ludności to miejsko-wiejska gmina Kolbuszowa, natomiast najmniejsza gmina pod tym kątem to Dzikowiec. Szczegółowe dane obrazuje tabela poniżej.

Ludność w gminach wchodzących w skład LGD						
Nazwa gminy/rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Kolbuszowa (3)	24891	24827	24829	24859	24724	24638
Majdan Królewski (2)	9878	9875	9858	9887	9818	9811
Raniżów (2)	7098	7069	7076	7078	7036	6999
Dzikowiec (2)	6492	6514	6509	6495	6484	6480

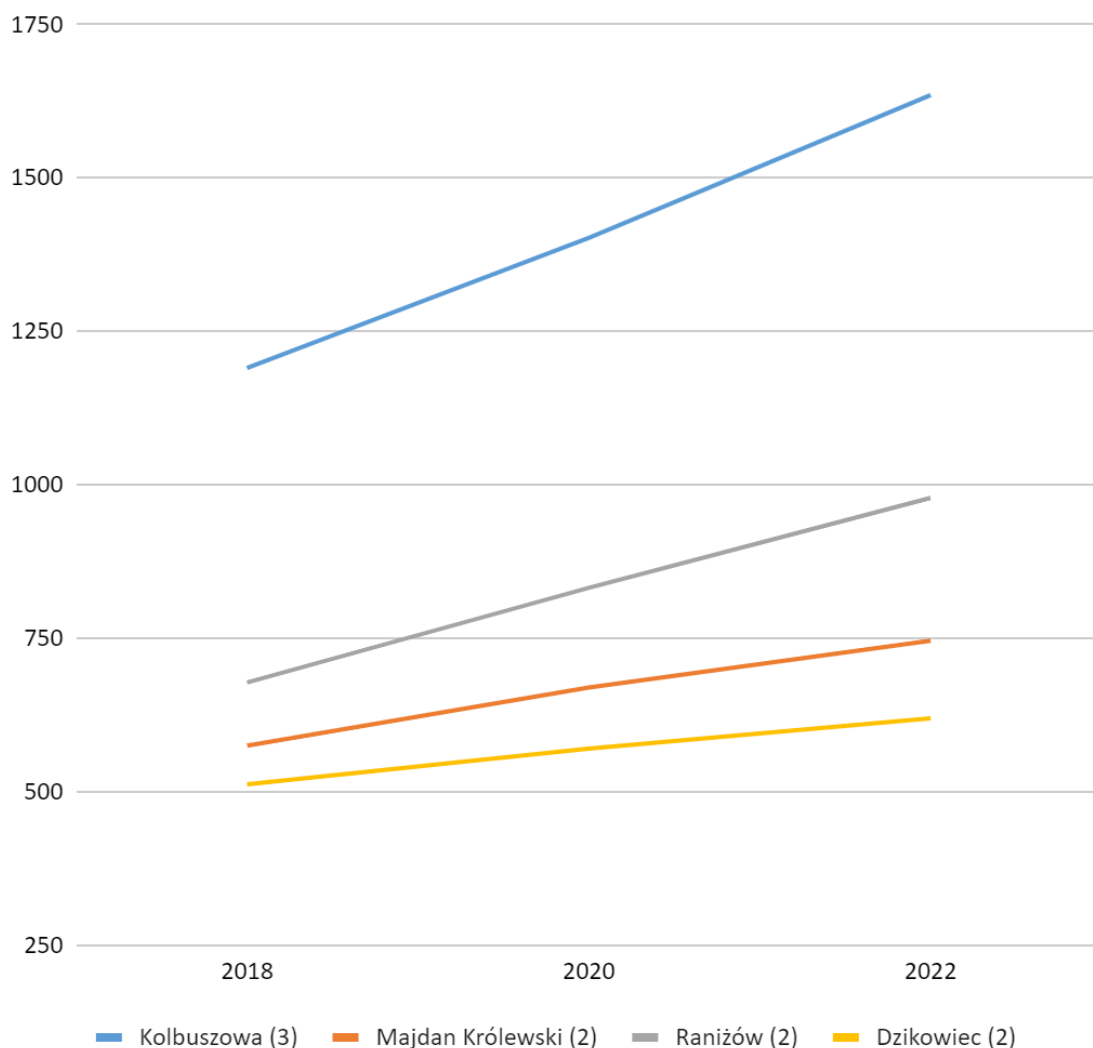
Tabela 1 Liczba mieszkańców poszczególnych gmin LGD "Siedlisko" w latach 2015-2020

Kwestią wymagającą analizy są dochody gmin. Stanowią one parametr obrazujący w pośredni sposób dochodowość mieszkańców, ale także opisujący poziom rozwoju sektora gospodarczego. Wyrazem zdolności dochodowej gmin jest wskaźnik dochodów podatkowych na jednego mieszkańca w gminie, czyli tzw. wskaźnik G, który stanowi podstawę do wyliczenia rocznych kwot części wyrównawczej subwencji ogólnej i wpłat. Zgodnie z ustawą o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, wskaźnik G dla każdej gminy oblicza się dzieląc kwotę dochodów podatkowych (z tytułu podatku od nieruchomości, podatku rolnego, podatku leśnego, podatku od środków transportowych, podatku od czynności cywilnoprawnych, podatku od osób fizycznych, opłacanego w formie karty podatkowej, wpływów z opłaty skarbowej, wpływów z opłaty eksploatacyjnej, udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych oraz udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych) za rok poprzedzający rok bazowy przez liczbę mieszkańców gminy. W przypadku LGD "Siedlisko" łatwo można zauważyć, że wskaźnik G na w latach: 2018-2022 wzrastał w każdej z gmin. Zauważa się też dużą różnicę między gminą Kolbuszowa a resztą gmin, która osiągnęła najwyższą wartość wskaźnika G często dwukrotnie wyższą niż w pozostałych gminach. Szczegóły dotyczące wskaźnika G w gminach zobrazowano w tabeli i wykresie poniżej.

Wskaźniki G dla gmin wchodzących w skład LGD			
	2018	2020	2022
Kolbuszowa (3)	1190,04	1401,94	1634,64
Majdan Królewski (2)	574,98	669,57	745,7
Raniżów (2)	677,91	832,05	978,43
Dzikowiec (2)	511,89	570,02	619,22

Tabela 2 Wartości wskaźnika G dla gmin wchodzących w skład LGD „Siedlisko”.

Wskaźniki G dla gmin wchodzących w skład LGD

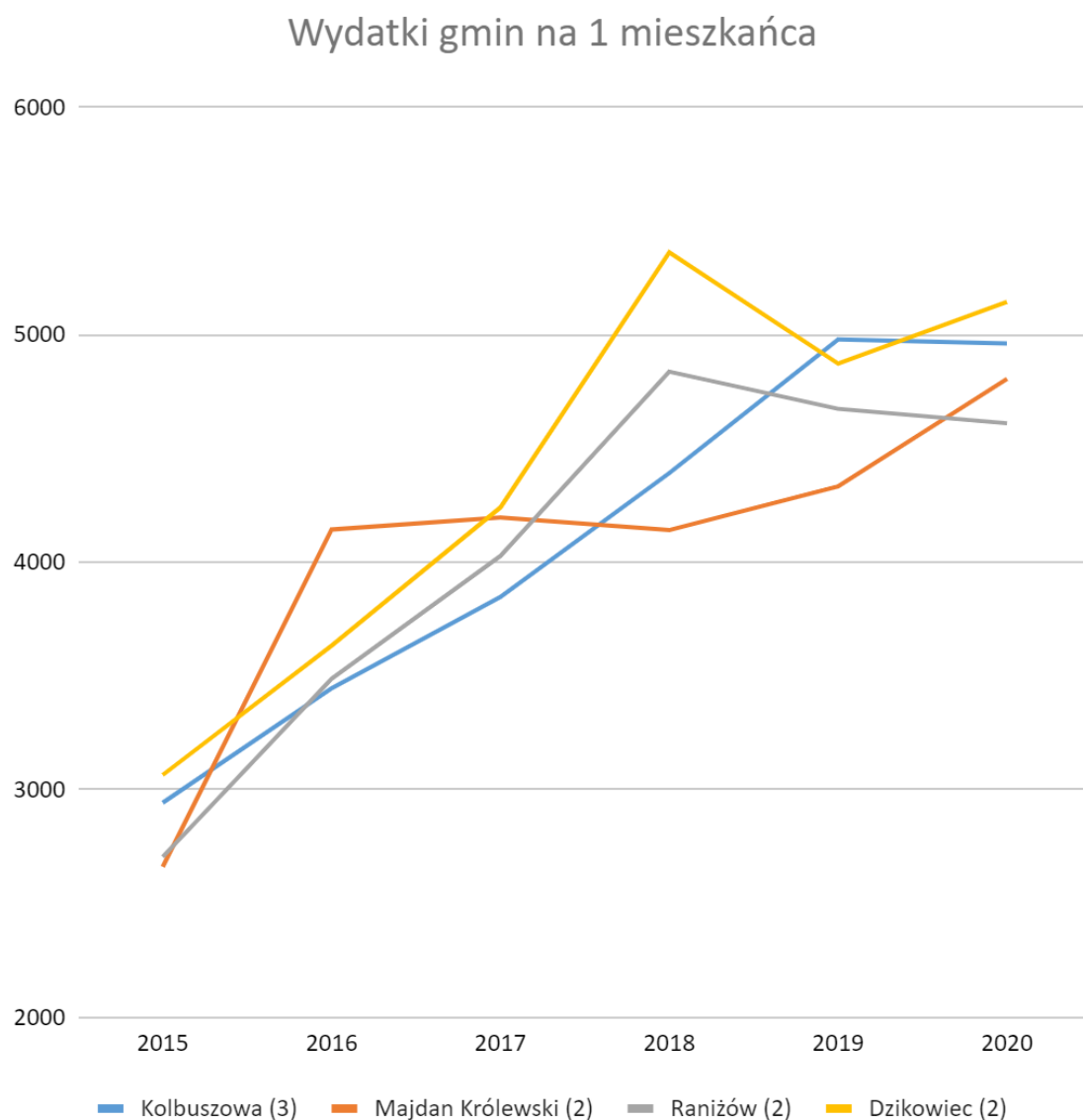
Wykres 1 Wartości wskaźnika G dla gmin wchodzących w skład LGD „Siedlisko”.

Analizie poddano również wydatki gmin. We wszystkich gminach LGD w latach 2015-2020 wskaźniki wzrastały z każdym rokiem, wyjątek stanowi gmina Dzikowiec, która jednocześnie zaliczyła największy skok ale i największy spadek wskaźnika w 2019 roku. Największe wydatki w przeliczeniu na jednego mieszkańca, pomimo spadku w 2019, zanotowano w gminie Dzikowiec w 2020 wskaźnik wyniósł: 5 143,63, dla porównania najniższy wskaźnik w tym samym roku (2020) odnotowano w gminie Raniżów w wysokości: 4 610,20. Szczegóły przebiegu wydatków znajduje się w tabeli i wykresie poniżej.

Wydatki gmin na 1 mieszkańca						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Kolbuszowa (3)	2 942,72	3 445,48	3 846,87	4 391,14	4 978,85	4 960,88
Majdan Królewski (2)	2 661,60	4 143,23	4 196,60	4 140,59	4 332,76	4 805,22
Raniżów (2)	2 705,51	3 487,65	4 027,43	4 837,06	4 673,64	4 610,20

Dzikowiec (2)	3 065,14	3 632,89	4 240,38	5 360,79	4 872,34	5 143,63
---------------	----------	----------	----------	----------	----------	----------

Tabela 3 Wydatki gminy na 1 mieszkańca w LGD "Siedlisko" w latach: 2015-2020

Wykres 2 Wydatki gminy na 1 mieszkańca w LGD "Siedlisko" w latach: 2015-2020

Rozpatrując wskaźnik dochodów własnych budżetu gminy na jednego mieszkańca zdecydowanie najwyższą pozycję w tej przestrzeni osiągnęła miejsko-wiejska gmina Kolbuszowa, przewyższając dwukrotnie wartość wyniku dochody pozostałych gmin w LGD. Również w kategorii: podmiot gospodarczy w rejestrze REGON gmina Kolbuszowa posiada najwyższe wyniki (dane na rok 2020). W kategorii wydatków na jednego mieszkańca ogółem wyniki wszystkich gmin członkowskich są do siebie zbliżone i utrzymują się na poziomie ok. 4900, największe wydatki w 2020 r. zanotowano w gminie Dzikowiec (5150,8).

Gmina	Wybrane dane gmin obszaru LGD "Siedlisko"			
	Dochody własne budżetu gminy na 1 mieszkańca	Środki w budżecie gminy na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych [zł] na 1 mieszkańca	Wydatki ogółem na 1 mieszkańca	Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności
Kolbuszowa (3)	2897,0	134,3	4972,8	886,0
Majdan Królewski (2)	1094,9	131,0	4800,8	592,0
Raniżów (2)	1306,9	179,7	4640,5	602,0
Dzikowiec (2)	1204,2	98,1	5150,8	446,0

Tabela 4 Wybrane dane gmin obszaru LGD "Siedlisko"

Przedsiębiorczość

Przedsiębiorczość i aktywność gospodarcza to jeden z podstawowych czynników rozwoju regionalnego opartego na bazie MŚP. W dokumencie LSR uznano teren "Siedliska" za obszar o niskiej dynamice wzrostu gospodarczego oraz słabo rozwiniętej infrastrukturze technicznej. W diagnozie ujęto za ważne działania: projekty szkoleniowe w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej oraz pozyskiwania środków na jej prowadzenie.

Analizując dane dotyczące pracujących mieszkańców terenu LGD w latach 2015-2020 obserwujemy tendencję rosnącą. Za bardzo pozytywny trend, trzeba uznać wzrost pracujących zarówno kobiet jak i mężczyzn, co bywa dość rzadkim zjawiskiem wśród innych stowarzyszeń LGD. Trzeba jednak przyznać, że przyrost pracujących w ciągu 5 lat jest raczej niewielki, ciężko go nazwać dynamicznym. Jedynie w gminie Kolbuszowa zanotowano największy wzrost o 648, następnie Raniżów (111), Dzikowiec (49) oraz Majdan Królewski (25). Szczegóły obrazuje tabela poniżej.

Gmina	Pracujący w gminach wchodzących w skład LGD					
	Ogółem		Mężczyźni		Kobiety	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Kolbuszowa (3)	6 007	6 655	2 973	3 308	3 034	3 347
Majdan Królewski (2)	341	366	125	144	216	222
Raniżów (2)	794	905	445	491	349	414

Dzikowiec (2)	263	312	55	77	208	235
---------------	-----	-----	----	----	-----	-----

Tabela 5 Pracujący w gminach wchodzących w skład LGD „Siedlisko”.

Kolejnym parametrem obrazującym sytuację na lokalnym rynku pracy jest liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne. W 2014 roku na obszarze LGD bez pracy pozostawało ponad 2800 mieszkańców. To spadek w stosunku do roku 2013 o 395 osoby. Wartości uwagi są dane zawarte w diagnozie LSR wg. której w latach: 2012-2014 udział procentowy osób bezrobotnych w całym województwie podkarpackim (średnia z 3 lat - 10,96%) był wyższy o 1% niż w LGD „Siedlisko”. Pomimo lepszych wyników niż średnia wojewódzka i rosnącej liczby osób pracujących, obszar LGD charakteryzuje się małą aktywnością zawodową. Odsetek ludności pozostającej bez pracy w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym jest niewiele niższy niż w województwie, co niewątpliwie jest zasługą dobrego położenia geograficznego LGD (sąsiedztwo dużych aglomeracji).

W latach: 2015 -2020 udział bezrobotnych w LGD „Siedlisko” malał w każdej z gmin, co można uznać za pozytywne zjawisko. Trzeba jednak dodać, że spadki te nie były nieduże, największy dotyczył gminy Majdan Królewski (4,5) w pozostałych gminach wyniki były zbliżone: Raniżów (2,7) Dzikowiec (2,2) oraz Kolbuszowa (2,2).

Gmina	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności według płci					
	Ogółem		Mężczyźni		Kobiety	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Kolbuszowa (3)	7,3	5,1	6,7	4,3	8,0	6,0
Majdan Królewski (2)	10,1	5,6	9,2	4,8	11,1	6,6
Raniżów (2)	7,7	5,0	7,5	4,5	7,9	5,7
Dzikowiec (2)	6,8	4,6	6,4	4,1	7,3	5,2

Tabela 6 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności według płci w skład LGD „Siedlisko”.

Wskaźniki liczby przedsiębiorstw zarejestrowanych na terenach LGD „Siedlisko” w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, są niższe niż średnia dla Podkarpacia oraz dla innych subregionów województwa. W latach 2015-2020 liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON wzrastała w każdej gminie LGD. W Kolbuszowej odnotowano najwięcej podmiotów. W 2020 było ich 1 397,20 dla porównania w gminie Dzikowiec w tym samym roku liczba podmiotów wyniosła 690,1. Największy wzrost liczby podmiotów w ciągu analizowanych 5 lat (2015-2020) nastąpił w gminie Kolbuszowa (wzrost o 210) podobny wynik uzyskała gmina Raniżów (wzrost o 208), najniższy postęp odnotowano w gminie Dzikowiec (wzrost o 144). Szczegółowe dane przedstawia tabela poniżej.

Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020

Kolbuszowa (3)	1 187,20	1 219,40	1 251,40	1 290,50	1 339,00	1 397,20
Majdan Królewski (2)	743,50	730,10	769,50	796,40	836,40	922,50
Raniżów (2)	746,00	791,30	836,70	878,20	922,80	954,00
Dzikowiec (2)	546,70	567,90	595,50	616,30	666,50	690,10

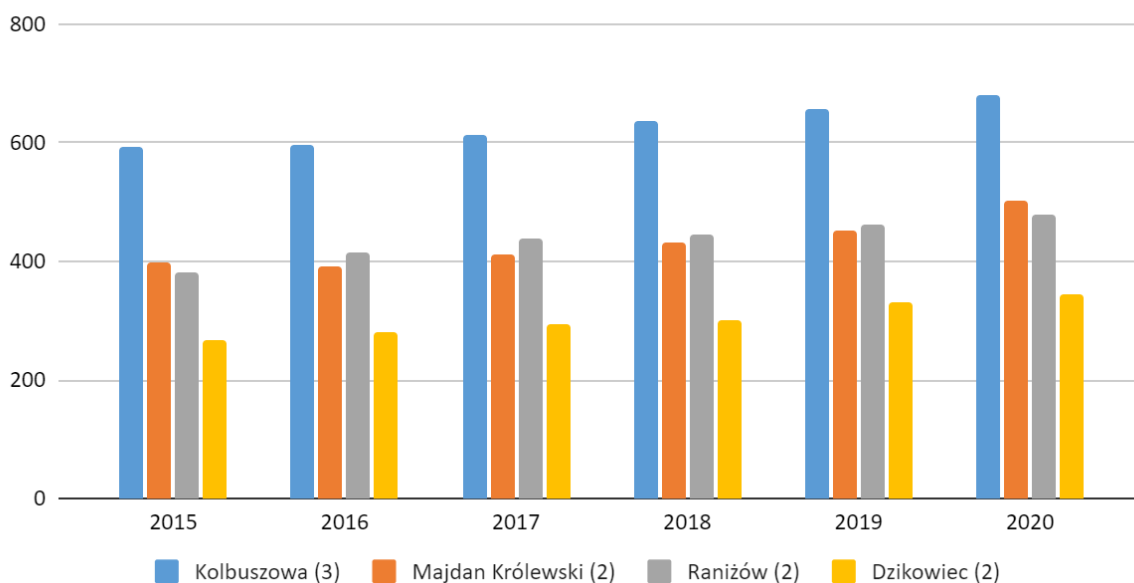
Tabela 7 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym

Na dzień 31.12.2014r. na obszarze LGD "Siedlisko" zarejestrowanych było 2935 firm, z czego 95% to osoby fizyczne prowadzące mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające od 0 do 9 osób. Liczba osób prowadzących działalność gospodarczą (na 10 tys. mieszkańców) w latach 2015-2020 generalnie w dalszym ciągu wzrastała, ale wzrost ten trudno nazwać dynamicznym. Wyniki z 2020 roku wskazują, że najwięcej działalności gospodarczych zarejestrowano w Kolbuszowej a najmniej w gminie Dzikowiec. Szczegóły zaprezentowano w poniższej tabeli i wykresie.

Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Kolbuszowa (3)	592	597	613	638	657	682,00
Majdan Królewski (2)	397	390	411	432,00	452,00	501,00
Raniżów (2)	383	414	437	446	462	480
Dzikowiec (2)	266	281	293	302	332	346,00

Tabela 8 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców

Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców

Wykres 3 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. Mieszkańców

Organizacje pozarządowe

W diagnozie LSR zawarto informacje o funkcjonujących na terenie LGD wielu małych organizacji i stowarzyszeń, które wymagają wsparcia. We wcześniejszym okresie programowania tj. w latach: 2007-2014 tzw. "Małe projekty" uzyskały ponad 10% z całego budżetu na kwotę ponad 500

tysięcy zł. dzięki tym środkom zorganizowano różnego rodzaju imprezy plenerowe, zajęcia o charakterze kulturalnym (np. warsztaty i kursy, turnieje sportowe, a także wyposażono świetlice wiejskie. Zatem pracownicy Biura LGD oraz organizacje i osoby fizyczne wnioskujące na tego typu przedsięwzięcia posiadają doświadczenie oraz znają potrzeby organizacji, zasadnym jest więc dalsze rozwijanie tego typu działalności.

Z dokumentu strategicznego wynika, że w szczególności wsparcia finansowego potrzebują: świetlice, kluby sportowe, koła gospodyń i zespoły folklorystyczne. Niektóre powstały lub reaktywowały swoją działalność w ostatnich latach. Zespoły te borykają się z brakiem strojów, instrumentów muzycznych, wyposażenia sportowego, środków na finansowanie bieżącej działalności (opłata instruktora, wyjazdy na przeglądy, występy i konkursy, organizacja imprez i zawodów sportowych o charakterze lokalnym i ogólnopolskim itp.) Dlatego trzeba uznać trafność diagnozy LSR, w której wsparcie dla tego typu organizacji została ujęta w pierwszym celu głównym.

Grupy defaworyzowane

Grupy defaworyzowane to osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, do których skierować należy przede wszystkim działania związane z kształtowaniem i promocją postaw przedsiębiorczych, komercjalizacją usług oferty czasu wolnego, a także rozwojem infrastruktury użyteczności publicznej. W większości gmin wśród osób bezrobotnych dominują kobiety, ludzie młodzi (do 24 roku życia) osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz długotrwale bezrobotni (powyżej 12 miesięcy). Reasumując do grup defaworyzowanych zaliczono: osoby długotrwale bezrobotne, młode osoby bezrobotne (do 30 roku życia), osoby bezrobotne w wieku 50+ , osoby niepełnosprawne i korzystające z opieki społecznej.

W LSR zauważono, że większość gmin obszaru LGD ma problemy demograficzne. Warto zwrócić uwagę na rosnącą liczbę osób w wieku poprodukcyjnym, która jest równa lub nieznacznie przewyższa liczebność grupy w wieku przedprodukcyjnym we wszystkich gminach członkowskich. W 2015 roku łączna liczba osób w wieku poprodukcyjnym w całym LGD "Siedlisko" liczyła 8148, natomiast w 2020 roku liczba ta wzrosła o 949. Stwarzając niekorzystną prognozę na przyszłość pod kątem gospodarczym i demograficznym. Kontynuując analizę, w latach: 2015-2020 liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym delikatnie spada. Najsilniejszą grupę w wieku produkcyjnym stanowią mieszkańcy gminy Kolbuszowa, która pełni funkcję centrum gospodarczego, oświatowego, kulturalnego i handlowego dla okolicznych miejscowości. Szczegóły w tabeli poniżej.

Gmina	Ludność gmin w wieku:					
	Przedprodukcyjnym		Produkcyjnym		Poprodukcyjnym	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Kolbuszowa (3)	4 447	4 116	16 105	15 617	4 339	4 905
Majdan Królewski (2)	1 920	1 758	6 348	6 298	1 610	1 755

Raniżów (2)	1 422	1 286	4 531	4 413	1 145	1 300
Dzikowiec (2)	1 231	1 155	4 207	4 188	1 054	1 137

Tabela 9 Ludność w wieku przed- i produkcyjnym LGD "Siedlisko" w latach 2015-2020

Analizując sytuację gospodarczą LGD "Siedlisko" warto pochylić się również nad danymi związanymi z tematyką migracji. W dokumencie LSR wspomniano o braku szczegółowych danych dotyczących kwestii emigracji. Jednak z rozmów przeprowadzonych w poszczególnych gminach wynika, że zjawisko to może dotyczyć od 10 do 15 % ludności i ma tendencję wzrastającą, co może bardzo negatywnie wpłynąć na sytuację demograficzną gmin. Osoby wyjeżdżające, to przede wszystkim osoby młode, wykształcone. Jednak coraz częściej zdarza się, że są to osoby starsze, które z różnych przyczyn utraciły pracę będącą ich jedynym źródłem utrzymania siebie i członków rodziny. Za główne przyczyny emigracji w dokumencie strategicznym wymieniono: brak pracy, niska płaca w regionie, brak środków na założenie działalności gospodarczej. Wymienione przyczyny bezpośrednio przekładają się na wskaźnik zatrudnienia oraz wysokość bezrobocia. Analizując dane z GUS, w latach: 2016-2019 nastąpił wzrost wskaźnika migracji we wszystkich gminach, jednak w roku 2020 wartości te maleją. Jedynie w gminie Dzikowiec zanotowano dodatnie saldo migracji w latach: 2016 (14) i 2019 (6). Największy odpływ ludności w całym okresie nastąpił w gminie Kolbuszowa. Szczegółowe dane zaprezentowano w tabeli poniżej.

Saldo migracji ogółem w gminach wchodzących w skład LGD					
Nazwa gminy/rok	2016	2017	2018	2019	2020
Kolbuszowa (3)	-79	-42	-70	-100	-87
Majdan Królewski (2)	0	-8	-4	-38	-4
Raniżów (2)	-20	-18	-3	-53	-23
Dzikowiec (2)	14	-25	-4	6	-21

Tabela 10 Saldo migracji ogółem w gminach LGD "Siedlisko" w latach 2016-2020

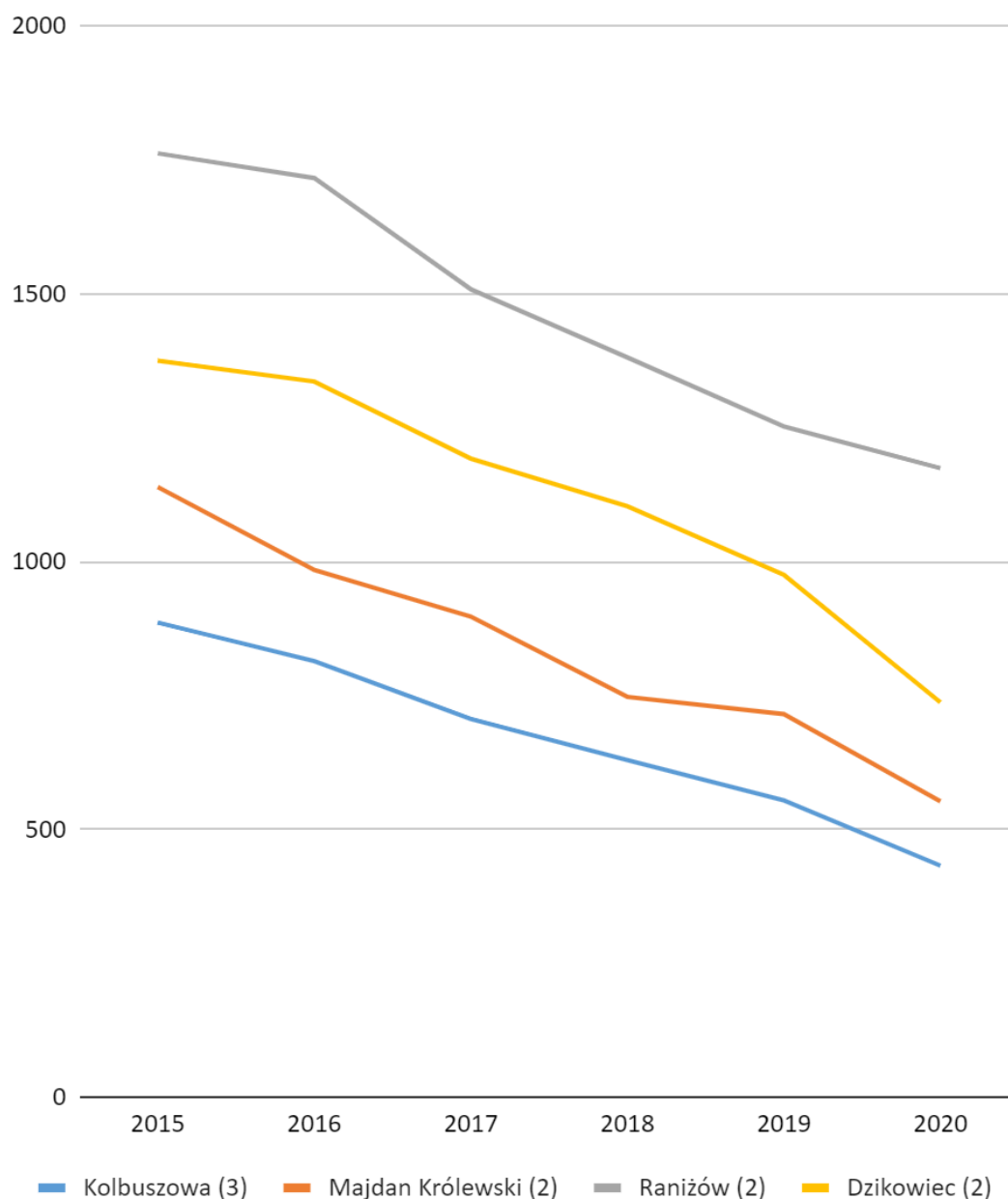
W 2013 roku aż 6,29 % mieszkańców zamieszkujących teren LGD korzysta z pomocy społecznej. Przytaczając diagnozę LSR: zasięg korzystania przez mieszkańców obszaru LGD z pomocy społecznej obrazuje małą przedsiębiorczość mieszkańców. Na taki obraz sytuacji ma wpływ m.in. wysoki wskaźnik zatrudnienia w rolnictwie, który generuje przeludnienie agrarne. Dodatkowo gospodarstwa zamieszkwane są najczęściej przez rodziny wielopokoleniowe żyjące na granicy ubóstwa. Osoby korzystające z pomocy socjalnej, charakteryzujące się „wyuczoną bezradnością” i niskim wykształceniem, co z kolei stanowi dużą barierę w rozwoju przedsiębiorczości. Na obszarze LGD występują głównie problemy społeczne takie jak: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, rodziny niepełne. Są to najczęstsze problemy, które determinują mieszkańców do korzystania z pomocy społecznej. Najwięcej osób objętych wsparciem w przeliczeniu na ilość mieszkańców miała Gmina Raniżów – 8,92%. W drugiej kolejności były gminy Majdan Królewski (6,32 %) i Kolbuszowa (6,01 %). Najmniejszym wskaźnikiem osób korzystających z pomocy społecznej wykazała się Gmina Dzikowiec z wynikiem 4,42%.

Kontynuując analizę, w kolejnych latach: 2015 - 2020 w gminie Raniżów odnotowano najczęściej przypadków korzystania z pomocy społecznej (podobnie jak w roku 2013). Jednakże widoczny jest spadek liczby beneficjentów korzystających z pomocy we wszystkich gminach LGD. Największy spadek między rokiem 2015 a 2020 nastąpił w gminie Dzikowiec (o 638), kolejno bardzo podobny wyniki odnotowano w gminach: Raniżów (spadek o 588) i Majdan Królewski (spadek o 587), na ostatnim miejscu znajduje się gmina Kolbuszowa (spadek o 454). Szczegółowe dane w tabeli oraz wykresie poniżej.

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Kolbuszowa (3)	886	814	706	629	554	432
Majdan Królewski (2)	1 139	984	897	747	715	552
Raniżów (2)	1 762	1 716	1 508	1 381	1 252	1 174
Dzikowiec (2)	1 375	1 336	1 192	1 103	975	737

Tabela 11 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności

Wykres 4 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności

Turystyka

W diagnozie LSR temat turystyki oraz wykorzystywania zasobów naturalnych został ujęty w celach ogólnych obszarów LGD. "Siedlisko" posiada bogactwo naturalne w postaci nieskażonego środowiska przyrodniczego, atrakcyjnych kompleksów leśnych i terenów rekreacyjno-wypoczynkowych.

Lasy są naturalnym bogactwem obszaru tworzącego LGD i zajmują one ponad 30% całej powierzchni. Na terenie objętym granicami LGD występują dwa obszary chronionego krajobrazu i trzy

rezerwy przyrody. Rozległe tereny leśne i zbiorniki wodne budzą coraz większe zainteresowanie. Również bardzo duży potencjał tkwi w agroturystyce. Dobra lokalizacja pomiędzy: Rzeszowem Mielcem, Stalowa Wola, Tarnobrzegiem w połączeniu z unikalną przyrodą i bogactwem zasobów kultury materialnej, bogatymi tradycjami stanowią szansę dla rozwoju turystyki aktywnej realizowanej w krótkim przedziale czasowym (turystyka sobotnio – niedzielna, tranzytowa, biznesowa, rekreacyjna, rehabilitacyjna), o każdej porze roku. Dodatkowy walorem podkreślającym unikatowość obszaru LGD jest występowanie grupy etnicznej - Lasowiaczy, którzy wytworzyli specyficzną kulturę o bogatych tradycjach. Tradycyjna zabudowa wsi z elementami charakterystycznymi dla grup etnograficznych Lasowiaków i Rzeszowiaków została odtworzona w parku etnograficznym: Muzeum Kultury Ludowej w Kolbuszowej.

Pomimo dużego potencjału turystycznego w postaci zasobów naturalnych oraz kultury i tradycji obszar “Siedlisko” posiada ubogą ofertę noclegową. W 2016 roku na terenie LGD znajdowały się 4 obiekty noclegowe, a w latach 2018-2020 liczba ta zmalała do 3, dla porównania w całym województwie podkarpackim ilość tego typu obiektów była kilkaset razy większa np. w 2020 naliczono 609 baz noclegowych. Szczegółowe dane znajdują się w tabeli poniżej.

Turystyczne obiekty noclegowe w gminach – stan w dniu 31 lipca poszczególnych lat			
Nazwa gminy/rok	2016	2018	2020
PODKARPACKIE	582	642	609
Kolbuszowa (3)	3	2	2
Majdan Królewski (2)	1	1	1
Raniżów (2)	0	0	0
Dzikowiec (2)	0	0	0

Tabela 12 Turystyczne obiekty noclegowe w gminach – stan w dniu 31 lipca poszczególnych lat

Opis celów strategii

Analiza pomysłów, diagnoza obszaru, a także możliwości finansowe pozwoliły na wyznaczenie trzech celów ogólnych i przypisanych do nich łącznie sześciu celów szczegółowych.

I cel ogólny: Zachowanie i promowanie lokalnych tradycji, produktów, zwyczajów, dziedzictwa kulturowego, rekreacji oraz wzmacnianie kapitału społecznego. Do pierwszego celu ogólnego dopisano następujące cele szczegółowe: zapewnienie form aktywnego spędzenia czasu; promocja walorów turystycznych, rekreacyjnych i historycznych regionu; poprawa wyposażenia organizacji społecznych, artystycznych, zespołów folklorystycznych i innych organizacji życia społecznego. W ramach realizacji powziętej strategii zaplanowano szereg przedsięwzięć skupiając się głównie na organizacji imprez, wydarzeń kulturowych mający na celu promowanie animowanie dzieci, młodzieży i osób dorosłych. Promowanie lokalnej kultury i sztuki poprzez wydanie publikacji i badań, a także wyposażenie organizacji społecznych i artystycznych mających na celu promocję regionu oraz stworzenie produktu turystycznego.

II cel ogólny: Wykorzystanie lokalnych zasobów kulturowych i środowiskowych dla rozwoju turystyki, rekreacji i wypoczynku w obszarze LGD „Siedlisko”. Do drugiego celu ogólnego dopisano następujące cele szczegółowe: poprawa stanu infrastruktury publicznej i społecznej; poprawa stanu infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej. W ramach realizacji obranego celu skupiono się przede wszystkim na budowie, rozbudowie, remoncie i wyposażeniu infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej.

III cel ogólny: Podniesienie aktywności gospodarczej na terenie LGD. Do ostatniego celu głównego dopisano jeden cel szczegółowy: tworzenie i rozwój działalności gospodarczej z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych. W celu realizacji założeń zaplanowano wsparcie mieszkańców w podejmowaniu i rozwijaniu działalności gospodarczej na obszarze LGD “Siedlisko”.

Analizując przygotowaną strategię rozwoju “Siedliska” widzimy kilka obszarów, na które zwrócono szczególną uwagę. Niezwykle istotną z poziomu diagnozy LSR i analizowanych danych z GUS jest kwestia rozwoju gospodarczego na terenie gmin LGD. Wskaźnik bezrobocia oraz wyselekcjonowanie całkiem szerokiej grupy osób defaworyzowanych, obrazują dość dużą potrzebę wspierania mieszkańców w zakresie przedsiębiorczości. Także w obszarze turystyki położono duży nacisk również w kontekście rozwoju przedsiębiorczości. Wspieranie beneficjentów przy tworzeniu/rozwijaniu obiektów agroturystycznych, ale także rozwijanie atrakcji związanych z bogactwem naturalnych terenów oraz dziedzictwem kulturowym. Wszystkie wyżej wymienione działania i przedsięwzięcia sprzyjają aktywizacji społecznej i podwyższenia kapitału społecznego, co również zostało ujęte w dokumencie LSR. Poddając analizie powyższe wnioski, można stwierdzić, że cele strategii rozwoju na lata 2016-2023 zostały trafnie określone i stanowią spójną całość w kontekście diagnozy LSR. Warto dodać, że jest to już kolejny okres programowania dla LGD “Siedlisko”, doświadczenia organów decyzyjnych i wykonawczych jest dużo większe, co wzbudza zaufanie w kontekście znajomości potrzeb obszaru i mieszkańców, a także realizacji założonych celów.

5.2. Realizacja celów strategii

Analiza Lokalnej Strategii Rozwoju pozwoliła na wyselekcjonowanie trzech celów ogólnych wraz z celami szczegółowymi. Cele główne zorientowane są na następujące działania: promocję lokalnych tradycji, produktów i zwyczajów, promowanie dziedzictwa kulturowego oraz terenów rekreacyjnych, a także na wzmacnianiu kapitału społecznego. Następnie w strategii skupiono się na rozwoju turystyki LGD, tworząc lub rozwijając niezbędną infrastrukturę około turystyczną. Kreując cele strategii “Siedliska” w ostatnim punkcie skupiono się na temacie przedsiębiorczości. Za wiodący cel obrano podniesienie aktywności gospodarczej LGD, w ramach celu zaplanowano działania zmierzające ku zmniejszenia bezrobocia.

Przechodząc do postępu rzeczowego wyżej wymienionych celów strategii “Siedliska”, warto najpierw przyjrzeć się historii zmian LSR. W latach 2016 - 2021 wprowadzonych zmian było dużo. Duża część przekształceń wynikały ze zmian przepisów, wytycznych i rozporządzeń, szczególnie z ramienia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi lub Urzędu Marszałkowskiego, z powodu, których następowała potrzeba zaktualizowania statusu strategii rozwoju. Część zmian dotyczyła również kwestii edytorskich np. zmiana słownictwa lub nomenklatury.

W 2016 roku pierwsza zmiana dotyczyła obniżenia budżetu o 10% (zmniejszono budżet “Siedliska” o 757 tysięcy zł.) Z bardziej znaczących zmian można przytoczyć zmianę z 2019 roku kiedy to zwiększono budżet na rozwój działalności gospodarczej o 73 503 zł. Pozostając w temacie przedsiębiorczości w 2020 roku “Siedlisko” jako 1 z 9 innych LGD otrzymało 540 tysięcy zł. dodatkowych środków finansowych z przeznaczeniem również na działania związane z rozwojem

gospodarczym “Siedliska”. W 2021 roku nastąpiła ostatnie podwyższenie budżetów o 415 tysięcy euro, kwotę tę rozdysponowano ponownie na cel przedsiębiorczości (tworzenie nowych miejsc pracy) oraz na rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej. W związku z opisanymi zmianami zwiększono również wskaźniki. Konkludując praktycznie wszystkie zmiany wynikały z przyczyn zewnętrznych takich jak: zmiany legislacyjne, zmiany narzucane przez Urząd Marszałkowski, przyznawane bonusy lub zmiany związane z przewalutowaniem środków. Patrząc na całą historię zmian można więc stwierdzić, że zarówno diagnoza jak i strategia “Siedliska” była przygotowana poprawnie i trafnie.

l.p.	Data wprowadzenia zmiany (dotyczy daty podjęcia uchwały Walnego Zebrania Członków lub Zarządu ws. aktualizacji/zmian)	Zakres zmian
1	Uchwała nr 12/2016 z dnia 21 czerwca 2016 roku Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Siedlisko” (zmiana LSR)	LGD przy wyborze LSR podczas oceny przez Samorząd Województwa Podkarpackiego uzyskała 157 punktów. W związku z tym obniżono budżet LSR o 10 % . Pierwotna kwota budżetu 7 570 000,00 zł została obniżona do kwoty 6 813 000,00 zł.
2	Uchwała nr 13/2016 z dnia 19 października 2016 roku Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Siedlisko” (zmiana LSR)	LGD nie ustaliło w LSR kwoty wsparcia dla osób podejmujących działalność gospodarczą (premia). Ustalono wysokość premii w kwocie 100 000,00 zł. LGD „Siedlisko” założyło, że powstanie 15 nowych firm. W związku z tym zwiększono budżet na podejmowanie działalności gospodarczej z 1 395 000,00 zł do 1 500 000,00 zł, co wiązało się ze zmniejszeniem kwoty na rozwijanie działalności gospodarczej z 1 309 500,00 zł do 1 204 500,00 zł . Ponadto na działalność biura LGD przesunięto kwoty budżetu w poz. Koszty bieżące i aktywizacja. Zwiększono budżet w poz. Koszty bieżące, czyli na funkcjonowanie biura z 900 000,00 zł do 1 000 000,00 zł, co wiązało się ze zmniejszeniem kwoty w poz. Aktywizacja z 405 000,00 do 305 000,00 zł.
3	Uchwała nr 15/2016 z dnia 19 października 2016 roku Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Siedlisko” (zmiana procedury)	Zmiana „Procedury wyboru i oceny operacji...” wynikających z nowych Wytycznych Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 30 sierpnia 2016r.

4	Uchwała nr 16/2016 z dnia 19 października 2016 roku Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Siedlisko” (zmiana kryteriów)	W przypadku kryterium dla Podejmowania działalności gospodarczej (premia) usunięto wysokość wnioskowanego dofinansowania, bowiem jest to stała kwota w wysokości 100 000,00 zł. Usunięto też zapis mówiący, że wnioskodawca posiada doświadczenie zawodowe, kwalifikacje, zasoby. Ponadto w innych kryteriach usuwa się pojedyncze słowa, wprowadza się zmiany stylistyczne. Kryterium dot. doświadczenia zawodowego wnioskodawcy, jego kwalifikacji, zasobów – rozpisuje się na cztery kryteria dot. 1) doświadczenia wnioskodawcy w realizacji projektów, 2) zasobów, 3) kwalifikacji, 4) wykonywania działalności odpowiednią do przedmiotu zadania, które zamierza realizować.
5	Uchwała nr 9/2017 z dnia 21 lipca 2017 roku Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Siedlisko” (zmiana LSR)	Usunięcie z LSR „drobnych” omyłek pisarskich. Zastąpienie np. słów „konkurs” na „projekt grantowy” itp. Wprowadzenie korekt w rozdziale VI.2. Procedury naboru wniosków (od str. 51 do 54 LSR).
6	Uchwała nr 10/2017 z dnia 21 lipca 2017 roku Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Siedlisko” (zmiana kryteriów)	Dla „Podejmowania działalności gospodarczej” zaproponowano 3 nowe kryteria. 1. Okres zameldowania na obszarze objętym LSR (liczony na dzień rozpoczęcia naboru) 2. Przygotowanie zawodowe do prowadzenia planowanej działalności gospodarczej 3. Doświadczenie Wnioskodawcy odpowiednie do przedmiotu operacji, którą zamierza realizować. Dla „Pozostałych operacji” usunięto część zwroty dot. kwalifikacji. W kryterium 11 dodano słowo „ogólnodostępnej”.
7	Uchwała nr 11/2017 z dnia 21 lipca 2017 roku Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Siedlisko” (zmiana procedury)	Z Procedury i jej załączników usunięto słowa „sport” i „sakralne”.
8	Uchwała nr 12/2017 z dnia 21 lipca 2017 roku Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Siedlisko”	W kryteriach wyboru grantobiorców słowo „operacja” zastąpiono na „zadanie”.

	(zmiana kryteriów - granty)	
9	Uchwała nr 13/2017 z dnia 21 lipca 2017 roku Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Siedlisko” (zmiana procedury grantowej)	Procedurę grantową dostosowano do aktualnych przepisów i wytycznych Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi 3/1/2017. Załącznikami do procedury stały się: wniosek o powierzenie grantu, wzór umowy o powierzenie grantu, wniosek o rozliczenie grantu – czyli wniosek o płatność. W pierwotnie składanej procedurze nie było tych załączników. Słowo „operacja” zastąpiono na „zadanie”.
10	Uchwała nr 14/2017 z dnia 22 września 2017 roku Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Siedlisko” (zmiana procedury)	Zmiany w „Procedurze ...” wynikają z nowelizacji przepisów ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności oraz rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 września 2014 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność: objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.
11	Uchwała nr 15/2017 z dnia 22 września 2017 roku Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Siedlisko” (zmiana procedury grantowej)	Zmiany w „Procedurze grantowej” wynikają z nowelizacji przepisów ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności oraz rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 września 2014 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność: objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.
12	Uchwała nr 17/2017 z dnia 24 października 2017 roku Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Siedlisko” (zmiana procedury)	Zmiany związane były z nowelizacją rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania "Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność" objętego PROW na lata 2014-2020 oraz nowych Wytycznych Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr 6/4/2017. Od teraz Lokalne Grupy Działania mogły wzywać wnioskodawcę do uzupełnień, do tej pory robił to Samorząd Województwa.

13	Uchwała nr 18/2017 z dnia 24 października 2017 roku Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Siedlisko (zmiana procedury grantowej)	Zmiany związane były z nowelizacją rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania "Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność" objętego PROW na lata 2014-2020 oraz nowych Wytycznych Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr 6/4/2017. Od teraz Lokalne Grupy Działania mogły wzywać wnioskodawcę do uzupełnień, do tej pory robił to Samorząd Województwa
14	Uchwała nr 1/2018 z dnia 23 marca 2018 roku Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Siedlisko” (zmiana procedury)	W związku z tym, że Urząd Marszałkowski wzywa lokalne grupy działania do wyrażenia opinii (zgody) w sprawie zmiany we wniosku o przyznanie pomocy np. zmiana terminu złożenia wniosku o płatność, żeby nie zwoływać za każdym razem Rady LGD wprowadzono zmianę: Jeżeli planowana zmiana umowy dotyczy zakresu, który nie podlega ocenie Rady pod względem zgodności z LSR lub/i kryteriami wyboru operacji stosowanymi przy wyborze tej operacji do finansowania, Przewodniczący Rady wydaje pozytywną opinię w przedmiocie zmiany umowy w planowanym zakresie, bez zwoływania posiedzenia Rady.
15	Uchwała nr 10/2018 z dnia 21 września 2018 roku Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Siedlisko” (zmiana LSR)	Zmieniony został Plan komunikacji w LSR.
16	Uchwała nr 11/2018 z dnia 21 września 2018 roku Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Siedlisko” (zmiana procedury)	Zmieniono punktację lub doprecyzowano niektóre opisy kryteriów w Karcie oceny wg lokalnych kryteriów wyboru – rozwój przedsiębiorczości, która jest załącznikiem do Procedury oceny operacji...
17	Uchwała nr 12/2018 z dnia 21	Zmian dokonano we wniosku o powierzenie grantu i wniosku o rozliczenie grantu, które są

	września 2018 roku Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Siedlisko” (zmiana procedury grantowej)	załącznikami do Procedury grantowej.
18	Uchwała nr 7/2019 z dnia 22 marca 2019 roku Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Siedlisko” (zmiana LSR)	Zmiany LSR polegały na przesunięciu niewykorzystanych kwot wcześniejszych naborów. Na podstawie konsultacji społecznych kwotę 73 503,00 zł przesunięto do przedsięwzięcia 3.1.2 - Rozwijanie działalności gospodarczej.
19	Uchwała nr 17/2019 z dnia 25 kwietnia 2019 roku Zarządu Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Siedlisko” (zmiana LSR)	W dniu 22 marca 2019 r. dokonano zmiany w LSR polegającej na przesunięciu tzw. „oszczędności” do przedsięwzięcia LSR 3.1.2 Rozwijanie działalności gospodarczej, pozostawiając wskaźnik dla tego przedsięwzięcia bez zmian, czyli 6 szt. W dniu 18 kwietnia 2019r. do biura LGD wpłynęło pismo z Urzędu Marszałkowskiego, z którego wynikało, że wskaźnik dla przedsięwzięcia 3.1.2: liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa należy zwiększyć o 1 szt. W związku z tym zwiększono wskaźnik o 1. Wynosi on od teraz 7szt.
20	Uchwała nr 5/2020 z dnia 19 czerwca 2020 roku Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Siedlisko” (zmiana LSR)	LGD „Siedlisko” jako 1 z 9 innych lokalnych grup z woj. podkarpackiego otrzymała 540 tys. zł. dodatkowych środków finansowych, które musiały być przeznaczone na przedsięwzięcie związane z przedsiębiorczością i tworzeniem miejsc pracy, bowiem co najmniej 50 % budżetu LSR musi zostać wydatkowane na takie właśnie działanie. Kwota ta została przypisana do przedsięwzięcia 3.1.2 Rozwijanie działalności gospodarczej. Budżet na wdrażanie LSR zwiększył się z 5 400 000,00 zł do 5 940 000,00 zł
21	Uchwała nr 10/2020 z dnia 16 października 2020 roku Walnego Zebrania Członków	Przeliczenie budżetu LSR na walutę euro. Budżet przeliczony był na złote przy kursie 4 zł za euro. Co na wdrażanie poddziałania 19.2 (realizacja projektów) wyniosło 5 400 000,00 zł +

	Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Siedlisko” (zmiana LSR)	540 000,00 zł (bonus) = 5 940 000,00 zł / 4 = 1 485 000,00 EURO. Rozliczanie projektów i wypłata środków przez Samorząd Województwa była już po bieżącym kursie EURO, który na ten moment był wyższy niż 4 zł. Powstała nadwyżka wynikająca właśnie z różnicy kursowej. Po otrzymaniu z Samorządu Województwa wykazu dostępnych środków okazało się, że do dyspozycji LGD „Siedlisko” były wolne fundusze europejskie. Środki te przeznaczono na przedsięwzięcie 3.1.2 Rozwijanie działalności gospodarczej. dotacje.
22	Uchwała nr 11/2020 z dnia 16 października 2020 roku Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Siedlisko” (zmiana procedury)	W „Procedurze wyboru i oceny operacji” dokonano niewielkich zmian dot. zmian terminu wyboru projektów przez Radę LGD (z 45 na 60 dni) oraz zmieniono podstawę prawną dot. RODO.
23	Uchwała nr 10/2021 z dnia 01 października 2021 roku Zarządu Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Siedlisko” (zmiana LSR)	W związku z zatwierdzeniem przez Komisję Europejską zmian Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, zwiększono środki na działanie 19 LEADER. Na podstawie tego „Siedlisko” podwyższyło budżet o kwotę 415 000,00 EURO, w tym na przedsięwzięcie 3.1.1 Podejmowanie działalności gospodarczej w kwocie 150 000,00 EURO. Wskaźnik produktu dla tego przedsięwzięcia został zwiększony z 14 na 20 szt. zaś dla przedsięwzięcia 2.2.1. Budowa, rozbudowa, remont i wyposażenie infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej wyniósł 265 000,00 EURO. Wskaźnik produktu dla tego przedsięwzięcia został zwiększony z 6 na 10 szt. Powyższe zmiany zostały poprzedzone konsultacjami społecznymi, które odbywały się w biurze LGD w czerwcu 2021r

Tabela 13 Historia zmian LSR „Siedlisko”

Analizując dane dotyczące postępu finansowego, możemy stwierdzić, iż przebiegał on w stopniu bardzo dobrym. Większość zaplanowanych celów zostało zrealizowanych na poziomie bliskim 100%. Szczególnie w pierwszym celu, wskaźniki te są bardzo wysokie, udało się zrealizować wszystkie cele i wydać wszystkie przeznaczone na nie pieniądze. W realizacji II celu głównego, dotyczącego wykorzystania zasobów kulturowych i środowiskowych dla rozwoju turystyki, rekreacji i wypoczynku, nastąpiły pewne zmiany, mianowicie: zwiększenie budżetu na cel szczegółowy odnoszący się do budowy lub poprawy infrastruktury turystycznej. Skutkowało to podwyższeniem wskaźnika z 6 na 10 sztuk. Z racji przeprowadzonych zmian, w szczególności podwyższenia wskaźnika został on zrealizowany na poziomie 44%, jednak istnieje duże prawdopodobieństwo, że realizacja dalszych działań związanych z budową i poprawą infrastruktury będzie kontynuowana. Wskaźnik związany z podejmowaniem nowych działalności oraz z tworzeniem i rozwijaniem działalności został zrealizowany na poziomie powyżej 60%, również w tym celu nastąpiły zmiany wskaźników z racji podwyższenia budżetu o kwotę 415 000,00 EURO, w tym na przedsięwzięcie 3.1.1 tj. podejmowanie działalności gospodarczej w kwocie 150 000,00 EURO, czego skutkiem było zwiększenie wskaźnika produktu dla tego przedsięwzięcia z 14 na 20 sztuk. Kontynuując analizę cel związany z rozwijaniem działalności gospodarczej (cel szczegółowy 3.1.2.) spełniono w niemal w 100%. Zdaniem pracowników biura realizację celów przebiegają zgodnie z planem, szacuje się, że większość celów będzie zrealizowana przynajmniej w 90%. W trakcie całego okresu realizacji LSR nie zanotowano znaczących zmian, które mogłyby wpłynąć na problemy w realizacji celów.

Cel ogólny	Cel szczegółowy	Wskaźnik i rezultatu	Kod wskaźnika (dotyczy EFRROW)	Jednostka miary	Stan początkowy	Stan docelowy	Realizacja (%)	Przedsięwzięcie	Wskaźnik produktu	Kod wskaźnika (dotyczy EFRROW)	Jednostka miary	Stan docelowy	Realizacja (%)	
													U	P
Cel ogólny nr 1 Zachowanie i promowanie lokalnych tradycji, produktów, zwyczajów, dziedzictwa kulturowego, rekreacji oraz	1.1. Zapewnienie form aktywnego spędzania czasu	Liczba uczestników inicjatyw edukacyjnych, szkoleniowych	2.2	Osoba	0	100	100	1.1.1. Organizacja zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży (w tym grup defaworyzowanych)	liczba zorganizowanych zajęć, imprez kulturalnych, rekreacyjnych	2.1 oraz 2.12	Szt.	31	100	100
								1.1.2. Organizacja spędzania wolnego czasu, rozwój zainteresowań	liczba zorganizowanych imprez związanych z pielęgnowaniem lokalnych	2.12	Szt.	27	100	100

wzmocnienie kapitału społecznego								poprzez integrację społeczności (w tym grup	tradycji					
	1.2. Promocja walorów w turystycznych, rekreacyjnych i historycznych regionu.	Liczba osób biorących udział w imprezach	--	Osoba	0	5000	100	1.2.1. Organizacja imprez i wydarzeń kulturalnych	liczba imprez mających na celu integrację społeczną i promocję obszaru	2.12.	szt.	15	100	100
		liczba odbiorców w publikacji	--	Osoba	0	200	100	1.2.2. Wydawanie publikacji, badań i innych przedsięwzięć służących promocji regionu	liczba publikacji, badań i innych przedsięwzięć służących promocji regionu	--	Kpl	7	100	100
		liczba osób korzystających z	--	Osoba	0	100	100	1.2.3. stworzenie produktu	liczba produktów turystycznych	3.2	Szt.	1	100	100

		produktu turystycznego						turystycznego						
	1.3. Poprawa wyposażenia organizacji społecznych, artystycznych, zespołów folklorystycznych i innych	liczba osób korzystających z wyposażonych organizacji społecznych, artystycznych itp..	--	Osoba	0	800	100	1.3.1. Wyposażenie organizacji społecznych, artystycznych, zespołów folklorystycznych i innych organizacji życia	liczba wyposażonych organizacji i grup nieformalnych	2.11	Szt.	22	100	100
Cel ogólny nr 2- Wykorzystanie	2.1. Poprawa stanu infrastruktury	liczba osób korzystających z nowej lub ulepszonej	--	Osoba	0	900	100	2.1.1. Budowa, rozbudowa, remont i wyposażenie	liczba budowanych/rozbudowanych/zmodernizowanych	2.4 oraz 2.5	Szt.	5	100	100

lokalnych zasobów w kulturowych i środowiskowych dla rozwoju turystyki,	publicznej i społecznej	infrastruktury publicznej i społecznej						nie infrastruktury publicznej i społecznej	obiektów w tym z wykorzystaniem odnawialnych					
	2.2. Poprawa stanu infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej	liczba osób korzystających z nowej lub ulepszonej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej	--	Osoba	0	900	100	2.2.1. Budowa, rozbudowa, remont i wyposażenie infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej	liczba wybudowanych/przebudowanych/wyremontowanych lub wyposażonych obiektów pełniących funkcje	2.4 oraz 2.5	Szt.	10	40	40
Cel ogólny nr 3 Podniesienie aktywności	3.1. Tworzenie i rozwój działalności	liczba utworzonych miejsc pracy	1.3	PEŚ	0	28	69,62	3.1.1. Podejście gospodarcze	liczba operacji polegających na utworzeniu nowego	1.1	Szt.	20	70	70

ości gospodarczej na terenie LGD	gospodarczej z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych							czej	przedsiębiorstwa					
								3.1.2. Rozwijanie działalności gospodarczej	liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	1.2	Szt.	13	130	69,23
KOSZTY BIEŻĄCE	liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	4.1	osobodzień	0	21	85 osobodni / 404 %	--	--	--	--	--	--	--	--
	liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	4.1	osobodzień	0	6	80/ osobodni/ 1300%	--	--	--	--	--	--	--	--
	liczba podmiotów, którym	4.2	Szt.	0	110	275 podmiotów/ 250 %	--	--	--	--	--	--	--	--

	udzielono indywidualnego doradztwa												
AKTYWIZACJA	liczba spotkań informacyjnych konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	4.3	Szt.	0	24	22 szt./91,66%	--	--	--	--	--	--	--

Tabela 14 Historia naborów w LGD "Siedlisko" w latach 2016-2021

Ilość składanych wniosków w poszczególnych naborach ogłaszanych w LGD "Siedlisko" w zależności od rodzaju przedsięwzięcia była duża lub bardzo duża. Udało się zrealizować większość zaplanowanych celów. W latach 2016-2021 największą popularnością cieszyły się wnioski związane z podejmowaniem działalności gospodarczej lub jej rozwijaniem. Ilość złożonych wniosków przewyższała możliwości budżetowe. Na uwagę zasługuje nabór na rozwijanie działalności gospodarczej z 2017 roku, gdzie wybrano 10 wniosków natomiast ze względów budżetowych podpisano 2 umowy, wszystkie nie mieszczące się w limicie naboru wnioski przekierowane zostały na listę rezerwową i wciąż miały na uzyskanie dofinansowania. W trakcie tego samego naboru złożono 4 protesty, a jeden z nich skończył się sprawą w sądzie (sprawa zakończyła się na korzyść biura LGD). Również w 2021 roku odnotowano duże zainteresowanie naborami. Na podejmowanie działalności gospodarczej wybrano 9 wniosków, z racji faktu, że nabory odbyły się w grudniu (2021 r.) na obecną chwilę brak danych dotyczących podpisanych umów, istnieje jednak duże prawdopodobieństwo, że umowy są już w toku dalszego procedowania, a cele zostaną zrealizowane do końca okresu objętego badaniami ewaluacyjnymi.

Szeroko zakrojone nabory odbyły się również w formule grantowej. W 2017 roku złożono łącznie 30 wniosków i prawie wszystkie zostały zatwierdzone. Działania głównie dotyczyły organizowania czasu wolnego dla różnych grup wiekowych: dzieci, młodzież, osoby dorosłe (również te z grupy defaworyzowanej) oraz seniorzy. Podobne wyniki zarejestrowano w kolejnym roku (2018) gdzie podpisano 28 umów w ramach grantów.

W kontekście rozwoju infrastruktury społeczno-technicznej trzeba zwrócić uwagę, że ilość wniosków nie była tak duża jak w przypadku wymienionych wyżej kategorii. Warto zaznaczyć, że ilość złożonych wniosków była wystarczająca by rozlokować zaplanowane środki, jednakże brak tutaj jakiegokolwiek konkurencyjności, jak było w przypadku naborów na rozwój przedsiębiorczości. Szczegółowe dane dotyczące naborów znajdują się w tabeli poniżej.

Data naboru od... do...	Przedsięwzięcie (w nawiasie wpisać K – konkurs, O – operacja własna, G – projekt grantowy)	Liczba złożonych wniosków	Liczba wybranych wniosków (dotyczy wszystkich wniosków, również wykraczających poza limit)	Liczba podpisanych umów (w przypadku grantów, proszę podać liczbę umów z grantobiorcami)	Protesty złożone (w przypadku grantów – odwołania)	Protesty / odwołania uwzględnione
1/2016 07.12.2016 r.- 30.12.2016 r.	3.1.1. Podejmowanie działalności gospodarczej (K)	6	6	5	0	0
1/2017 01.02.2017 r.- 24.02.2017 r.	3.1.2. Rozwijanie działalności gospodarczej (K)	10	10	2	4	0
2/2017 06.10.2017 r.- 26.10.2017 r.	3.1.1. Podejmowanie działalności gospodarczej (K)	6	6	5	0	0
1/2017/G 16.10.2017 r.- 31.10.2017 r.	1.1.1. Organizacja zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży (w tym grup defaworyzowanych) (G)	15	15	15	0	0
2/2017/G 16.10.2017 r.- 31.10.2017 r.	1.1.2. Organizacja spędzania wolnego czasu, rozwój zainteresowań poprzez integrację społeczności (w tym grup defaworyzowanych) (G)	15	13	12	0	0
3/2017/INFR 07.12.2017 r.- 22.12.2017 r.	2.1.1. Budowa, rozbudowa, remont i wyposażenie infrastruktury publicznej i społecznej (K)	5	5	5	0	0
4/2017/INFR 07.12.2017 r.- 22.12.2017 r.	2.2.1. Budowa, rozbudowa, remont i wyposażenie infrastruktury	6	6	6	0	0

	turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej (K)					
5/2017/PRO 07.12.2017 r.- 22.12.2017 r.	1.2.1. Organizacja imprez i wydarzeń kulturalnych (K)	1	1	1	0	0
1/2018/G 03.04.2018 r.- 25.04.2018 r.	1.2.2. Wydawanie publikacji, badań i innych przedsięwzięć służących promocji regionu 1.3.1. Wyposażenie organizacji społecznych, artystycznych, zespołów folklorystycznych i innych organizacji życia społecznego (G)	29	29	28	0	0
1/2019 01.04.2019 r.- 17.04.2019 r.	3.1.1. Podejmowanie działalności gospodarczej (K)	11	11	4	2	0
1/2020 31.12.2019 r.- 22.01.2020 r.	3.1.2. Rozwijanie działalności gospodarczej (K)	9	9	6	1	1
1/2020/G 30.12.2019 r.- 24.01.2020 r.	1.1.2. Organizacja spędzania wolnego czasu, rozwój zainteresowań poprzez integrację społeczności (w tym grup defaworyzowanych) (G)	18	18	14	0	0
2/2020 20.11.2020 r.- 04.12.2020 r.	3.1.2. Rozwijanie działalności gospodarczej (K)	11	11	7	2	1
1/2021 29.11.2021 r.- 14.12.2021 r.	3.1.1. Podejmowanie działalności gospodarczej (K)	9	0	0	0	0

2/2021 08.12.2021 r.- 23.12.2021 r.	2.2.1. Budowa, rozbudowa, remont i wyposażenie infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej (K)	8	0	0	0	0
15 naborów wniosków		159	140 – stan na 31.12.2021	110 – stan na 31.12.2021	9	2

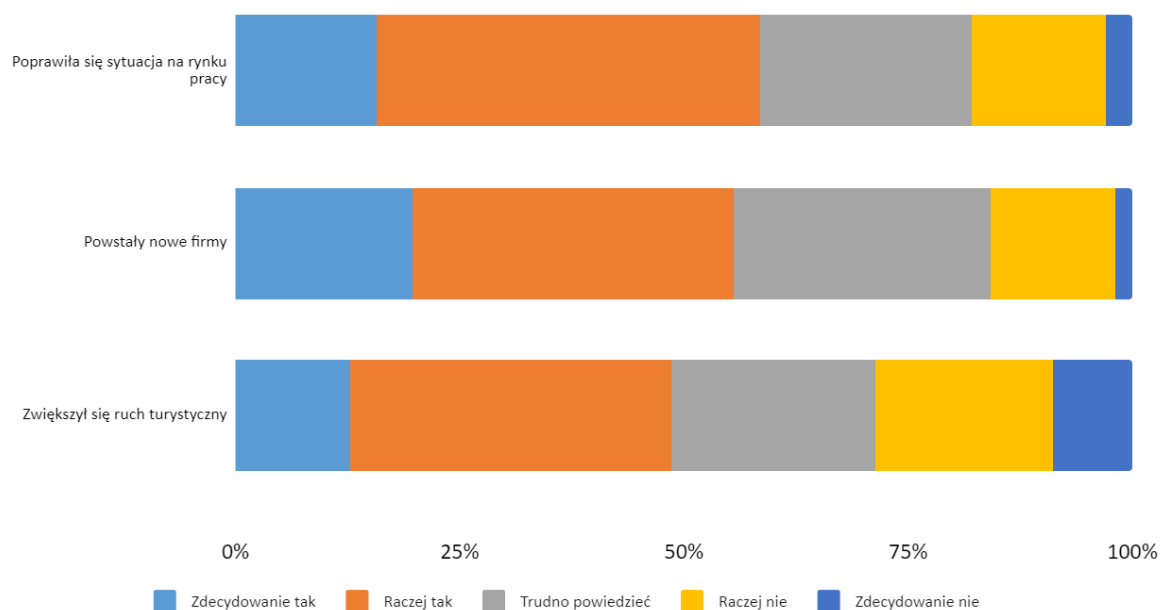
Tabela 15 Historia naborów w LGD "Siedlisko" w latach 2016-2021

Na obszarze LGD “Siedlisko” za kluczowe obszary interwencji uznano: zachowanie i promowanie lokalnych tradycji, produktów, zwyczajów, dziedzictwa kulturowego, rekreacji oraz wzmacnianie kapitału społecznego; wykorzystanie lokalnych zasobów kulturowych i środowiskowych dla rozwoju turystyki, rekreacji i wypoczynku w obszarze LGD „Siedlisko” oraz podniesienie aktywności gospodarczej na terenie LGD. Warto sprawdzić jak sami mieszkańcy, którzy oddali swoje głosy w ankiecie, oceniają zmiany jakie zaszły w przeciągu ostatnich pięciu lat na obszarze LGD i czy potwierdzają one obraz wyłaniający się z danych zaprezentowanych we wcześniejszych częściach raportu. Na początek analizie poddane zostaną opinie na temat przedsiębiorczości.

W ankiecie dotyczącej zmian w zakresie przedsiębiorczości na obszarze “Siedlisko” w ciągu ostatnich 5 lat ankietowani mieszkańcy w liczbie 101 odnoszą się do zmian umiarkowanie. Odpowiedzi twierdzące: “zdecydowanie tak” i “raczej tak” utrzymują się na poziomie ok. 50% na każde zadane pytanie. Najwięcej respondentów zauważyło zmiany dotyczące poprawy sytuacji na rynku pracy.

Pytanie dotyczące zwiększenia ruchu turystycznego wzbudza największą konsternację, mniej niż połowa ankietowanych odp. twierdząco, ale również dość duża część ok. 30% respondentów nie zauważyła żadnych zmian w kontekście tego zagadnienia. Budzi to pewne zaskoczenie zważając na cele strategii, które znacząco stawiały na rozwój ruchu turystycznego i aktywizację mieszkańców pod tym względem. W wywiadach ewaluacyjnych respondenci w postaci Rady lub Zarządu wskazywali projekty mające na celu poprawienie infrastruktury turystycznej (chodniki, oświetlenie, ścieżki wycieczkowe, place zabaw, świetlice) oraz jeden duży projekt związany z promowaniem partnerskich obszarów LGD “Turystyczny szlak dobrego smaku” w ramach, którego zorganizowano imprezy lokalne, wydano publikacje papierowe oraz wirtualne. Jednak w kontekście analizowanego pytania o zwiększenie się ruchu turystycznego okazuje się, że to wciąż za mało by przyciągnąć turystów i tym samym zaktywizować społeczność i tereny LGD “Siedlisko” pod względem turystycznym i przedsiębiorczym. Szczegóły badania znajdują się w wykresie poniżej.

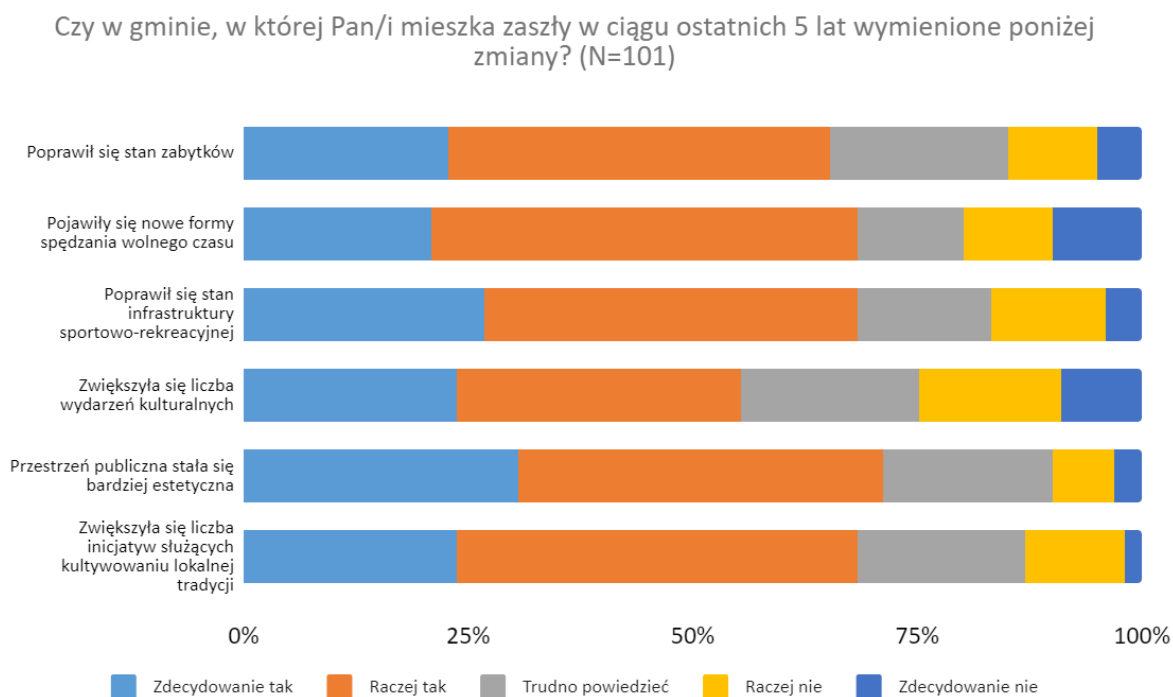
Czy w gminie, w której Pan/i mieszka zaszły w ciągu ostatnich 5 lat wymienione poniżej zmiany? (N=101)

Wykres 5 Ocena zmian w zakresie przedsiębiorczości obszaru LGD w ciągu ostatnich 5 lat.

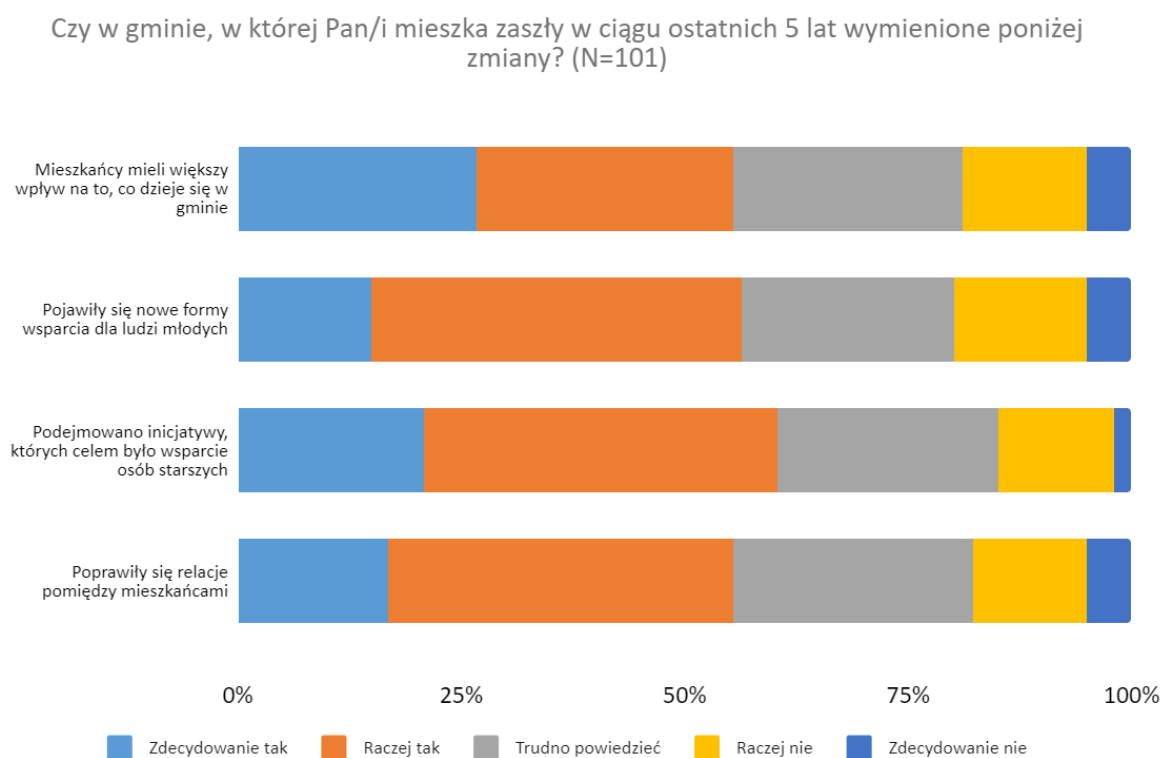

W temacie kultury i rekreacji ankietowani mieszkańcy “Siedliska” w liczbie 101 osób potwierdzają i zauważają zmiany w tym obszarze. Najwięcej głosów na tak uzyskało pytanie odnoszące się do przestrzeni publicznej, która zdaniem prawie 70% respondentów stała się przyjemniejsza i bardziej estetyczna. Równie wysokie wyniki odpowiedzi “zdecydowanie tak” lub “raczej tak” odnoszące się do poprawy stanu infrastruktury sportowo -rekreacyjnej oraz nowych form spędzania wolnego czasu - oba pytania uzyskały podobne, wysokie wyniki. Na uwagę zasługuje kwestia wydarzeń kulturalnych gdzie nieco powyżej 50% mieszkańców przyznaje pozytywną zmianę w tym aspekcie.

Wykres 6 Ocena zmian w zakresie kultury i rekreacji LGD “Siedlisko” w ciągu ostatnich 5 lat.

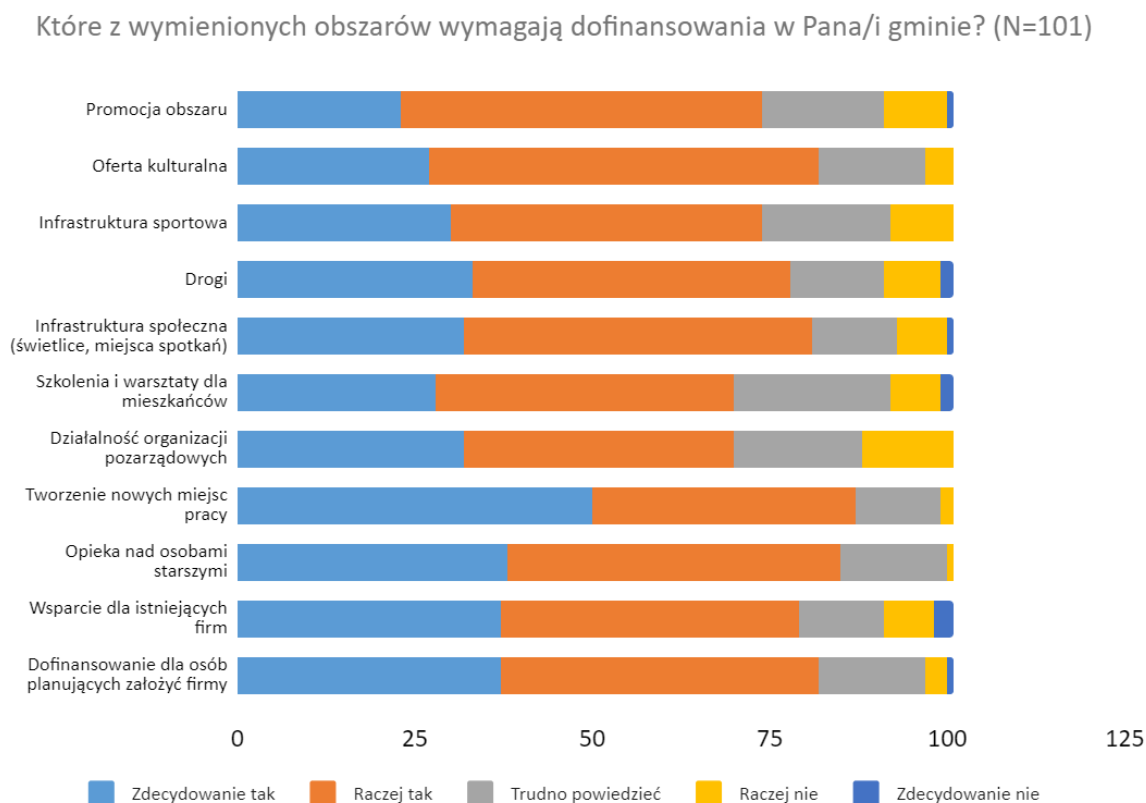
W gestii zmian z zakresu aktywizacji i kapitału społecznego „Siedliska” analizując przeprowadzoną ankietę można uznać, że zdania mieszkańców są podzielone. Wszystkie odpowiedzi oscylują na poziomie ok. 50-55%. Z przeprowadzonych badań wynika, że mieszkańcy gmin nie do końca są pewni czy mają wpływ na to co dzieje się w gminie. Również temat relacji pomiędzy mieszkańcami jest niesprecyzowany, nieco ponad 50% twierdzi, że relacje uległy poprawy, warto jednak zwrócić uwagę, że znaczna część respondentów nie umie odpowiedzieć lub nie jest pewna swoich odpowiedzi na wszystkie pytania dotyczące kapitału społecznego. Co ciekawe z wywiadów przeprowadzonych z członkami Zarządu i Radą potwierdzono poprawę relacji mieszkańców LGD „Siedlisko”. Za przykład podano koła gospodyń wiejskich, gdzie można zaobserwować zacieśnianie się więzi między stowarzyszeniami, wspólnie organizowane przedsięwzięcia, również te poza działalnością LGD wskazują na dobre relacje między członkiniami kół, które uległy znaczącej poprawie w porównaniu do pierwszego okresu programowania. Z zebranych informacji można wywnioskować, że wzmocnienie kapitału społecznego nastąpiło tylko w wąskich grupach mieszkańców, którzy z reguły są aktywni społecznie. Niestety aktywizacja całej społeczności gmin członkowski jest nadal niezbyt duża co obrazuje przeprowadzona ankietą.

Wykres 7 Ocena zmian w zakresie aktywacji i kapitału społecznego w LGD „Siedlisko” w ciągu ostatnich 5 lat.

Badani mieszkańcy gmin LGD „Siedlisko” wskazali, iż obszarów wymagających dofinansowania jest wciąż bardzo dużo. Za zdecydowanie istotny obszar uznano prawie jednogłośnie temat przedsiębiorczości tj. tworzenie nowych miejsc pracy. Twierdząco odpowiedziało ok. 80% ankietowanych i tylko pojedyncze głosy były przeciwko. Za równie ważny temat wskazano opiekę nad osobami starszymi oraz potrzebę rozwoju infrastruktury społecznej (świetlice, miejsca spotkań) Bardzo duża liczba ankietowanych (ok. 80%) uznała, iż oferta kulturalna jest niewystarczająca i wymaga dofinansowania. Warty podkreślenia jest fakt, że w tym pytaniu jako w jednym z nielicznych nie

pojawiła się odpowiedź “zdecydowanie nie” co tylko podkreśla dużą potrzebę mieszkańców w procesie rozwijania tego sektora.

Wykres 8 Obszary wymagające dofinansowania w ocenie badanych mieszkańców gmin obszaru.

5.3. Realizacja planu działania (budżet)

Analizując dane dotyczące postępu finansowego, możemy stwierdzić, iż jego realizacja przebiegała zgodnie z założeniami planu finansowego. Większość zaplanowanych celów zostało zrealizowanych na poziomie bliskim 100%. Szczególnie w pierwszym celu, wskaźniki te są bardzo wysokie, udało się zrealizować wszystkie cele i wydać wszystkie przeznaczone na nie pieniądze. Nieco niższe wyniki osiągnięto w realizacji celu II, który dotyczył wykorzystania lokalnych zasobów kulturowych i środowiskowych dla rozwoju turystyki, rekreacji i wypoczynku. W którym cel szczegółowy odnoszący się do budowy lub poprawy infrastruktury turystycznej zrealizowany na poziomie 44%. Warto podkreślić jednak, że niższy wynik procentowy opisanego wskaźnika wynika z dodatkowych funduszy, które zostały przeznaczone na ten cel, co skutkowało podwyższeniem wskaźnika z 6 na 10 sztuk. Warto również podkreślić, iż na taki stan wskaźnika wpłynął późny okres naborów, który odbył się pod koniec roku (w grudniu 2021 r.), natomiast wybór wniosków nastąpił dopiero w styczniu 2022 roku. Bardziej satysfakcjonująco wypadła realizacja trzeciego celu ogólnego: podniesienie aktywności gospodarczej na terenie LGD “Siedlisko”. Wskaźnik związany z podejmowaniem nowych działalności oraz z tworzeniem i rozwijaniem działalności został zrealizowany na poziomie powyżej 60%, warto jednak nadmienić, iż LGD „Siedlisko” podwyższyło swój budżet o kwotę 415 000,00 EURO, w tym na przedsięwzięcie 3.1.1 tj. podejmowanie działalności

gospodarczej w kwocie 150 000,00 EURO, czego skutkiem było zwiększenie wskaźnika produktu dla tego przedsięwzięcia z 14 na 20 sztuk. Natomiast cel związany z rozwijaniem działalności gospodarczej (cel szczegółowy 3.1.2.) spełniono w niemal w 100%. Zdaniem pracowników biura realizacje celów przebiegają zgodnie z planem, szacuje się, że większość celów będzie zrealizowana przynajmniej w 90%. W trakcie całego okresu wdrażania LSR nie zanotowano znaczących zmian, które mogłyby wpłynąć na problemy w realizacji celów.

Cele ogólne				Cele szczegółowe				Przedsięwzięcia						
Nazwa	Budżet w LSR EURO	Realizacja budżetu EURO	Realizacja budżetu (%)	Nazwa	Budżet w LSR EURO	Realizacja budżetu EURO	Realizacja budżetu (%)	Nazwa	Program/fundusz	Budżet w LSR EURO	Pomoc przyznana		Pomoc wypłacona	
											Realizacja budżetu EURO	Realizacja budżetu [%]	Realizacja budżetu EURO	Realizacja budżetu [%]
<u>CEL OGÓLNY nr 1</u> Zachowanie i promowanie lokalnych tradycji, produktów, zwyczajów, dziedzictwa kultur	179 335,92	176 676,76	98,52	1.1. Zapewnienie form aktywnego spędzania czasu	78 178,67	75 519,51	96,6	1.1.1. Organizacja zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży (w tym grup defaworyzowanych)	EFFROW	30 583,48	30 583,48	100	30 583,48	100
								1.1.2. Organizacja spędzania wolnego czasu, rozwój zainteresowań poprzez integrację społeczności (w tym grup)	EFFROW	47 595,19 €	44 936,03	94,41	44 936,03	94,41

owego, rekreacji oraz wzmocnienie kapitału społecznego							defaworyzowanych)						
	1.2. Promocja walorów turystycznych, rekreacyjnych i historycznych regionu.	56421,74	56421,74	100	1.2.1. Organizacja imprez i wydarzeń kulturalnych	EFFROW	19 027,65	19 027,65	100	19 027,65	100		
					1.2.2. Wydawanie publikacji, badań i innych przedsięwzięć służących promocji regionu	EFFROW	23 894,09	23 894,09	100	23 894,09	100		
					1.2.3. stworzenie produktu turystycznego	EFFROW	13 500	13 500	100	13 500	100		
1.3. Poprawa wyposażenia organizacji społecznych, artystycznych	44 735,51	44 735,51	100	1.3.1. Wyposażenie organizacji społecznych, artystycznych, zespołów folklorystycznych i innych organizacji życia społecznego	EFFROW	44 735,51	44 735,51	100	44 735,51	100			

				znych, zespołów w folklorystycznych i i innych organizacji życia społecznego										
Cel ogólny nr 2 Wykorzystanie lokalnych zasobów	70 3532,76	43 8532,76	62,33	2.1. Poprawa stanu infrastruktury publicznej i społecznej	22 7013,83	22 7013,83	100	2.1.1. Budowa, rozbudowa, remont i wyposażenie infrastruktury publicznej i społecznej	EFFROW	22 7013,83	22 7013,83	100	22 7013,83	100

w kultur owych i środow iskowy ch dla rozwoj u turysty ki, rekrea cji i wypoc zynku w obszar ze LGD "Siedli sko"				2.2. Popraw a stanu infrastr uktury publicz nej i społecz nej	476 518,93	211 518,93	44,38	2.2.1.Budowa, rozbudowa, remont i wyposażenie infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej	EFFRO W	476 518,93	211 518,93	44	211 518,93	44
Cel ogólny nr 3 Podnie sienie aktyw ności gospod arczej na terenie	1 044 131,32	668 760,0 0	64,0 5	3.1. Tworze nie i rozwój działaln ości gospoda rczej z wykorz ystanie m	1 044 131,32	668 760, 00	64,05	3.1.1. Podjęmowanie działalności gospodarczej	EFFRO W	518 790,73	326 560,71	62,9 4	326 560,71	62,94
				3.1.2. Rozwijanie działalności gospodarczej	EFFRO W	525 340,59		524 681,17	99,8 7	524 681,17	99,87			

LGD				rozwiązań innowacyjnych										
Koszty bieżące i aktywizacja	376 050	359 149,07	95,9						EFFROW	376 050	359 149,07	95,5	359 149,07	95,5

Tabela 16 Postęp finansowy LGD "Siedlisko"

5.4. Projekty współpracy

W ramach działalności współpracy Stowarzyszenie LGD „Siedlisko” wraz z pięcioma innymi Lokalnymi Grupami Działania realizowały jeden projekty współpracy na poziomie krajowym. “Turystyczny szlak dobrego smaku” to projekt mający na celu: zaprezentowanie oferty turystycznej każdego z regionów, pozwalając na wypromowanie mało jeszcze znanych obiektów, zabytków, gospodarstw agroturystycznych czy restauracji. Dodatkowymi celami projektu były: tworzenie spójnej sieci połączeń między lokalnymi przedsiębiorcami, tworząc tym samym ujednoliconą ofertę turystyczną dla lokalnych mieszkańców i turystów oraz wzmocnienie kapitału społecznego gmin członkowskich LGD. W ciągu 12 miesięcy, czyli w czasie obejmującym trwanie projektu powstały narzędzia promujące: dziedzictwo kulturowe, przyrodnicze, historyczne i materialne współpracujących ze sobą Lokalnych Grup Działania. Część działań promocyjnych zamieszczono w internecie np. warsztaty kulinarne, wirtualny spacer, filmy promujące region. Dodatkowo zorganizowano kilka aktywności mających na celu animowanie najmłodszych mieszkańców gmin np. kolorowanki o atrakcjach kulinarno-turystycznych Regionu Wisły i Sanu lub planszowa gra edukacyjna. Wydano również album kulinarno-turystyczny oraz klasyczną mapę z zaznaczeniem atrakcji regionu. W ramach projektu “Turystyczny szlak dobrego smaku” zorganizowano 39 imprez, wydano 4 publikacje, zmodernizowano 1 szlak turystyczny, budżet całego przedsięwzięcia wyniósł 931 000,00 zł.

Poziom oraz zasięg projektu “Turystyczny szlak dobrego smaku” można ocenić pozytywnie. Skupienie uwagi na promowaniu obszarów turystycznych, wzmocnianie kapitału społecznego oraz zdobywanie doświadczenia w zakresie współpracy na poziomie krajowym niesie za sobą pozytywną prognozę i szanse na większe rozpromowanie obszaru “Siedlisko”, co może bezpośrednio wiązać się z rozwojem gospodarczym. W analizie wywiadów prowadzonych w ramach ewaluacji, respondenci zwracali jednak uwagę na trud związany z realizacją projektu. Za główną przeszkodę wskazano zbyt dużą ilość partnerów projektu (łącznie 6 LGD). Tak duży obszar niesie za sobą wysoką potrzebę dobrej organizacji i koordynacji projektów, która zdaniem pracowników biura nie do końca była zadowalająca. Zgłoszono również wątpliwość związaną z wartością i przydatnością niektórych przedsięwzięć np. wirtualny spacer. W ramach rekomendacji na przyszłość wskazano działania, które będą miały bardziej materialny charakter np. organizacja miejsc spotkań i rekreacji (ławki, wiaty, szlaki wycieczkowe itp.).

Tytuł projektu (akronim projektu współpracy)				
„Turystyczny szlak dobrego smaku” Akronim projektu: TSDS				
Informacje o projekcie				
Data rozpoczęcia:	16.11.2018	Data zakończenia, jeśli została zakończona, lub aktualny etap:	30.11.2019	
Charakter projektu:	☒ krajowy	☐ międzynarodowy		
Czas trwania (planowanych) działań w miesiącach:	12 miesięcy	Całkowity budżet projektu (w zł):	931 000,00zł	
		Udział finansowy LGD w którym prowadzona jest ewaluacja (w zł):	108 000,00 zł	
Kraje zaangażowane (dotyczy współpracy międzynarodowej)	Nie dotyczy	Liczba partnerów (w podziale na krajowych i zagranicznych)	Krajowych:	6
			Zagranicznych:	Nie dotyczy
Czy LGD, w którym prowadzona jest ewaluacja był partnerem wiodącym w tym projekcie współpracy?	☐ tak	☒ nie		
Opis projektu				
Proszę opisać korzyści dla: wzmocnienia kapitału społecznego, zachowania dziedzictwa lokalnego /	Dla uczestników projektu	Projekt umożliwił zaprezentowanie swojej oferty turystycznej, poznania i nawiązania kontaktów z innymi lokalnymi firmami czy osobami, które mogą uzupełniać posiadaną ofertę dla turystów i mieszkańców. Zamiarem wszystkich partnerów projektu było wypracowanie spójnych narzędzi promocji regionu, tak aby mieszkańcy, przedsiębiorcy czy też turyści dysponowali łatwo dostępną i zintegrowaną informacją pozwalającą na dotarcie do miejsc mało wypromowanych, jeszcze nieodkrytych przez firmy i portale turystyczne, nietypowych ale posiadających potencjał dla rozwoju turystyki i rekreacji. Wytworzone w		

rozwoju lokalnego / turystyki		ramach projektu materiały i narzędzia zachęcają do podróżowania poza utarte szlaki turystyczne oraz do odkrywania i zwiedzania nowych miejsc. Turystom goszczącym po raz pierwszy w regionie pozwalają na „smakowanie” autentycznej, lokalnej kultury, a tym którzy już byli na obszarze Wisły i Sanu ułatwiają odkrywanie go na nowo. Mieszkańcom regionu projekt pozwolił dostrzec niedoceniane na co dzień lokalne wartości składające się na tożsamość miejsca i wspólnoty opartej na kulturze i historii. Dla lokalnych podmiotów okołoturystycznych projekt stał się szansą na zaistnienie w świecie promocji i reklamy, niezbędnej dla zaprezentowania swojej oferty turystycznej ale także poznania i nawiązania kontaktów z innymi lokalnymi firmami czy osobami, które mogą uzupełniać posiadaną ofertę dla turystów i mieszkańców.
	Dla osób poza projektem	<p>Wdrożenie projektu TSDS dostarczyło odbiorcom projektu (tj. mieszkańcom, przedsiębiorcom, turystom) zintegrowanej informacji pozwalającej na dotarcie do miejsc mało lub w ogóle wypromowanych, jeszcze nieodkrytych przez firmy i portale turystyczne, nietypowych ale posiadających potencjał dla rozwoju turystyki. Materiały wytworzone w projekcie miały zachęcić do podróżowania poza utarte szlaki turystyczne oraz odkrywania i zwiedzania nowych miejsc. Turystom przebywającym po raz pierwszy miało pozwolić na „smakowanie” autentycznej, lokalnej kultury, a tym którzy już byli regionie Wisły i Sanu pozwala na odkrywanie go na nowo. Mieszkańcom regionu projekt pozwalał dostrzec niedoceniane na co dzień lokalne wartości składające się na tożsamość miejsca i wspólnoty opartej na kulturze i historii. Dla lokalnych podmiotów okołoturystycznych był szansą na zaistnienie w świecie promocji i reklamy, niezbędnej dla zaprezentowania swojej oferty gospodarczej w celu zwiększenia dochodów ze wzrostu sprzedaży dóbr i usług ale także poznania i nawiązania kontaktów z innymi lokalnymi podmiotami osobami, które mogą uzupełniać posiadaną ofertę dla turystów i mieszkańców.</p> <p>Projekt skupiał się na realizacji wzajemnie powiązanych i uzupełniających się zadań promujących region - obszaru działania partnerów projektu, którzy wykorzystując posiadane zasoby lokalnego dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego, historycznego i materialnego zajmowali się budową wspólnej marki regionu pn. Turystyczny Szlak Dobrego Smaku.</p> <p>Efektom projektu jest opracowany „Turystyczny Szlak Dobrego Smaku” oparty o zasoby lokalnego dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego, historycznego i materialnego. W przeciągu roku, dzięki środkom Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich powstały takie narzędzia promocji szlaku jak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Organizacja i zamieszczenie w Internecie 12 pokazowych warsztatów kulinarnych prezentujących tradycyjne i lokalne dania regionalne;

		<ul style="list-style-type: none"> ● Wykonanie 6 filmów promujących obszar LGD pn. „Smakuj region”. Filmy nie były tylko prostą relacją z przeprowadzonych na obszarze danego LGD warsztatów kulinarnych ale prezentowały najważniejsze elementy promujące dany obszar (zabytki, miejsca, atrakcje turystyczne, przyrodnicze, historyczne, itp.) wskazane przez daną LGD a stanowiące o jej atrakcyjności dla potencjalnych turystów. ● Wirtualny „spacer” - materiał multimedialny promujący region w nowoczesny sposób i umożliwiający każdemu internaucie na wirtualne zwiedzanie. Ulokowanie w sieci prezentacji wirtualnego spaceru przyczyniło się do promocji szlaku kulinarno – turystycznego wśród mieszkańców nie tylko regionu, zachęcając jednocześnie do zwiedzania również i w „realu”; ● Kolorowanki dla dzieci o atrakcjach kulinarno – turystycznych Regionu Wisły i Sanu. Atrakcyjna forma publikacji zawierająca ilustracje kluczowych atrakcji obszaru 6 Lokalnych Grup Działania w sposób łatwy, przyjemny i zrozumiały zapoznały dzieci z tym, co mogą zwiedzić w regionie i okolicach w których dorastają. Publikacja była nieodpłatnie dystrybuowana. ● Gra planszowa edukacyjna o atrakcjach. Gra służy przede wszystkim promocji szlaku kulinarno – turystycznego wśród mieszkańców (młodszych i starszych) obszaru - partnerów projektu współpracy. Gra planszowa jest prostą grą typu klasycznego wyścigu i przeznaczona jest dla 2-4 graczy, którzy rywalizują w zakresie wiedzy o regionie i tym samym pozwala na edukację, promocję i zachęca do zwiedzania bliższej i dalszej okolicy; ● Klasyczna mapa z zaznaczeniem kulinarno – turystycznych atrakcji regionu. Opracowana mapa prezentuje region jako obszar zintegrowany, dysponujący uzupełniającą się ofertą turystyczną, umożliwiającą nie tylko na jednodniowe zwiedzanie ale dłuższe, weekendowe pobyty, wskazujące na różnorodność miejsc do odwiedzenia czy skorzystania z oferty aktywnego wypoczynku. ● Album kulinarno – turystyczny Regionu Wisły i Sanu. Celem wydania albumu było zbilansowanie zasobów i promocja produktów utworzonego szlaku. Album zawiera istotne informacje przedstawiające w powiązaniu ze sobą zasoby kulinarno – turystyczne, producentów żywności, produkty lokalne i tradycyjne jakie występują na obszarze projektu współpracy, atrakcje historyczne, przyrodnicze, materialne. Album w sposób pełny opisuje te atrakcje, które znalazły się w innych produktach projektu takich jak np.: filmy, warsztaty kucharskie „cudne gotowanie”, kolorowanka, gra planszowa, wirtualny spacer, tablica informacyjna.
--	--	--

Proszę opisać, jakie projekt wykorzystuje zasoby przyrodnicze, historyczne, produktów lokalnych, kulturowych, turystycznych, inne	Przyrodnicze	Tak (rezerваты i pomniki przyrody i turystyczne atrakcje przyrodnicze)	
	Historyczne	Tak (zabytki, miejsca pamięci)	
	Produkty lokalne	Tak (lokalne produkty tradycyjne, lokale restauracje, i inne punkty, w których dostępne są lokalne produkty kulinarne)	
	Kulturowe	Tak (cykliczne imprezy kulturalne, organizacje pozarządowe kultywujące lokalne tradycje)	
	Turystyczne	Tak (agroturystyka, hotele, lokalne atrakcje turystyczne)	
	Inne, jakie?	Nie dotyczy	
Czy projekt dotyczył (angażował) grup/y defaworyzowanych/ej (wymienić jakie)	1. Projekt nie dotyczył grup defaworyzowanych 2. ... 3. ...		
Proszę opisać innowacyjność projektu (jeśli dotyczy)	Projekt współpracy TS DS wdrażał zadania, które dla partnerów i środowiska w jakim działają miały charakter innowacyjny. Dotyczyło to metody planowania i wdrażania (partycypacyjny charakter inicjatyw) oraz produktów, które w PW były wypracowywane. Tym samym PW wpisywał się cel przekrojowy PROW „Innowacje”.		
Proszę opisać trwałość efektów projektu	Projekt był projektem / operacją o charakterze nieinwestycyjnym.		
Osiągnięte wskaźniki	Nazwa wskaźnika		Liczba
	Liczba zorganizowanych imprez		39
	Liczba wydanych publikacji		4
	Liczba nowych narzędzi współpracy		1
	Liczba nowych mechanizmów rozwoju gospodarczego		1

	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	1
	Liczba produktów turystycznych	1
	Liczba powstałych /zmodernizowanych szlaków tematycznych czy rekreacyjnych/ ścieżek turystycznych	1
Inne uwagi dotyczące projektu	Brak	

Tabela 17 Projekty współpracy krajowej i międzynarodowej LGD "Siedlisko"

5.5. Projekty poza RLKS

W przypadku działań poza RLKS możemy odnotować kilka aktywności ze strony LGD „Siedlisko”. W latach 2016-2020 łącznie zrealizowano 5 przedsięwzięć. Pomysły na wsparcie mieszkańców obszaru LGD głównie miały charakter wewnętrzny, 4 spośród 5 wydarzeń zostały zrealizowane na zlecenie gminy Kolbuszowa. Tylko jedno wydarzenie było realizowane z ramienia Regionalnej Fundacji Rozwoju “Serce”, w ramach konkursu “Akademia Kreatywności” zorganizowano działania animacyjne dla dzieci i młodzieży.

Na szczególną uwagę zasługuje program pt. “W pełni życia, w pełni sił” skierowany do seniorów, w celu aktywizacji społecznej, promocję zdrowego stylu życia, aktywności fizycznej oraz artystycznej. Warto dodać, że wydarzenie to miało trzy edycje w latach: 2018, 2019, 2020 i powstało z inicjatywy gminy Kolbuszowa. Budżet wszystkich edycji wydarzeń wyniósł łącznie: 13 316,58 zł. Warto podkreślić fakt, iż tego rodzaju przedsięwzięcia są szczególnie potrzebne w ujęciu demograficznym “Siedliska” gdzie ludzie starsi stanowią dużą i wciąż powiększającą się grupę społeczną.

Do ciekawych przedsięwzięć należy również organizacja kursu z “carvingu” w ramach którego zakupiono niezbędne narzędzia i przeprowadzono kurs dla 30 pań z zakresu dalekowschodniej sztuki rzeźbienia z warzyw i owoców. Głównym celem przedsięwzięcia było wspomaganie rozwoju wspólnot i społeczności lokalnej, które również powstało na zamówienie gminy Kolbuszowa.

Podsumowując zrealizowane projekty warto docenić wszystkie przedsięwzięcia, które organizowane były poza projektem LEADER. W trakcie wywiadów ewaluacyjnych zwrócono jednak uwagę na bardzo wąski zasięg przedsięwzięć oraz niskie budżety rzędu kilku tysięcy złotych na dane przedsięwzięcie.

l.p.	Program/fundusz	Data realizacji działania (rozpoczęcia i zakończenia, jeśli dotyczy)	Nazwa / Opis działań	Osiągnięte wskaźniki	Czy działania są kontynuowane po zakończeniu realizacji projektu/działania? W jaki sposób?	Budżet całego projektu/działania/ w zł
1	Regionalna Fundacja Rozwoju „Serce” w ramach konkursu „AKADEMIA KREATYWNOŚCI” 2016	01.06.2016 – 30.10.2016	Młodzi twórcy – rozwijanie pasji i zainteresowań	Zakładane rezultaty zostały osiągnięte poprzez: 1. 80 godzin - zarezerwowanych dla uczestników projektu 2. 60 uczestników - wszystkich zajęć, 3. 1 spektakl – udział uczestników projektu 8 godzin zajęć z policjantem – prelekcja nt. udzielenia pierwszej pomocy oraz dobrego zachowania na drodze	NIE	4 514,02
2.	Zadanie publiczne realizowane na zlecenie Gminy Kolbuszowa	01.03.2017-31.05.2017	Działalność wspomagająca rozwój wspólnot i społeczności lokalnych poprzez organizację kursu carving	Zajęcia odbywały się w budynku filii Miejskiego Domu Kultury w Kolbuszowej Górnej. Zakupiono profesjonalne narzędzia do carvingu- noże tajskie, dłutka kulkownice. Zorganizowano kurs dla 30 pań, z zakresu: Zapoznanie z historią sztuki carvingu, zasadami i stylami carvingu, narzędziami pracy (rodzaje, konserwacja). Wykonanie prostych cięć- filetowanie. (2h), Wycinanie kwiatów- róż, kalii, tulipanów i innych. (2 h), Wykonywanie kompozycji z przygotowanych rzeźb. (3 h),	NIE	5 007,43

				Aranżacja potraw na półmisku i dekorowanie wyrzeźbionymi warzywami i owocami-sporządzanie zakąsek. (3 h).		
3.	Zadanie publiczne realizowane na zlecenie Gminy Kolbuszowa	01.03.2018 - 31.05.2018	Działalność wspomagająca rozwój wspólnot i społeczności lokalnych poprzez organizację zajęć aktywizacyjnych dla seniorów: „W pełni życia, w pełni sił”	Zajęcia skierowane były dla 15 seniorów powyżej 60 roku życia z Gminy Kolbuszowa. W ramach zadania odbyły się 4 bloki tematyczne: Zajęcia na basenie - gimnastyka dla seniorów. Miejscem realizacji zadania: Kryta pływalnia FREGATA w Kolbuszowej. Łącznie 10h, Gimnastyka fizjoterapeutyczna. Miejscem realizacji zadania: Centrum Fizjoterapii Burkiewicz w Kolbuszowej. Łącznie 5 h, Warsztaty haftu. Miejscem realizacji zadania: Biuro Lokalnej Grupy Działania „Siedlisko” w Kolbuszowej. Łącznie 10 h, Warsztaty zdrowego żywienia i carvingu. Miejscem realizacji zadania: Biuro Lokalnej Grupy Działania „Siedlisko” w Kolbuszowej. Łącznie 10 h.	NIE	5 197,58
4	Zadanie publiczne realizowane na zlecenie Gminy Kolbuszowa	18.02.2019 - 30.06.2019	Działalność wspomagająca rozwój wspólnot i społeczności lokalnych poprzez organizację zajęć aktywizacyjnych dla seniorów: „W pełni życia, w pełni sił”	Zajęcia skierowane były dla 15 seniorów powyżej 60 roku życia z Gminy Kolbuszowa. W ramach zadania odbyły się 5 bloków tematycznych: Zajęcia na basenie - gimnastyka dla seniorów. Miejsce realizacji zadania: Kryta pływalnia FREGATA w Kolbuszowej. Łącznie 20h, Zajęcia na siłowni- pilates, ćwiczenia zdrowy kręgosłup- 4x w tygodniu przez okres 1 miesiąca. Miejsce realizacji zadania: Siłownia	NIE	5 925,00

				<p>KOLGYM Kolbuszowa. Łącznie – karnet open na 1 miesiąc, Warsztaty szydełkowania. Miejsce realizacji zadania: Biuro Lokalnej Grupy Działania „Siedlisko” w Kolbuszowej. Łącznie 10 h, Pogadanka z kosmetologiem. Miejsce realizacji zadania: Biuro Lokalnej Grupy Działania „Siedlisko” w Kolbuszowej. Łącznie 2 h, Wieczorki taneczne – 5 imprez. Miejsce realizacji zadania- Miejski Dom Kultury w Kolbuszowej.</p>		
5	Zadanie publiczne realizowane na zlecenie Gminy Kolbuszowa	20.08.2020-30.10.2020	<p>Działalność wspomagająca rozwój wspólnot i społeczności lokalnych poprzez organizację zajęć aktywizacyjnych dla seniorów: „W pełni życia, w pełni sił”</p>	<p>Projekt dedykowany jest seniorom 20 mieszkańcom Gminy Kolbuszowa, w trosce o ich zdrowie, aktywność fizyczną oraz społeczną. Osoby te dostały kartę open co umożliwi przybycie na siłownię w dogodnym przez siebie czasie, oraz 2 razy w tygodniu odbywać się będą zajęcia rozciągające z trenerem dotyczące zdrowego kręgosłupa I pilates. Spotkania odbywać się będą na siłowni, gdzie znajduje się specjalistyczny sprzęt oraz wykwalifikowani trenerzy do prowadzenia zajęć z seniorami.</p>	NIE	2 200,00

Tabela 18 Wykaz realizacji projektów poza programem LEADER w LGD „Siedlisko”

5.6. Działalność biura LGD

Biuro LGD zlokalizowane jest w miejscowości Kolbuszowa przy ulicy Kościuszki 6 lok 2/4 . Obecnie w biurze na stałe zatrudnione są trzy osoby, na stanowiskach: kierownik biura, specjalista ds. kadrowych i rozliczeń projektów oraz koordynator projektów. W ostatnich latach nie odnotowano większych zmian kadrowych. Zakres obowiązków jest dokładnie określony, ale warto zaznaczyć, że zatrudnione osoby są dobrze przeszkolone i zaznajomione w wielu tematach, dzięki czemu są w stanie doradzić czy udzielić informacji nie tylko w kwestii zadań, jakie zostały do nich przypisane.

Plan komunikacyjny LGD „Siedlisko” ulegał na przestrzeni ostatnich lat zmianom i został dopasowywany do pojawiających się potrzeb. Przykładem zmian była: pandemia COVID-19, która wpłynęła na funkcjonowanie Biura LGD. Przez pewien czas pracownicy przeszli na tryb pracy zdalnej, a aktualnie działalność odbywa się z zachowaniem reżimu sanitarnego. Zauważalna stała się mniejsza liczba osób odwiedzających Biuro LGD, wzrosło natomiast znaczenie kontaktu mailowego, za pomocą którego udzielano porad i niezbędnych informacji do złożenia wniosku.

Plan komunikacyjny zakładał szereg zróżnicowanych metod mający na celu prowadzenia działań komunikacyjnych i zapewnienie jak najszerszego udziału społeczności lokalnej we wdrażaniu LSR i stworzenia warunków uczestnictwa każdej osobie.

W ramach planu zaplanowano kampanie informacyjne z zakresu: głównych założeń LSR i promocji działalności LGD “Siedlisko”, a także z zasad oceniania i wyboru operacji przez LGD, warunków, sposobie realizacji i rozliczeń projektów, możliwości włączenia się do realizowanych projektów, możliwości samozatrudnienia. W kampaniach zawarto również treści dotyczące projektów zrealizowanych i w trakcie realizacji, wdrażania strategii LSR oraz prowadzenia dobrych praktyk.

Realizacja wskaźników wypadła satysfakcjonująco. Z poniższych danych wynika, iż największy nacisk położono na kampanię informacyjno-promocyjną LGD “Siedlisko”, w ramach której docierano do potencjalnych beneficjentów za pomocą różnych mediów: prasa, Internet, ulotki oraz organizacja punktów informacyjnych na imprezach. Warty podkreślenia jest również fakt, że najwięcej działań odbyło się w pierwszych naborach (lata 2016-2017) w kolejnych latach liczba działań znacząco spada. Szczegółowe dane na temat planu komunikacyjnego znajdują się w tabeli poniżej.

Działanie komunikacyjne	Nazwa wskaźnika	Docelowa wartość wskaźnika	Wartość wskaźnika osiągnięta na dzień:						
			31.12. 2016	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2019	31.12. 2020	31.12. 2021	 2022
Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR oraz informacyjno-promocyjna o LGD „Siedlisko”	Wysłanie min. 50 e maili	50 szt.	30	-	-	22 Wskaźnik zrealizowany	-	-	-
	Zamieszczenie 2 artykułów na stronie internetowej LGD oraz 4 gmin należących do LGD	2 komplety	1	-	1 Wskaźnik zrealizowany	-	-	-	-
	Organizacja punktu informacyjnego podczas imprez na terenie LGD (dla co najmniej m.in. uczestników imprezy)	4 szt.	1	1	1	-	1 Wskaźnik zrealizowany	-	-
	Ogłoszenia, ulotki, informacje na tablicach ogłoszeń- w sumie m.in. 500 szt.	583 szt.	83	501 Wskaźnik zrealizowany	-	-	-	-	-
	Opublikowanie artykułu w prasie lokalnej	1 szt.	1 Wskaźnik zrealizowany	-	-	-	-	-	-
Kampania informacyjna nt. zasad oceniania i wyboru operacji przez LGD	Wysłanie min. 30-email	30 szt.	15		33 Wskaźnik zrealizowany				
	Zamieszczenie 2 artykułów na stronie internetowej LGD oraz 4 Gmin należących do LGD	2 komplety	1	-	1 Wskaźnik zrealizowany	-	-	-	-

	Organizacja 2 spotkań informacyjno-konsultacyjnych (dla co najmniej 10 osób)	2 szt.	1	-	1 Wskaźnik zrealizowany	-	-	-	-
	Opublikowanie artykułu w lokalnej prasie	1 szt.	1 Wskaźnik zrealizowany	-	-	-	-	-	-
	Informacje na tablicach ogłoszeń LGD oraz 4 Gmin należących do LGD	1 komplet	-	1 Wskaźnik zrealizowany	-	-	-	-	-
Informacja o warunkach i sposobie realizacji i rozliczania projektów	Organizacja punktu konsultacyjnego w biurze LGD dla co najmniej 10 osób	2 szt.	1 Wskaźnik zrealizowany	-	1 Wskaźnik zrealizowany	-	-	-	-
	Organizacja spotkania szkoleniowo- doradczego dla co najmniej 10 osób	1 szt.	-	-	1 Wskaźnik zrealizowany	-	-	-	-
	Informacje na tablicach ogłoszeń LGD oraz 4 Gmin należących do LGD	1 komplet	-	1 Wskaźnik zrealizowany	-	-	-	-	-
Informacja o możliwości włączenia się do realizowanych projektów	Dotarcie z informacją do 15 osób objętych wsparciem PUP oraz OPS	15 osób	-	15 Wskaźnik zrealizowany	-	-	-	-	-
	Wysłanie min. 50 e-mail	50 szt.	-	53 Wskaźnik zrealizowany	-	-	-	-	-
	Informacje na tablicach ogłoszeń w Biurze LGD, PUP oraz OPS	1 komplet	-	1 Wskaźnik zrealizowany	-	-	-	-	-
Informacja o możliwości samozatrudnienia	Zamieszczenie 2 artykułów na stronie internetowej	2 komplety	1	-	-	1 Wskaźnik zrealizowany	-	-	-

	LGD oraz 4 Gmin należących do LGD								
	Opublikowanie artykułu w lokalnej prasie	1 szt.	1 Wskaźnik zrealizowany	-	-	-	-	-	-
	Organizacja spotkania szkoleniowo- doradczego dla co najmniej 10 osób	1 szt.	1 Wskaźnik zrealizowany	-	-	-	-	-	-
	Informacja na tablicach ogłoszeń LGD oraz 4 Gmin należących do LGD	1 komplet	1 Wskaźnik zrealizowany	-	-	-	-	-	-
Kampania informacyjna o: projektach zrealizowanych i w trakcie realizacji	Zamieszczenie 2 artykułów na stronie internetowej LGD oraz 4 Gmin należących do LGD	2 komplety	-	-	1	-	1 Wskaźnik zrealizowany	-	-
	Opublikowanie artykułu w lokalnej prasie	1 szt.	-	-	1 Wskaźnik zrealizowany	-	-	-	-
Kampania informacyjna dot. wdrażania LSR	Zamieszczenie 4 artykułów na stronie internetowej LGD oraz 4 Gmin należących do LGD	4 komplety	-	-	-	-	1	1	Działanie przewidziane jeszcze do realizacji w 2022 i 2023
Kampania informacyjna nt. dobrych praktyk	Wyjazdy studyjne	2 szt.	-	-	-	1	-	1 Wskaźnik zrealizowany	-

Tabela 19 Plan komunikacji dla LGD "Siedlisko" w latach 2016-2022

Działanie komunikacyjne cieszące się największą popularnością oraz zaufaniem ze strony potencjalnych beneficjentów to doradztwo indywidualne. Zgodnie z danymi łatwo można zauważyć, że preferowana forma zindywidualnej komunikacji odbywała się wyłącznie jednym kanałem poprzez spotkania w biurze LGD. Wnioskodawcy i zainteresowani naborami mieszkańcy nie skorzystali z innych możliwości doradztwa jakie były oferowane tj. porady telefoniczne czy mailowo. Najwięcej porad udzielono w 2017 roku (88), w kolejnych latach liczba porad stopniowo spadała.

	Dane na dzień						
	31.12. 2016	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2019	31.12. 2020	31.12. 2021	X
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa w biurze	24	88	52	42	40	29	-
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa udzielonych telefonicznie	-	-	-	-	-	-	-
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa mailowo/ przez Internet	-	-	-	-	-	-	-
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa (suma wierszy powyżej)	24	88	52	42	40	29	-

Tabela 20 Ilość i forma udzielonego doradztwa w LGD Siedlisko w latach 2016-2021

Istotną kwestią w działalności dla pracowników jak i członków organów są szkolenia. W latach 2016-2021 przeprowadzono ich bardzo dużo. Dotyczyły wszelkich wiadomości niezbędnych do prawidłowej realizacji LSR, w tym przygotowania do wdrażania LSR, procedur wyboru oraz oceny wniosków czy ewaluacji i monitorowania. Po przeanalizowaniu ankiet ewaluacyjnych nie zgłoszono dodatkowych potrzeb na szkolenia z podkreśleniem, iż obecna ilość szkoleń jest bardzo bogata. Jednocześnie pracownicy Biura LGD wskazali również na fakt, braku informacji dotyczących przyszłych strategii rozwoju co powoduje trudności w zgłaszaniu potrzeb dotyczących nowych szkoleń. W kontekście szkoleń poruszono również temat odpowiednio osadzonej w czasie reakcji na zmiany zachodzące w prawie, które ostatnimi czasy były dość często, niejednokrotnie okazywało się, że szkolenia uległy dezaktualizacji i powstawała potrzeba nowego przeszkolenia. Poniższe tabele prezentują szczegóły na temat szkoleń pracowników LGD oraz członków organów.

Data szkolenia	Temat szkolenia	Wykonawca szkolenia	Liczba przeszkolonych pracowników LGD
14.07.2016	Ochrona danych osobowych Nowe procedury i zadania w 2016r. Sprawdzenia, sprawozdania, rejestr, dokumentacja oraz upoważnienia	Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej	1
16.09.2016 - 17.09.2016	Ochrona danych osobowych	INFOress-System Ochrona Informacji	3
25.09.2016- 26.09.2016	Przygotowanie wniosków o przyznanie pomocy na operacje w ramach poddziałania 19.2 Wspieranie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego PROW na lata 2014-2020	LGD Nasze Bieszczady	2
14-16.11.2016	Biznesplan dla operacji związanych z podejmowaniem lub rozwijaniem działalności gospodarczej	CDR w Brwinowie	2
14.03.2017	Podniesienie kompetencji, w tym praktycznych umiejętności w zakresie prowadzenia przez LGD doradztwa dla wnioskodawców i skutecznej komunikacji ze społecznością lokalną, a także wypracowanie skutecznych metod komunikacji ze społecznością lokalną dla wzmocnienia roli LGD w środowiskach lokalnych.	FAOW	1
08.05.2017.- 09.05.2017	Podniesienie kompetencji w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	FAOW	1
18.05.2017- 19.05.2017	Przygotowanie wniosków o przyznanie pomocy na projekt grantowy w ramach poddziałania 19.2.” Wsparcie operacji w ramach strategii (...)	LGD Nasze Bieszczady	1
08.06.2017	Prawo pracy w 2017 r.	BDO Sp. z o.o. Filia Eurodirect	1
11.01.2018	Podjęcie do oceny warunków o przyznanie pomocy przez Radę LGD w kontekście czasowych doświadczeń i zmian w obowiązujących przepisach i wytycznych dla Rady	Marzena Cieślak	2
12.01.2018	Warunki i sposoby realizacji oraz rozliczania projektów UIE	Marzena Cieślak	2
11.06.2018 - 12.06.2018	Organizacje wiejskie w procesie stanowienia prawa	FAOW	2
18.06.2018	Ochrona danych osobowych	ROPS	3

14.11.2018- 15.11.2018	Zasady funkcjonowania LGD analiza dokumentów wewnętrznych stowarzyszenia, wypełniania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczeniowej”.	LGD Nasze Bieszczady	2
23.02.2019	Pisanie biznesplanów	RARR< ROWES	1
28.02.2019- 01.03.2019	Szkolenie dla przedstawicieli LGD z terenu województwa podkarpackiego.	UMWP	2
22.03.2019-	Zasady wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju kierowanej przez społeczność LGD "Siedlisko"	LGD „Siedlisko” – Prezes	2
13.06.2019- 14.06.2019	Zasady wypełniania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczeniowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażania operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020; Zasady monitoringu i ewaluacji Strategii Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność, Animacja oraz integracja środowiska lokalnego – rozwój partycypacji społecznej.	Lokalna Grupa Działania Nasze Bieszczady, Marzena Cieślak	2
30.09.2019- 02.10.2019	Leader dziś i jutro - Konferencja podsumowująca wdrażanie lokalnych strategii rozwoju w latach 2016-2018 i perspektywy po roku 2021.”	Stowarzyszenie Rozwój Ziemi Świętokrzyskiej	1
11.10.2019- 13.10.2019	Wpływ pozyskiwania środków finansowych oraz poszerzenia współpracy z lokalnymi podmiotami na rozwój organizacji pozarządowych na obszarach wiejskich.	Małopolskie Stowarzyszenie Doradztwa Rolniczego	2
17.12.2019	Szkolenie dla przedstawicieli LGD w zakresie przeprowadzenia ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	1
20.01.2020- 21.01.2020	Szkolenie dla przedstawicieli LGD z terenu województwa podkarpackiego: stan wdrażania 19.2; bieżące sprawy związane z realizacją LSR; rozliczenie i wypłata środków na funkcjonowanie; zasady funkcjonowania Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich; informacje związane z nową perspektywą; możliwe obszary działania LGD w ramach „Funduszy europejskich dla Podkarpacia na lata 2021-2027; dobre praktyki realizacji projektów finansowanych poza PROW 2014-2020	UMWP	2
03.09.2020- i 08.09.2020	Ewaluacja jako narzędzie rozwoju organizacji pozarządowej	Fundacja Akademia organizacji	3

		Obywatelskich na platformie e-learningowej Kursodrom	
9.06.2021 - 11.06.2021	Szkolenie dla lokalnych grup działania z Województwa Podkarpackiego: zasady monitoringu i ewaluacji Strategii Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność; Smart Villages, krótkie łańcuchy dostaw żywności; animacja oraz integracja środowiska lokalnego- rozwój partycypacji społecznej; zasady funkcjonowania Lokalnych Grup Działania w obecnym i przyszłym programowaniu	Lokalna Grupa Działania „Nasze Bieszczady”	2
09.09.2021 .- 10.09.2021	Szkolenie dla przedstawicieli LGD z terenu województwa podkarpackiego: stan wdrażania 19.2; bieżące sprawy związane z realizacją LSR; rozliczenie i wypłata środków na funkcjonowanie; zasady funkcjonowania Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich; informacje związane z nową perspektywą;’ możliwe obszary działania LGD w ramach „Funduszy europejskich dla Podkarpacia na lata 2021-2027; dobre praktyki realizacji projektów finansowanych poza PROW 2014-2020	UMWP	3
05.10.2021	Szkolenie z zakresu koncepcji Smart Village w ramach działania LEADER”	KSOW	2
18.10.2021 - 19.10.2021	Szkolenie dla przedstawicieli lokalnych grup działania z Województwa Podkarpackiego: zasady monitoringu i ewaluacji Strategii Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność, smart villages, krótkie łańcuchy dostaw żywności; animacja oraz integracja środowiska lokalnego- rozwój partycypacji społecznej; zasady funkcjonowania Lokalnych Grup Działania w obecnym i przyszłym programowaniu; ewaluacja i monitoring; stan wdrażania LSR- dokumenty programowe; zasady wypełniania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczeniowej w ramach poddziałania „ Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach Strategii Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność”” wdrażanie LSR w obecnym i przyszłym programowaniu	Lokalna Grupa Działania „Nasze Bieszczady”	2
15.11.2021 - 16.11.2021	Szkolenie dla Lokalnych Grup Działania z Województwa Podkarpackiego: omówienie zasad wdrażania wielofunduszowych Strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność na lata 2014-2020 warsztaty prowadzone przez Stowarzyszenie Suwalsko- Sejeńska LGD która w obecnej perspektywie finansowana wdrażanie wielofunduszowe LSR.	Podkarpacka Sieć LGD	2

Tabela 21 Szkolenia pracowników LGD "Siedlisko" w latach 2016-2021

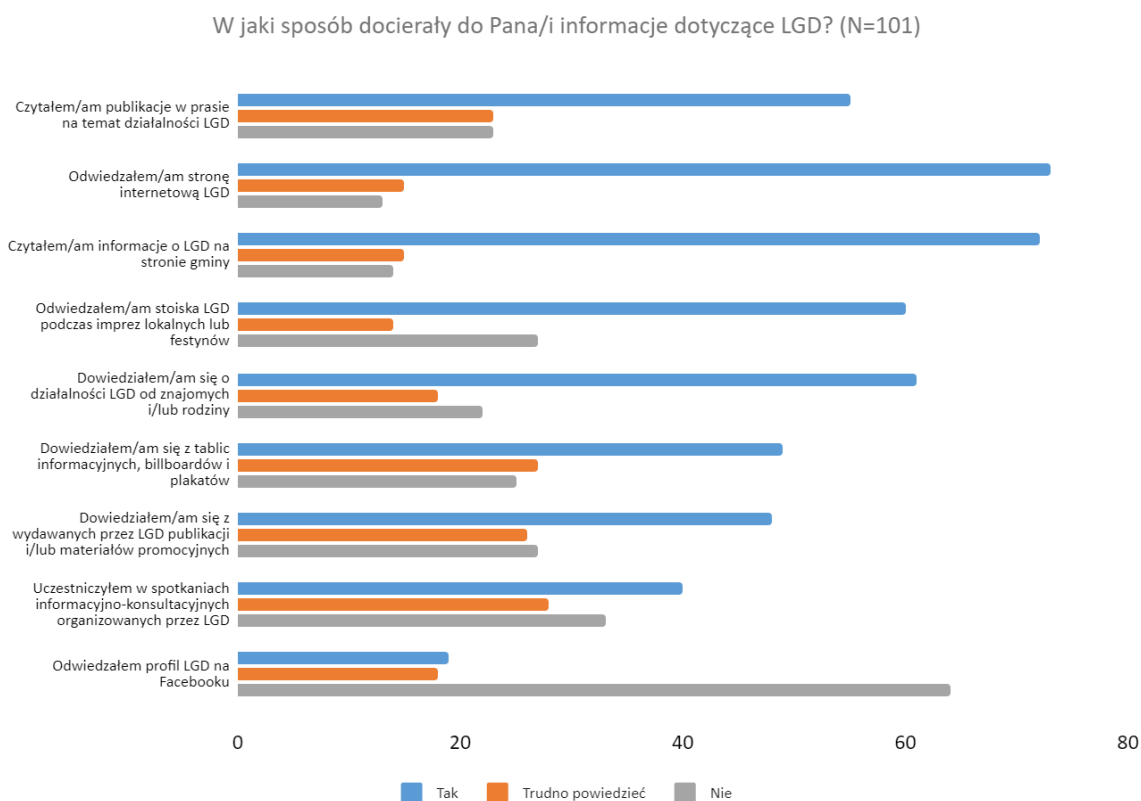
Szkolenia członków organów LGD w okresie od 1.01.2016 do 31.12.2021 (proszę wpisać datę aktualizacji danych)

Data szkolenia	Temat szkolenia	Wykonawca szkolenia	Liczba przeszkolonych członków zarządu	Liczba przeszkolonych członków rady
16.09.2016 17.09.2016	Ochrona danych osobowych oraz Wspieranie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego PROW na lata 2014-2020	INFOress-System Ochrona Informacji	4	10
11.01.2018	Podejście do oceny wniosków o przyznanie pomocy przez Radę LGD w kontekście dotychczasowych doświadczeń i zmian w obowiązujących przepisach i wytycznych	Marzena Cieślak		13
18.06.2018	Ochrona danych osobowych	ROPS		10
22.03.2019	Zasady wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju kierowanej przez społeczność LGD "Siedlisko"	LGD Siedlisko		11
26.03.2019	Zasady oceny i wyboru projektów do finansowania	Marzena Cieślak		12
30.01.2020	Zasady oceny i wyboru projektów do finansowania	LGD Siedlisko		2
24.05.2021	Zasady wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju kierowanej przez społeczność LGD „Siedlisko”	LGD Siedlisko		10

Tabela 22 Szkolenia członków organów LGD „Siedlisko” w okresie od 1.01.2016 do 31.12.2021

Nawiązując do planu komunikacyjnego, warto sprawdzić opinie samych mieszkańców gmin obszaru LGD na temat tego, czy komunikacja była skuteczna. W przygotowanej dla nich ankiecie zadano pytanie o źródła informacji na temat stowarzyszenia LGD „Siedlisko”. Na podstawie wyników możemy ocenić, iż przygotowany plan komunikacji spełnił swoje zadanie.

Spośród 101 ankietowanych, na pytanie skąd docierały do nich informacje na temat LGD, dwie najczęściej pojawiające się odpowiedzi miały swoje źródło w Internecie: mieszkańcy odwiedzali stronę internetową LGD lub stronę gminy. Innymi skutecznymi źródłami informacji okazał się przekaz ustny między mieszkańcami oraz odwiedzanie stoisk LGD podczas imprez okolicznościowych i festynów. Jako najmniej efektywne medium informacyjne wskazano profil LGD na Facebooku, co zaskakujące dużo więcej respondentów wskazało za źródło o LGD prasę papierową. Szczegółowe dane znajdują się na wykresie poniżej.

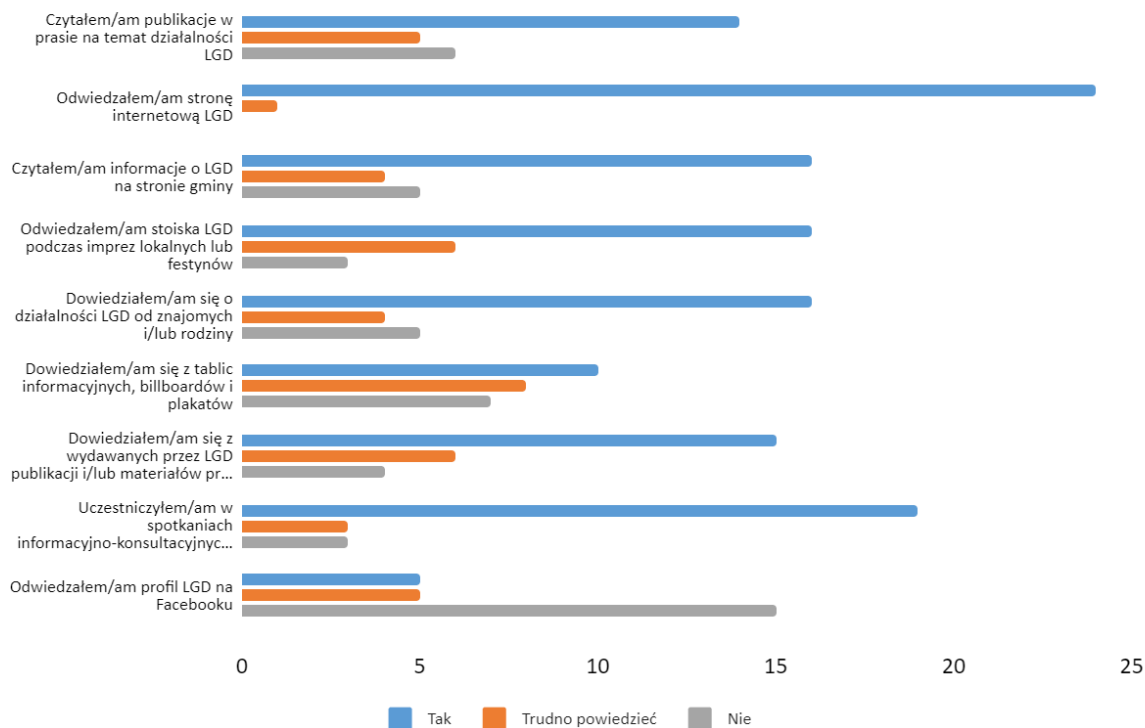

Wykres 9 Wskazanie źródeł informacji o naborze wniosków LGD "Siedlisko"

Na pytanie zadane 25-u beneficjentom dotyczące w jaki sposób docierały do nich informacje o naborze, prawie wszyscy wskazali stronę internetową LGD. Jako drugie źródło wiedzy respondenci przyznali, że uczestniczyli w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych. Równie wysokie wyniki uzyskały odpowiedzi wskazujące za źródło informacji: prasę, stoiska LGD na festynach lub informacje przekazywane między mieszkańcami tzw. „poczta pantoflowa”.

Dobrze przygotowane narzędzia komunikacyjne mogą być istotne w przyszłości by zachęcić do kolejnych naborów szczególnie ludzi młodych objętych grupą defaworyzowaną “Siedliska”. Szczegółowe dane opisanego zagadnienia zaprezentowano w wykresie poniżej.

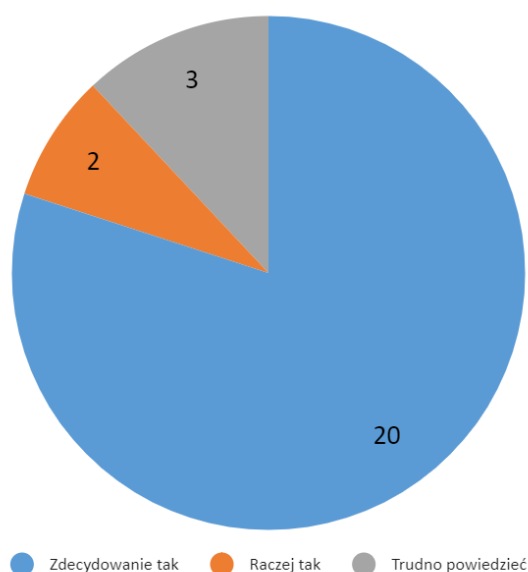
W jaki sposób docierały do Pana/i informacje o naborze wniosków w LGD? (N=25)

Wykres 10 Ocena stopnia i jakości informacji odnośnie naborów wniosków w LGD "Siedlisko"

Istotne jest także sprawdzenie, jak badani beneficjenci oceniają to, czy LGD w wystarczającym stopniu informowała o możliwości pozyskania środków. Ankietowani bardzo pozytywnie oceniają działalność Biura LGD w tym aspekcie. Wśród respondentów w liczbie 25, znaczna większość (22 osoby) wskazały odpowiedź "zdecydowanie tak" oraz "raczej tak". Tylko 3 osoby nie potrafiły jednoznacznie odpowiedzieć w tej kwestii. Na uwagę zasługuje fakt, iż nie pojawiła się żadna negatywna odpowiedź. Dlatego zdecydowanie można uznać, że jedno z podstawowych zadań LGD zostało ocenione bardzo dobrze. Szczegóły obrazuje wykres poniżej.

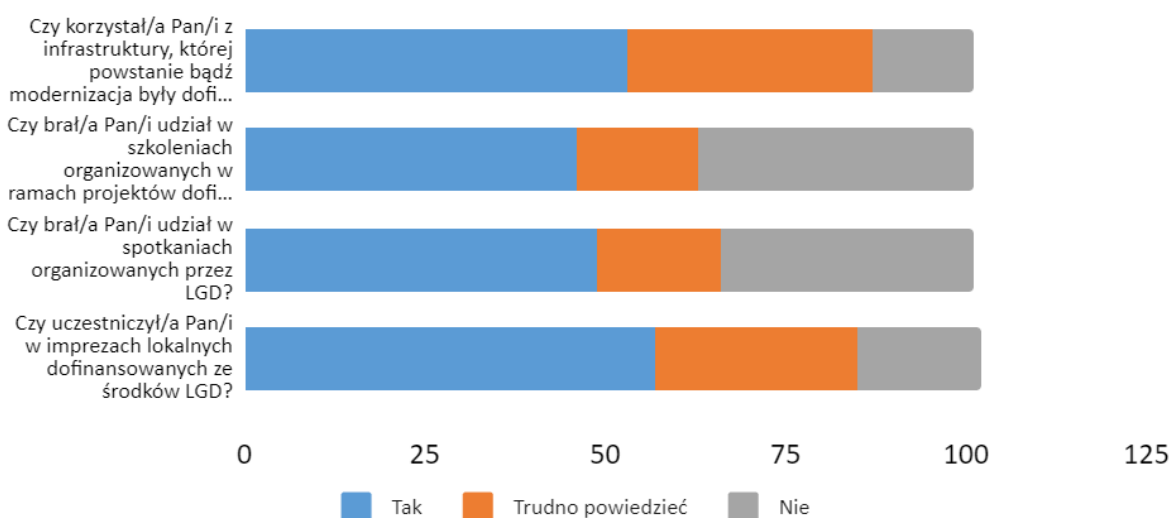
Czy LGD w wystarczającym stopniu informowała o możliwości pozyskania środków? N=25

Wykres 11 Ocena beneficjentów na temat sposobu informowania LGD o możliwości pozyskania środków.

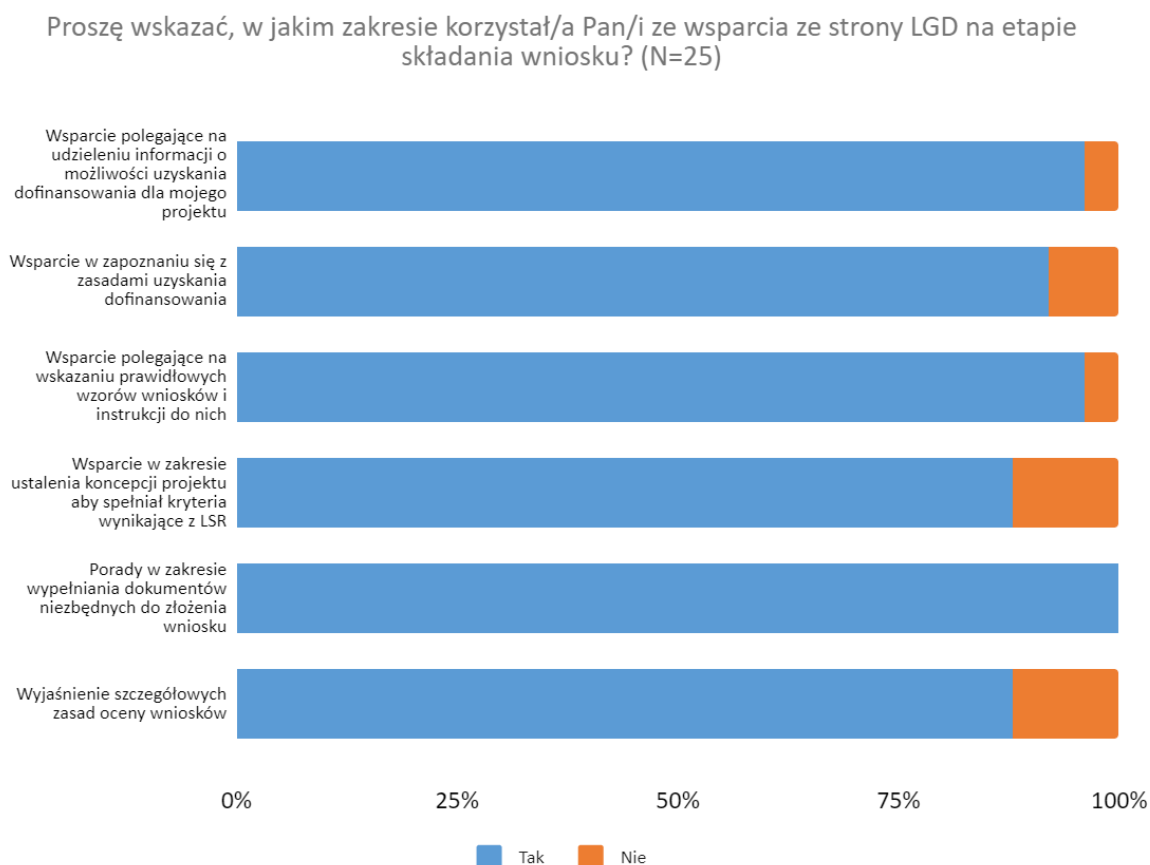
Ankietowani mieszkańcy w liczbie 101 osób zapytani o ocenę efektów działań LGD w ciągu ostatnich 5 lat wykazali się dość dużą rezerwą. Około połowa respondentów nie widzi lub nie potrafi wskazać efektów wdrażania LSR w każdej z odpowiedzi. Najwyżej ocenione działanie LGD dotyczyło uczestnictwa mieszkańców w imprezach lokalnych dofinansowanych przez LGD. Nieco ponad połowa respondentów odp. "tak", natomiast reszta ankietowanych nie umie odpowiedzieć na to pytania, a ok. 20% odpowiedziało negatywnie. W poniższym wykresie warto zwrócić uwagę na odpowiedź: "trudno powiedzieć", która pojawia się w każdym zadanym pytaniu. Wnioskować można, że mieszkańcy często nie mają wiedzy czy dane przedsięwzięcia pochodziły z środków LGD, może to świadczyć o zbyt niskim poziomie zainteresowania życiem wspólnoty i stowarzyszenia LGD lub małą ilością informacji wskazujących efekty działalności LGD. Szczegóły obrazuje poniższy wykres

Czy korzystał/a Pan/i z efektów działań podejmowanych w ciągu ostatnich 5 lat przez LGD funkcjonujące na terenie gminy, w której Pan/i mieszka? (N=101)

Wykres 12 Ocena efektów działalności LGD "Siedlisko"

W ramach opisywanego tu badania ewaluacyjnego zebrano opinie 25-u beneficjentów na temat wsparcia udzielanego im na różnych etapach współpracy z LGD „Siedlisko”. Zdecydowana większość ankietowanych skorzystała z szerokiego zakresu wsparcia ze strony LGD na etapie składania wniosku. 100% beneficjentów skorzystało z porady w zakresie wypełniania dokumentów niezbędnych do złożenia wniosku, a ok. 90% beneficjentów uzyskało wsparcie dotyczące uzyskania informacji na temat możliwości dofinansowań oraz wsparcie dotyczące wskazania prawidłowych wniosków i instrukcji. Na podstawie wysokiego wyniku pozytywnych odpowiedzi w ankiecie możemy ocenić, iż beneficjenci uzyskali niezbędną pomoc ze strony LGD na każdym etapie składania wniosków.

Wykres 13 Zakres wsparcia udzielonego beneficjentom ze strony LGD na poszczególnych etapach składania

Ankietowani beneficjenci zostali poproszeni o ocenę wsparcia udzielonego przez LGD na różnych etapach składania wniosków. Samo doradztwo oceniono bardzo pozytywnie. Dotyczy to zarówno etapu składania wniosku, jak i etapu realizacji oraz rozliczenia operacji. Wysokie oceny dotyczyły zakresu udzielonych porad, ich przydatności, a także przygotowania merytorycznego doradców. Analizując tabelę z wynikami badania warty podkreślenia jest fakt, że wszyscy beneficjenci korzystali ze wsparcia i nie odnotowano ani jednej osoby, która by tego nie robiła. Świadczy to o dużym zaufaniu oraz dobrych relacjach między beneficjentami a pracownikami Biura LGD. Szczegóły przedstawiono w tabeli poniżej.

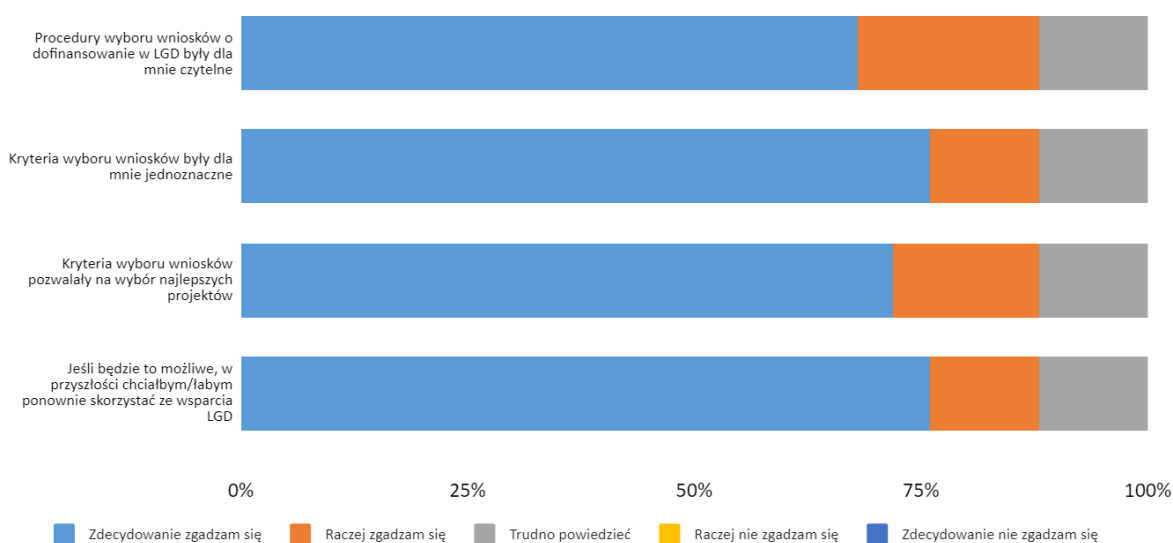

Ocena wsparcia udzielonego beneficjentowi przez LGD na różnych etapach prowadzenia operacji								
		Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie	N
Etap składania wniosku	Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	20	5	0	0	0	0	25
	Udzielone porady były przydatne	21	4	0	0	0	0	25
	Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	21	4	0	0	0	0	25
Etap realizacji operacji	Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	22	3	0	0	0	0	25
	Udzielone porady były przydatne	22	3	0	0	0	0	25
	Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	22	3	0	0	0	0	25
Etap rozliczania operacji	Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	22	2	1	0	0	0	25
	Udzielone porady były przydatne	21	3	1	0	0	0	25
	Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	22	2	1	0	0	0	25

Tabela 23 Ocena wsparcia udzielonego beneficjentowi przez LGD na różnych etapach prowadzenia operacji.

Ankietowani beneficjenci zostali poproszeni o ocenę poszczególnych elementów procesu składania i realizacji projektu przy wsparciu LGD. Wyniki okazały się bardzo pozytywne, we wszystkich pytaniach nie zanotowano żadnej negatywnej odpowiedzi. Ankietowani beneficjenci w liczbie 25 osób bardzo podobnie odpowiadali na wszystkie zadane pytanie tj. ok. 80% stanowiły odpowiedzi "tak" lub "raczej tak" co pozwala bardzo dobrze ocenić działalność biura. O tym jak dobrze oceniana jest działalność LGD najlepiej świadczy fakt, iż żaden z badanych beneficjentów nie wykluczył zabiegania o ponowne wsparcie ze strony LGD w przyszłości. Szczegóły ocen poszczególnych stwierdzeń dotyczących procesu składania i realizowania projektu przy wsparciu LGD zaprezentowano na poniższym wykresie.

Proszę ocenić poniższe stwierdzenia dotyczące składania i realizacji projektu przy wsparciu LGD (N=25)

Wykres 14 Ocena beneficjentów poszczególnych elementów procesu składania i realizacji projektu przy wsparciu LGD.

Rozdział 6 Odpowiedzi na pytania badawcze.

Analiza pomysłów, diagnoza obszaru LGD „Siedlisko”, a także możliwości finansowe pozwoliły na ustalenie trzech celów ogólnych realizacji LSR: I. zachowanie i promowanie lokalnych tradycji, produktów, zwyczajów, dziedzictwa kulturowego, rekreacji oraz wzmacnianie kapitału społecznego; II wykorzystanie lokalnych zasobów kulturowych i środowiskowych dla rozwoju turystyki, rekreacji i wypoczynku w obszarze LGD „Siedlisko”; III. podniesienie aktywności gospodarczej na terenie LGD.

6.1. Ocena wpływu na główny cel LSR

Proces wdrażania strategii LSR przebiega dobrze, znaczna część celów została zrealizowana na wysokim lub wystarczającym poziomie. Szczególnym zainteresowaniem cieszyły się wnioski związane z zakładaniem i rozwijaniem działalności gospodarczej, na które przeznaczono ponad połowę całego budżetu, zgodnie z założeniami programu. Duża ilość wniosków wiązała się z koniecznością wyboru tylko niektórych projektów, które zmieściły się w limicie naboru. W trakcie wywiadów ewaluacyjnych zwrócono uwagę na epidemię Covid19, która bezpośrednio wpłynęła na zmniejszenie się zadeklarowanych miejsc pracy, niemniej rozwój przedsiębiorczości w LGD “Siedlisko” jest zauważalny, co potwierdzili zarówno ankietowani mieszkańcy, a także Zarząd i Rada LGD. Przykłady działań związanych z przedsiębiorczością potwierdzają również dużą różnorodność w tym aspekcie, na terenie LGD “Siedlisko” powstały przedsięwzięcia związane z produkcją drewnianych zabawek lub mebli, usługi tapicerskie, zakład mechaniki samochodowej, czy nowo powstałe korty tenisowe.

Na uwagę zasługuje nabór na rozwijanie działalności gospodarczej z 2017 roku, gdzie wybrano aż 10 wniosków, świadczy to o dużym zainteresowaniu naborami LGD oraz wysokiej kreatywności potencjalnych beneficjentów, z powodów limitów podpisano 2 umowy, podczas opisywanych naborów

złożono również 4 protesty. Śledząc zawarte dane w raporcie można zauważyć duże zainteresowanie i frekwencję składanych wniosków, zwrócono jednak uwagę na jakość wniosków. W efekcie rozmów z potencjalnymi beneficjentami na różnych etapach składania dokumentów oraz treści wniosków, a także ilości składanych protestów można było odnieść wrażenie, że niektóre wnioski nie były pisane przez wnioskodawcę, co skłaniało się ku niekorzystnej sytuacji dla składającego.

W przypadku działań związanych ze wzrostem atrakcyjności obszaru LGD zwraca uwagę na przedsięwzięcie związane z budową i poprawą infrastruktury, który na obecną chwilę został zrealizowany na poziomie 44%. Taki wynik związany był bezpośrednio ze zwiększeniem zarówno budżetu na dany cel jaki zmiany wskaźników. Całość strategii oraz sytuacja związana z otrzymaniem większej sumy środków sugeruje, że cel zostanie osiągnięte na satysfakcjonującym poziomie. Dużo wyższe wskaźniki osiągnięto przy realizacji pierwszego celu ogólnego. Prawie wszystkie cele szczegółowe zrealizowano na poziomie 100%, działania związane były z organizacją wolnego czasu na mieszkańców, w postaci: warsztatów, imprez, oraz innych działań mających na celu animację i integrację społeczną mieszkańców "Siedliska".

6.2. Ocena wpływu na kapitał społeczny

Korzyści z kapitału społecznego dotyczą rozmaitych obszarów i w tym aspekcie można wskazać choćby: zmniejszenie nierówności społeczno-ekonomicznych, integrację z szerszą zbiorowością czy też większe zaangażowanie w rozwiązywanie problemów społecznych.

Temat wzmacniania kapitału społecznego w "Siedlisku" był realizowany na różnych poziomach. Na szczególną uwagę zasługuje ilość przyznanych grantów w trakcie naborów. Działania głównie dotyczyły organizowania czasu wolnego dla różnych grup wiekowych: dzieci, młodzieży, osób dorosłych (również z grupy defaworyzowanej) oraz seniorów. Dzięki przyznanym środkom zorganizowało zajęcia warsztatowe, spotkania, wycieczki, kursy, imprezy, wyposażono również wiele stowarzyszeń - przedszkola, żłobki, zespoły muzyczne i taneczne oraz koła gospodyń.

W kontekście działań związanych z rozwojem kapitału społecznego warto przypomnieć działania związane z projektami poza LEADER, w ramach którego zorganizowano m.in. trzy edycje programu: "W pełni życia, w pełni sił" skierowany do seniorów w celu ich aktywizacji społecznej, oraz promocji zdrowego stylu życia, aktywności fizycznej i artystycznej. Kolejnym przykładem wpływającym na zaangażowanie społeczne jest zorganizowanie jednego projektu współpracy krajowej, między sześcioma LGD: "Turystyczny szlak dobrego smaku", który w swym programie również ujmował działania animacyjne dla najmłodszych mieszkańców, a przede wszystkim promował bogactwo lokalnych terenów i produktów co również wpływa na aktywizację oraz integrację społeczną.

Reasumując warto podkreślić, iż "Siedlisko" podjęło szereg działań związanych z aktywizacją społeczną mieszkańców i stworzyła ku temu odpowiednie warunki w postaci miejsc spotkań, współorganizacji okolicznościowych imprez i festynów, a także organizacji warsztatów, wyjazdów dla różnych grup wiekowych itp. O tym jak ważny jest kapitał społeczny potwierdza również fakt, iż temat ten częściowo został ujęty w pierwszym z trzech celów LSR "Siedlisko". Warta podkreślenia w tym temacie jest opinia samych mieszkańców "Siedliska" z której wynika, że tylko ok. 50% ankietowanych czuje, że ma wpływ na to co dzieje się w gminie. Również temat relacji pomiędzy mieszkańcami jest niesprecyzowany, nieco ponad 50% twierdzi, że relacje uległy poprawy, warto jednak zwrócić uwagę, że znaczna część respondentów nie umie odpowiedzieć lub nie jest pewna swoich odpowiedzi na wszystkie pytania dotyczące kapitału społecznego.

W trakcie okresu wdrażania LSR odnotowano wzrost liczby oraz rozwój działalności organizacji pozarządowych. Pomocne będą na pewno więc kolejne nabory oraz przedsięwzięcia służące integracji społecznej i wzmocnieniu poczucia jedności i tożsamości, wspieraniu lokalnych liderów i działaczy w organizacjach pozarządowych, które z powodzeniem będą realizowane przez lokalne, silne NGO.

W kolejnych okresach programowania warto położyć szczególny nacisk na przedsięwzięcia skierowane ku młodym mieszkańcom gmin członkowskich LGD, które na terenach wiejskich mają duże mniejsze możliwości atrakcyjnego spędzania czasu niż dzieci z większych aglomeracji miejskich, co potwierdzają komentarze pracowników biura LGD. Warty podkreślenia jest również pielęgnowanie i kontynuowanie rozpoczętych przedsięwzięć. W trakcie wywiadów pojawiły się również głosy by jeszcze bardziej skupić się na osobach starszych (seniorzy, emeryci) gdyż jest wciąż rosnąca i wymagająca zaangażowania grupa społeczna „Siedliska”.

6.3. Przedsiębiorczość

W świetle danych zawartych w dokumencie LSR uznano teren „Siedliska” za obszar o niskiej dynamice wzrostu gospodarczego oraz słabo rozwiniętej infrastrukturze technicznej. O tym jak ważny jest temat przedsiębiorczości podkreśla trzeci cel ogólny tj. podniesienie aktywności gospodarczej na terenie LGD. Warte uwagi są również dane zawarte w diagnozie LSR wg. której w latach: 2012-2014 udział procentowy osób bezrobotnych w całym województwie podkarpackim (średnia z 3 lat - 10,96%) był wyższy o 1% niż w LGD „Siedlisko” co niewątpliwie jest zasługą dobrego położenia geograficznego LGD (sąsiedztwo dużych aglomeracji). Pomimo lepszych wyników niż średnia wojewódzka i rosnącej liczby osób pracujących, obszar LGD nadal charakteryzuje się małą aktywnością zawodową.

Realizacja celów ogólnych i szczegółowych z pewnością przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości „Siedliska”. Świadczą o tym wskaźniki realizacji budżetów. Wskaźnik związany z podejmowaniem nowych działalności oraz z tworzeniem i rozwijaniem działalności został zrealizowany na poziomie powyżej 60% jednak zważając na fakt, iż nabory odbyły się w grudniu, istnieje duże prawdopodobieństwo, że do końca okresu programowania wskaźniki osiągną założone wyniki. Dotykając kwestii realizacji celów warto pochylić się nad ankietą, w której badani mieszkańcy umiarkowanie odnosili się do zmian związanych z poprawą sytuacji na rynku pracy na obszarze „Siedlisko”, nieco ponad 50% ankietowanych potwierdza poprawę związaną ze zwiększeniem się ilości miejsc pracy. Natomiast ok. 80% ankietowanych mieszkańców gmin LGD uznało, że temat przedsiębiorczości tj. tworzenie nowych miejsc pracy wciąż wymaga dofinansowania.

LGD „Siedlisko” powinna więc w dalszym ciągu dużą wagę przykładac do operacji polegających na tworzeniu i rozwijaniu przedsiębiorstw. Zwłaszcza, iż zebrała już odpowiednie doświadczenie oraz opinie mieszkańców, warto również pochylić się nad możliwościami budżetowymi tak by stworzyć jak najwięcej możliwości finansowych dla nowych i rozwijających się przedsiębiorstw.

6.4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe

Temat turystyki i dziedzictwa kulturowego był bardzo ważnym obszarem, ujęty został w drugim celu ogólnym dokumentu strategicznego i brzmiał następująco: „Wykorzystanie lokalnych zasobów kulturowych i środowiskowych dla rozwoju turystyki, rekreacji i wypoczynku w obszarze LGD „Siedlisko””. W ramach którego zaplanowano szereg działań, które miały służyć wzmocnieniu

konkurencyjności obszaru. W LSR zwrócono uwagę, że szansą rozwoju obszaru może być rozwój turystyki przyrodniczej, ekoturystyki, turystyka wiejska, agroturystyka i turystyka kulinarna.

Pomimo wielu zorganizowanych przedsięwzięć związanych z tworzeniem nowych atrakcji, imprez okolicznościowych, publikacji w nakładzie papierowym lub w przestrzeni wirtualnej, zrealizowanej współpracy krajowej, tylko połowa ankietowanych mieszkańców przyznała, że zauważyła zwiększony ruch turystyczny, a reszta respondentów nie potrafi odpowiedzieć na to pytanie lub jest w sprzecznej narracji. Na uwagę zasługuje również inne pytanie, w której 80% respondentów uznała, iż oferta kulturalna jest niewystarczająca i wymaga dofinansowania.

Trzeba jednak uznać, że dzięki realizacji celów LSR powstało kilka znaczących obiektów, które z pewnością wpływają na zwiększenie się atrakcyjności terenów "Siedliska" przykład może stanowić nowo powstały park "Brzezówka" w Kolbuszowej, lub zmodernizowana stadnina koni lub park dinozaurów, który może stanowić ciekawą atrakcję dla najmłodszych. W wywiadach z Radą, Zarządem oraz Pracownikami Biura LGD zwrócono uwagę na fakt, iż obszar "Siedlisko" mimo bogactwa naturalnego nie jest stricte turystycznym obszarem i posiada dużą konkurencję. Potrzeba jest jeszcze dużo pracy w stworzeniu ciekawej oferty wypoczynkowej dla przyjezdnych, a także powinno się dalszym ciągu rozwijać infrastrukturę techniczno-turystyczną, która wciąż wymaga modernizacji i rozwoju.

6.5. Grupy defaworyzowane

Wykorzystując różne formy partycypacyjne (ankiety, warsztat strategiczny, spotkania informacyjno-konsultacyjne) w dokumencie strategicznym wskazano następujące grupy defaworyzowane: osoby długotrwale bezrobotne (powyżej 12 miesięcy), młode osoby bezrobotne (do 30 roku życia), osoby bezrobotne w wieku 50+ , osoby niepełnosprawne i korzystające z opieki społecznej, dzieci i młodzież. W ramach Lokalnej Strategii Rozwoju zaplanowano działania mające na celu: przede wszystkim dotarcie z informacjami o możliwościach rozwoju (szkolenia, dofinansowania itp.), poprawy warunków społeczno-gospodarczych mieszkańców i zwiększenie liczby miejsc pracy szczególnie dla wyżej wymienionych grup.

Ankietowani mieszkańcy różnie oceniają zmiany jakie zaszły w ciągu 5 ostatnich lat na terenie LGD. Około 50% badanych mieszkańców zgodzili się, że zauważalne są nowe formy wsparcia dla młodych ludzi oraz podejmowanie inicjatyw, których celem było wsparcie osób starszych, reszta ankietowanych była przeciwnego zdania lub nie potrafiła wskazać odpowiedzi. Warto również przypomnieć udział mieszkańców LGD korzystających z opieki społecznej, w 2020 roku wynosił on Ok. 6%.

Na podstawie diagnozy LSR oraz danych z GUS teoretycznie można stwierdzić, że właściwie wskazano grupy defaworyzowane. Jednak co ciekawe w trakcie wywiadów ewaluacyjnych z Radą LGD, zgłoszono problem z aktywizacją wymienionych grup. Beneficjenci związani z tematem rozwoju przedsiębiorczości zgłaszają trudności w zatrudnieniu osób defaworyzowanych, co utrudnia realizację zamierzonych celów. Na ten moment ciężko jest określić źródło problemu, ale z pewnością jest to kwestia, której warto przyjrzeć się szczegółowo w kolejnych latach programowania. Dodatkowo uwagi między innymi na niekorzystną sytuację demograficzną społeczności wszystkich gmin obszaru LGD i rosnącą liczbę osób w wieku poprodukcyjnym, migracje młodych ludzi czy ciągle nie najlepszą sytuację przedsiębiorczą wydaje się niezbędna kontynuacja czy też nawet rozwój działań kierowanych do określonych w LSR grup defaworyzowanych.

6.6. Innowacyjność

W diagnozie LSR oceniono, że innowacyjność w województwie podkarpackim kojarzy się z kilkoma branżami w tym najczęściej wymieniane są kierunki: lotniczy, maszynowy, elektroniczny. Generalnie większość zakładów przemysłowych regionu prowadzi produkcję o niskim poziomie nowoczesności. W tych warunkach firmy produkujące w oparciu o wysokie technologie będą mieć kluczową rolę.

Za innowacyjne rozwiązania rozumiano w ramach LSR wdrożenie nowego na danym obszarze lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych. Uznano, iż sprawdzenie innowacyjności do obszaru administracyjno-geograficznego pozwoli na lepsze i efektywniejsze wykorzystanie lokalnych zasobów dla rozwoju działalności gospodarczej. Należy podkreślić, że w zrealizowanych w analizowanym okresie przedsięwzięciach innowacyjność się pojawia i można tu wskazać działalność usługową - polegającą na malowaniu mebli farbami ekologicznymi.

6.7. Projekty współpracy

W ramach działalności współpracy Stowarzyszenie LGD „Siedlisko” wraz z pięcioma innymi Lokalnymi Grupami Działania realizowały jeden projekty współpracy na poziomie krajowym. „Turystyczny szlak dobrego smaku” to projekt mający na celu: zaprezentowanie oferty turystycznej każdego z regionów, pozwalając na wypromowanie mało jeszcze znanych obiektów, zabytków, gospodarstw agroturystycznych czy restauracji. Dodatkowymi celami projektu były: tworzenie spójnej sieci połączeń między lokalnymi przedsiębiorcami, tworząc tym samym ujednoliconą ofertę turystyczną dla lokalnych mieszkańców i turystów oraz wzmocnienie kapitału społecznego gmin członkowskich LGD. Poziom oraz zasięg projektu „Turystyczny szlak dobrego smaku” można ocenić pozytywnie. Skupienie uwagi na promowaniu obszarów turystycznych, wzmocnianie kapitału społecznego było jednymi z głównych celów strategicznych.

W trakcie realizacji natrafiono na pewne trudności. Tak duży obszar niesie za sobą wysoką potrzebę dobrej organizacji i koordynacji projektów, która zdaniem pracowników biura nie do końca była zadowalająca. Zgłoszono również wątpliwość związaną z wartością i przydatnością niektórych przedsięwzięć np. wirtualny spacer. W ramach rekomendacji na przyszłość wskazano działania, które będą miała bardziej materialny charakter np. organizacja miejsc spotkań i rekreacji (ławki, wiaty, szlaki wycieczkowe itp.).

6.8. Ocena funkcjonowania LGD

Funkcjonowanie biura LGD „Siedlisko” należy ocenić bardzo dobrze i to zarówno pod względem działań animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, jak i doradczych. W sposób kompleksowy udzielano porad na każdym etapie składania wniosków, o czym świadczą odpowiedzi ankietowanych beneficjentów. Zdecydowana większość ankietowanych skorzystała z szerokiego zakresu wsparcia ze strony LGD na etapie składania wniosku. 100% beneficjentów skorzystało z porady w zakresie wypełniania dokumentów niezbędnych do złożenia wniosku, a ok. 90% uzyskało wsparcie dotyczące uzyskania informacji na temat możliwości dofinansowań oraz wsparcie dotyczące wskazania prawidłowych wniosków i instrukcji. Na podstawie wysokiego wyniku pozytywnych odpowiedzi w ankiecie możemy ocenić, iż beneficjenci uzyskali niezbędną pomoc ze strony LGD na każdym etapie

składania wniosków. Dodatkowo żaden z badanych beneficjentów nie wykluczył zabiegania o ponowne wsparcie ze strony LGD w przyszłości (gdyby pojawiła się taka możliwość).

W trakcie wywiadów ankietowani pracownicy Biura LGD zwrócili uwagę na precedens związany z pisaniem wniosków. Coraz szersza grupa wnioskodawców sięgała po pomoc w pisaniu wniosków do firm zewnętrznych, tym samym nie korzystając z darmowych, nieograniczonych konsultacji w Biurze LGD. Często takie działania wiązały się z brakiem precyzji we wnioskach, a sami wnioskodawcy niekiedy nie byli zaznajomieni z ich treścią, co kończyło się często niepotrzebną stratą ważnych punktów lub odrzuceniem wniosków. Przy kolejnych naborach warto więc pochylić się nad tematem samodzielności wnioskodawców i jeszcze szerszym informowaniu możliwości pomocowej ze strony Biura LGD.

W kontekście funkcjonowania Biura LGD pracownicy przyznali, że ilość szkoleń była bardzo duża i wyczerpująca pod względem treści, nie zgłoszono zapotrzebowania na dodatkowe szkolenia. W trakcie rozmów pojawiły się jednak głosy, które zwracają uwagę na brak wytycznych odnośnie kolejnych strategii, w wyniku czego ciężko jest zapanować lub zgłosić zapotrzebowanie na przeszkolenia.

6.9. Ocena procesu wdrażania

Przyglądając się historii zmian LSR, w latach 2016 - 2021 wprowadzono ich całkiem dużo. Znaczna część przekształceń wynikały ze zmian przepisów, wytycznych i rozporządzeń, szczególnie z ramienia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi lub Urzędu Marszałkowskiego, z powodu, których następowała potrzeba zaktualizowania statusu strategii rozwoju. Część zmian dotyczyła również kwestii edytorskich np. zmiana słownictwa lub nomenklatury, również sytuacja związana z pandemią COVID-19 miała wpływ na wprowadzane zmiany. Procedury naboru oraz wyboru i realizacji projektów, zdaniem pracowników Biura LGD były przejrzyste i skonstruowane zgodnie z ogólnymi wytycznymi. Pozwalają także na wybór najlepszych wniosków, które są spójne z celami LSR. Również ścieżki oceny wniosków były jawne i dostępne dla wnioskodawców, tak by wybory najlepszych wniosków nie budziły wątpliwości.

6.10. Wartość dodana podejścia LEADER

Działalność „Siedliska” z pewnością angażuje i łączy organizacje pozarządowe, usługodawców i samorząd lokalny. Dodatkowo LGD wpływa także na zaangażowanie liderów lokalnych i osoby fizyczne. Obszar LGD w postaci czterech gmin członkowskich jest promowany poprzez wydawnictwa, strony internetowe, lokalną prasę i media społecznościowe. W trakcie wywiadów ewaluacyjnych zwrócono jednak uwagę na wciąż niewykorzystany potencjał gmin wchodzących w skład „Siedliska”. Na szczególną uwagę zasługuje kwestia rozwoju infrastruktury, która w większym stopniu wciąż nie została zrealizowana, również temat przedsiębiorczości w dalszym stopniu powinien być kontynuowany, a aktywizacja społeczna w szczególności grup defaworyzowanych powinna stanowić główny cel w kolejnych okresach programowania. Trzeba również uznać, że wdrożenie LSR przyłożyło niewątpliwie cegiełkę do rozwoju obszaru stowarzyszonych gmin i z pewnością dało się to zaobserwować w ostatnich latach. Udało się w konsekwencji zrealizować dużo działań w zakresie, promocji dziedzictwa naturalnego i kulturowego „Siedliska” oraz wzmocnić kapitał społeczny. Również

w zakresie przedsiębiorczości działalność LGD przyczyniła się do spadku bezrobocia w gminach i możliwości zakładania nowych przedsiębiorstw, które tak potrzebne są głównie na obszarach małych miejscowości.

7. Podsumowanie. Wnioski i rekomendacje.

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Siedlisko” reagowała na wskazane w LSR i problemy obszaru LGD, tym samym starała się stworzyć jak najlepsze warunki do rozwoju. Udało się w konsekwencji zrealizować dużo celów szczególnie tych ujętych w pierwszym ogólnym celu strategicznym, gdzie większość wskaźników osiągała wynik 100%. Badania przeprowadzone wśród mieszkańców gmin wskazują, że widoczne są zmiany na terenie LGD w postaci wzrostu przedsiębiorczości oraz podniesienia estetyki terenów (poprawił się stan oraz pojawiły się nowe formy spędzania wolnego czasu). Wzrost popularności marki LGD widoczna jest również w ilości naborów, z każdym rokiem składanych wniosków jest coraz więcej. Ilość zebranych doświadczeń w obszarach przedsiębiorczości, współpracy, organizacji imprez oraz przedsięwzięć animacyjnych dla wszystkich mieszkańców gmin buduje pozytywną prognozę na kolejne lata programowania.

Analiza działań LGD daje możliwość sformułowania następujących rekomendacji:

1. Temat turystyki i dziedzictwa kulturowego był bardzo ważnym obszarem. Ujęty został w drugim celu ogólnym dokumentu strategicznego (“Wykorzystanie lokalnych zasobów kulturowych i środowiskowych dla rozwoju turystyki, rekreacji i wypoczynku w obszarze LGD „Siedlisko”). W LSR zwrócono uwagę, że szansą rozwoju obszaru może być rozwój turystyki przyrodniczej, ekoturystyki, turystyka wiejska, agroturystyka i turystyka kulinarna. W ramach rekomendacji warto skupić uwagę na dalszym rozwijaniu infrastruktury okołoturystycznej (ścieżki piesze i rowerowo, organizacja terenów zielonych i zbiorników wodnych dostosowanych do rekreacji i wypoczynku) a także rozszerzenie działań promocyjnych terenów objętych LGD. Na terenach gmin wciąż funkcjonuje zbyt mało obiektów noclegowych, co zdecydowanie hamuje wzrost i rozwój turystyki.
2. Przedsiębiorczość również została ujęta jako główny cel dokumentu strategicznego. Aktywizacja mieszkańców LGD pod względem przedsiębiorczości wciąż jest przestrzenią do dalszej pracy i rozwoju. W prawdzie ankietowani mieszkańcy doceniają i zauważają wzrost przedsiębiorczości, a ilość osób korzystających z pomocy społecznej i zasiłków delikatnie spada, to wciąż istotne jest wspieranie istniejących przedsiębiorstw oraz mieszkańców, którzy wchodzą na rynek pracy. Warto również pochylić się nad wskazanymi grupami defaworyzowanymi w kontekście większej aktywności osób objętych szczególną uwagą.
3. Projekty współpracy stanowią dobrą formę współdziałania LGD i wpływają niewątpliwie na rozwój umiejętności współdziałania w realizowaniu istotnych celów. LGD “Siedlisko” zdobywając należytą wiedzę i doświadczenie w tego rodzaju przedsięwzięciach zdecydowanie powinno kontynuować tego typu działania, ze szczególną uwagą skupiając się na realnych potrzebach gmin członkowskich.
4. Z uwagi na niekorzystną sytuację demograficzną mi.in. starzejące się społeczeństwo, w trakcie ankiet, większość badanych mieszkańców (ponad 80%) wskazała, że obszarem wymagającym dofinansowania jest własni opieka nad osobami starszymi. Kolejnym problemem są: migracje młodych mieszkańców oraz słaby wzrost osób w wieku produkcyjnym na całym terenie LGD “Siedlisko”. Warto w kolejnych okresach programowania zająć się tematem odpływu młodych ludzi, tworząc strategię rozwoju pozwalającą uatrakcyjnić tereny “Siedliska” pod kątem przedsiębiorczym, społecznym i rekreacyjnym tak by zatrzymać migrację ludności oraz zaplanować kompleksową opiekę i wsparcie dla osób starszych.
5. Działalność biura LGD oceniono na wysokim poziomie, w każdym obszarze jego działań: animacji, promocji, informacji oraz doradztwa. Rekomenduje się dalej kontynuować należytą praktykę, uwzględniając jakościowy program szkoleń dla pracowników biura. W trakcie zwrócono uwagę na precedens związany z pisaniem wniosków. Coraz szersza grupa wnioskodawców sięgała po pomoc w pisaniu wniosków do firm zewnętrznych, tym samym nie korzystając z darmowych,

nieograniczonych konsultacji w Biurze LGD. Często takie działania wiązały się z brakiem precyzji we wnioskach, a sami wnioskodawcy niekiedy nie byli zaznajomieni z ich treścią, co kończyło się często niepotrzebną stratą ważnych punktów lub odrzuceniem wniosków. Przy kolejnych naborach warto więc pochylić się nad tematem samodzielności wnioskodawców i jeszcze szerszym informowaniu możliwości pomocowej ze strony Biura LGD.

6. Kapitał społeczny to również bardzo ważny aspekt w strategii LSR, ujęty w drugim celu ogólnym. W ramach działań na rzecz wzmocnienia więzi między mieszkańcami, integracji międzypokoleniowej, animacji zarówno dzieci jak i osób starszych. A także wspieraniu małych organizacji i stowarzyszeń jak: zespoły ludowe, świetlice, koła gospodyń i przyznawanie im tzw. małych grantów można określić, że LGD "Siedlisko" spełnia swoje cele i dobrze radzi sobie z działaniami na rzecz wzmocnienia kapitału społecznego. W kolejnych latach rekomenduje się dalsze kontynuowanie opisanych działań ze szczególnym naciskiem na opiekę i animację najstarszego pokolenia mieszkańców (seniorzy i emeryci) LGD "Siedlisko".
7. Temat innowacyjności wciąż wzbudza wątpliwości szczególnie wśród zarządu i pracowników biura. W analizie wywiadów prowadzonych w ramach ewaluacji, respondenci zwracali uwagę na dość niski wskaźnik innowacyjności wśród złożonych wniosków oraz często stosowane "uniki" przez wnioskodawców, którzy temat innowacyjności traktują mało poważnie i ograniczają się do minimum, które pozwala zdobyć potrzebne punkty. Rekomenduje się przeanalizowanie zasad i systemu punktacji opisanego wskaźnika oraz poszerzenie kampanii informacyjnej o temat możliwości innowacyjności w przedsiębiorczości tym samym poszerzając horyzonty myślowe wnioskodawców.

8. Spis tabel i wykresów

8.1 Spis tabel:

Tabela 1 Liczba mieszkańców poszczególnych gmin LGD "Siedlisko" w latach 2015-2020.....	10
Tabela 2 Wartości wskaźnika G dla gmin wchodzących w skład LGD „Siedlisko”.	10
Tabela 3 Wydatki gminy na 1 mieszkańca w LGD "Siedlisko" w latach: 2015-2020.....	12
Tabela 4 Wybrane dane gmin obszaru LGD "Siedlisko"	13
Tabela 5 Pracujący w gminach wchodzących w skład LGD „Siedlisko”.	14
Tabela 6 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności według płci w skład LGD „Siedlisko”.	14
Tabela 7 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym.....	15
Tabela 8 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców	15
Tabela 9 Ludność w wieku przed-. po- i produkcyjnym LGD "Siedlisko" w latach 2015-2020.....	17
Tabela 10 Saldo migracji ogółem w gminach LGD "Siedlisko" w latach 2016-2020.....	17
Tabela 11 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności	18
Tabela 12 Turystyczne obiekty noclegowe w gminach – stan w dniu 31 lipca poszczególnych lat	20
Tabela 13 Historia zmian LSR "Siedlisko"	28
Tabela 14 Historia naborów w LGD "Siedlisko" w latach 2016-2021	35
Tabela 15 Historia naborów w LGD "Siedlisko" w latach 2016-2021	39
Tabela 16 Postęp finansowy LGD "Siedlisko"	49
Tabela 17 Projekty współpracy krajowej i międzynarodowej LGD "Siedlisko"	55
Tabela 18 Wykaz realizacji projektów poza programem LEADER w LGD „Siedlisko”	59
Tabela 19 Plan komunikacji dla LGD "Siedlisko" w latach 2016-2022	63
Tabela 20 Ilość i forma udzielonego doradztwa w LGD Siedlisko w latach 2016-2021	64
Tabela 21 Szkolenia pracowników LGD "Siedlisko" w latach 2016-2021	67
Tabela 22 Szkolenia członków organów LGD „Siedlisko” w okresie od 1.01.2016 do 31.12.2021 ...	68
Tabela 23 Ocena wsparcia udzielonego beneficjentowi przez LGD na różnych etapach prowadzenia operacji.....	73

8.2 Spis wykresów

Wykres 1 Wartości wskaźnika G dla gmin wchodzących w skład LGD „Siedlisko”.....	11
Wykres 2 Wydatki gminy na 1 mieszkańca w LGD "Siedlisko" w latach: 2015-2020	12
Wykres 3 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. Mieszkańców	15
Wykres 4 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności.....	19
Wykres 5 Ocena zmian w zakresie przedsiębiorczości obszaru LGD w ciągu ostatnich 5 lat.....	40
Wykres 6 Ocena zmian w zakresie kultury i rekreacji LGD "Siedlisko" w ciągu ostatnich 5 lat.....	41
Wykres 7 Ocena zmian w zakresie aktywacji i kapitału społecznego w LGD "Siedlisko" w ciągu ostatnich 5 lat.....	42
Wykres 8 Obszary wymagające dofinansowania w ocenie badanych mieszkańców gmin obszaru.	43
Wykres 9 Wskazanie źródeł informacji o naborze wniosków LGD "Siedlisko"	69
Wykres 10 Ocena stopnia i jakości informacji odnośnie naborów wniosków w LGD "Siedlisko"	70
Wykres 11 Ocena beneficjentów na temat sposobu informowania LGD o możliwości pozyskania środków.	71
Wykres 12 Ocena efektów działalności LGD "Siedlisko"	71
Wykres 13 Zakres wsparcia udzielonego beneficjentom ze strony LGD na poszczególnych etapach składania.....	72

Wykres 14 Ocena beneficjentów poszczególnych elementów procesu składania i realizacji projektu przy wsparciu LGD.	74
--	----

8.3 Spis ilustracji

Rysunek 1 Obszar LGD "Siedlisko"	9
--	---

9. Ankiety tworzone w toku realizacji badania.

Ankieta dla mieszkańców obszaru LGD

Prosimy o wypełnienie krótkiej ankiety dotyczącej efektów funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania. Ankieta jest anonimowa, co znaczy, że nie gromadzimy żadnych danych, które mogą pozwolić na identyfikację osób ją wypełniających. Wypełnienie ankiety trwa 10 minut.

Z góry dziękujemy za pomoc!

1. Czy w gminie, w której Pan/i mieszka zaszły w ciągu ostatnich 5 lat wymienione poniżej zmiany? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Mieszkańcy mieli większy wpływ na to, co dzieje się w gminie	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawiła się sytuacja na rynku pracy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Powstały nowe firmy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Pojawiły się nowe formy wsparcia dla ludzi młodych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Podejmowano inicjatywy, których celem było wsparcie osób starszych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Zwiększyła się liczba inicjatyw służących kultywowaniu lokalnej tradycji	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawiły się relacje pomiędzy mieszkańcami	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Zwiększył się ruch turystyczny	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawił się stan zabytków	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie

Pojawiły się nowe formy spędzania wolnego czasu	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawił się stan infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Zwiększyła się liczba wydarzeń kulturalnych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Przestrzeń publiczna stała się bardziej estetyczna	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie

2. Proszę wyobrazić sobie, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale środków finansowych w gminie, w której Pan/i mieszka. Które z wymienionych obszarów wymagają dofinansowania?

Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Promocja obszaru	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Oferta kulturalna	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Infrastruktura sportowa	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Drogi	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Infrastruktura społeczna (świetlice, miejsca spotkań)	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Szkolenia i warsztaty dla mieszkańców	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Działalność organizacji pozarządowych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Tworzenie nowych miejsc pracy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie

Opieka nad osobami starszymi	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Wsparcie dla istniejących firm	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Dofinansowanie dla osób planujących założyć firmy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie

3. Czy słyszał Pan/i o Lokalnej Grupie Działania? Proszę wybrać 1 odpowiedź.

- a. Tak Proszę przejść do pytania nr 4.
b. Nie Proszę przejść do pytania nr 5.

4. W jaki sposób docierały do Pana/i informacje dotyczące Lokalnej Grupy Działania. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Czytałem/am publikacje w prasie na temat działalności LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stronę internetową LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czytałem/am informacje o LGD na stronie gminy	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stoiska LGD podczas imprez lokalnych lub festynów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się o działalności LGD od znajomych i/lub rodziny	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z wydawanych przez LGD publikacji i/lub materiałów promocyjnych	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Uczestniczyłem w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem profil LGD na Facebooku	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

5. Czy korzystał/a Pan/i z efektów działań podejmowanych w ciągu ostatnich 5 lat przez LGD działające na terenie gminy, w której Pan/i mieszka? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Czy korzystał/a Pan/i z infrastruktury, której powstanie bądź modernizacja były dofinansowane ze środków LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czy brał/a Pan/i udział w szkoleniach organizowanych w ramach projektów dofinansowanych przez LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czy brał/a Pan/i udział w spotkaniach organizowanych przez LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czy uczestniczył/a Pan/i w imprezach lokalnych dofinansowanych ze środków LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

6. Proszę wskazać, w którym przedziale wiekowym się Pan/i mieści. Proszę wybrać 1 odpowiedź.

- a. 18-25 lat
- b. 26-35 lat
- c. 36-45 lat
- d. 46-55 lat
- e. 56-65 lat
- f. 66 lat lub więcej

7. Proszę podać swoją płeć. Proszę wybrać 1 odpowiedź.

- a. Kobieta
- b. Mężczyzna
- c. Wolę nie podawać

Ankieta dla beneficjentów

Prosimy o wypełnienie krótkiej ankiety dotyczącej funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania. Ankieta jest anonimowa, co znaczy, że nie gromadzimy żadnych danych, które mogą pozwolić na identyfikację osób ją wypełniających. Wypełnienie ankiety nie powinno zająć więcej niż 10 minut.

Ankieta powinna zostać wypełniona przez osobę, która jest lub była realizatorem projektu wspartego przez Lokalną Grupę Działania (np. polegającego na założeniu działalności gospodarczej). W przypadku, gdy beneficjentami wsparcia był podmiot (Urząd Gminy, Ośrodek Kultury, Organizacja Pozarządowa, OSP, KGW), ankieta powinna zostać wypełniona przez osobę, która w ramach danego podmiotu była bezpośrednio zaangażowana w realizację dofinansowanego projektu.

Z góry dziękujemy za pomoc!

W jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”? (proszę zaznaczyć 1 odpowiedź)

- a. Zdecydowanie zgadzam się
- b. Raczej zgadzam się
- c. Trudno powiedzieć
- d. Raczej nie zgadzam się
- e. Zdecydowanie nie zgadzam się

W jaki sposób docierały do Pana/i informacje o naborze wniosków w Lokalnej Grupie Działania?

Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Czytałem/am publikacje w prasie na temat działalności LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stronę internetową LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czytałem/am informacje o LGD na stronie gminy	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stoiska LGD podczas imprez lokalnych lub festynów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się o działalności LGD od znajomych i/lub rodziny	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z wydawanych przez LGD publikacji i/lub materiałów promocyjnych	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Uczestniczyłem/am w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am profil LGD na Facebooku	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Dlaczego zdecydował/a się Pan/i (lub podmiot reprezentowany przez Pana/ią) na złożenie wniosku o przyznanie pomocy finansowej do LGD? Proszę wybrać jedną odpowiedź, która najlepiej opisuje główny powód złożenia wniosku do LGD.

- Było to jedyne dostępne źródło finansowania mojego projektu
- Nie otrzymałem/am dofinansowania z innych środków/innego programu
- Chciałem/am skorzystać z nadarzającej się okazji otrzymania środków
- Zostałem/am zachęcony/a do złożenia wniosku przez LGD
- Na moją decyzję wpłynęła możliwość skorzystania z doradztwa w biurze LGD

Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie składania wniosku? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Udzielone porady były przydatne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Proszę wskazać, w jakim zakresie korzystał/a Pan/i ze wsparcia ze strony LGD na etapie składania wniosku? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Wsparcie polegające na udzieleniu informacji o możliwości uzyskania dofinansowania dla mojego projektu	Tak	Nie
Wsparcie w zapoznaniu się z zasadami uzyskania dofinansowania	Tak	Nie
Wsparcie polegające na wskazaniu prawidłowych wzorów wniosków i instrukcji do nich	Tak	Nie
Wsparcie w zakresie ustalenia koncepcji projektu aby spełniał kryteria wynikające z LSR	Tak	Nie

Porady w zakresie wypełniania dokumentów niezbędnych do złożenia wniosku	Tak	Nie
Wyjaśnienie szczegółowych zasad oceny wniosków	Tak	Nie

Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie realizacji projektu? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Udzielone porady były przydatne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie rozliczenia projektu? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Udzielone porady były przydatne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Czy obecnie pozostaje Pan/i w kontakcie z LGD? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Uczestniczę w spotkaniach organizowanych przez LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
--	-----	-------------------	-----

Kontaktuję się telefonicznie z przedstawicielami LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czytam komunikaty na stronie internetowej LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Mam osobisty kontakt z przedstawicielami LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Kontaktuję się w inny sposób	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Nie mam z LGD żadnego kontaktu	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Czy brał/a Pan/i lub organizacja którą Pan/i reprezentuje udział w tworzeniu LSR? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź.

- a. Tak
- b. Trudno powiedzieć
- c. Nie

Kto był głównym odbiorcą efektów Pani/a projektu/ projektów? Proszę wybrać jedną odpowiedź, która najlepiej opisuje Pana/i projekt.

- a. Ja i moja rodzina
- b. Moja organizacja
- c. Ogół mieszkańców gminy/ obszaru LGD
- d. Turyści
- e. Przedsiębiorstwa
- f. Inne

Proszę ocenić poniższe stwierdzenia dotyczące składania i realizacji projektu przy wsparciu LGD. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Procedury wyboru wniosków o dofinansowanie w LGD były dla mnie czytelne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Kryteria wyboru wniosków były dla mnie jednoznaczne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Kryteria wyboru wniosków pozwalały na wybór najlepszych projektów	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
LGD w wystarczającym stopniu informowała o możliwości pozyskania środków	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Jeśli będzie to możliwe, w przyszłości chciałbym/łabym ponownie skorzystać ze wsparcia LGD	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Czy na etapie przygotowania, realizacji lub rozliczania projektu pojawiły się jakieś problemy wpływające negatywnie na jego przebieg bądź rezultaty?

- a. Tak *Proszę odpowiedzieć na następane pytanie.*
- b. Nie *Dziękujemy za wypełnienie ankiety!*

Jakie to były problemy? *Na pytanie odpowiadają tylko osoby, które w poprzednim pytaniu wybrały odpowiedź „Tak”. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.*

Problemy bezpośrednio związane z przedmiotem projektu (np. problemy wynikające z branży w której działa przedsiębiorca, odbiorcami działań NGO lub uzgodnieniami dotyczącymi przebiegu tras rowerowych w projekcie gminnym)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy finansowe (np. z wypłatą dofinansowania, kredytem na realizację zadania, zmiennością cen w czasie realizacji zadania względem wpisanych we wniosku)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy formalno-prawne	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy personalne (np. z pracownikami, członkami/ partnerami itp.)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy z terminową realizacją harmonogramu (opóźnienia itp.)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Trudność w dostępie do informacji na temat składania, realizacji lub rozliczenia projektu	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy wynikające z wprowadzenia w Polsce stanu pandemii	Tak	Trudno powiedzieć	Nie